SATYRICON

GAIUS PETRONIUS

ALDO PRESS

PETRONIUS

SATYRICON

Traducerea: Cosmin Munteanu

Editura ALDO PRESS, 2003

Petronius

Satyricon

Editor ALDO PRESS, Bucureşti

Informaţii, comenzi ramburs, comenzi
pentru editare şi tipărire de cărţi şi broşuri
OP 76, CP 161, Bucureşti, 062590
Tel./Fax 4341750;
Email *aldopress@rdsmail.ro*
www.aldopress.ro

ISBN eBOOK: 978-973-701-128-2
ISBN 973-7945-36-0

elefant.ro

Capitolul I

Atât de mult timp a trecut de când v-am promis pentru prima oară că vă voi povesti aventurile mele, încât sunt decis ca azi să-mi ţin cuvântul. Iată-ne strânşi veseli laolaltă, putem deci să însoţim această poveste cu conversaţii diverse şi plăcute.

Fabricius Vaiento tocmai ne vorbea cu multă înţelepciune despre absurditatea diferitelor superstiţii, dezvăluind şarlatania preoţească în diferitele ei forme, mania lor pentru profeţii şi obrăznicia lor atunci când vine vorba să desluşească mistere pe care mai niciodată nu le înţeleg ei înşişi. Această nebunie se aseamănă cu a acelora care strigă în gura mare: "Iată, aceste răni le-am primit apărând libertatea noastră, a tuturor; ochiul l-am pierdut pentru voi. Ajutaţi-mă să ajung la copiii mei, căci mădularele mele mutilate nu mai reuşesc să-mi poarte greutatea trupului." Astfel de extravaganţe ar putea fi tolerate, dacă i-ar sluji pe începătorii într-ale elocinţei, însă tot ce câştigă elevii din aceste cuvinte frumoase, dar goale este că atunci când intră în forum se văd aduşi într-o lume nouă şi ciudată.

Acesta este, cred, motivul pentru care tinerii ies atât de nătângi de pe băncile şcolii, căci nu aud nimic legat de viaţa reală, de zi cu zi, ci numai despre piraţi care pândesc în largul coastelor cu cătuşele pregătite, despre tirani care îi forţează pe copii să îşi decapiteze părinţii sau despre oracole care cer să fie sacrificate trei fecioare pentru a opri epidemiile – fraze frumoase, bine construite, stropite parcă cu mac şi susan.

Cu o astfel de pregătire e imposibil să obţii bun gust, la fel cum nu poţi să trăieşti în bucătărie fără să duhneşti. Permiteţi-mi să spun că voi, retorilor, sunteţi responsabili de decăderea oratoriei, căci voi, cu frazele voastre ridicole şi goale, menite doar să gâdile urechile audienţei, aţi vlăguit şi pervertit esenţa adevăratei retorici.

Tinerii nu erau forţaţi la declamaţii în zilele când Sofocle şi Euripide găseau cuvintele pentru a exprima cel mai bine ce aveau de spus. Nici un profesor încuiat nu întunecase minţile oamenilor atunci când Pindar şi cei nouă poeţi lirici ezitau să se ia la întrecere cu versurile lui Homer. Şi, pentru a nu cita numai poeţi – nu îmi pot imagina că Platon sau Demostene ar fi practicat acest tip de exerciţiu mental. Un stil nobil şi, să spunem, cast, nu este bombastic şi încărcat de ornamente; frumuseţea sa naturală îi conferă superioritate.

Apoi, după acea perioadă, un potop de vorbe extravagante a năpădit Atena dinspre Asia şi, ca o stea malefică, distrugând minţile tinerilor ce urmăreau idealuri înalte, a nimicit pe loc toate regulile artei şi a paralizat elocinţa. Din acea zi, cine a mai atins perfecţiunea lui Tucidide sau gloria

lui Hiperide? Nu! nici un poem cu înfăţişare sănătoasă şi strălucitoare nu a mai fost scris; dar, de parcă ar fi fost hrănite cu aceeaşi mâncare nesănătoasă, tuturor le lipsea vitalitatea necesară pentru a ajunge la o vârstă înaintată. Şi, în plus, pictura a împărtăşit această soartă, după ce în Egipt s-a spus că s-a inventat o metodă concisă pentru această nobilă artă.

Astfel de reflecţii le expuneam într-o zi unei audienţe destul de numeroase, când apăru Agamemnon, curios să vadă pe cine ascultau acei oameni cu atât de mare atenţie. Nu mi-a permis să vorbesc în portic mai mult decât rămăsese el prin şcoli şi spuse: "Tinere, văzând că vorbele tale sunt mai mult decât simple banalităţi şi că – mare raritate – îţi urmezi bunul simţ, îţi voi dezvălui un secret profesional. Nu trebuie acuzaţi profesorii pentru alegerea exerciţiilor. Ei sunt obligaţi să fie la fel de nebuni ca şi ceilalţi, pentru că dacă nu i-ar învăţa pe elevi ceva ce le place acestora, ar rămâne, cum spune Cicero, să predea băncilor goale. Exact ca sicofanţii prefăcuţi care încearcă prin orice mijloc să prindă un loc la masa bogaţilor şi în acest scop se străduiesc să îşi dea seama ce sună cel mai plăcut în urechea gazdei, pentru că pot să-şi obţină scopul doar prin linguşiri şi flatări; tot astfel este şi un profesor de retorică, asemenea unui pescar care, dacă nu foloseşte o momeală potrivită să atragă peştii, va aştepta mult şi bine fără vreo şansă de succes.

A cui este deci vina? A părinţilor care nu oferă copiilor avantajele unei pregătiri stricte. În primul rând speranţele lor sunt motivate de ambiţie şi fiind nerăbdători să-şi vadă împlinite dorinţele, îşi trimit copiii în Forum, chiar dacă aceştia sunt încă necopţi şi cu educaţia neterminată; acesta e motivul pentru care vâră în cap unor copilaşi elocinţa, chiar dacă ei înşişi recunosc că aceasta nu are egal ca dificultate. Dacă le-ar permite să avanseze pas cu pas, astfel încât să ajungă studenţi serioşi prin lectură, să îşi lumineze minţile cu perceptele filosofiei, să îşi purifice stilul cu corecturi stricte, să studieze îndelung şi profund ceea ce îşi propun să imite şi să refuze să se lase ameţiţi de tinerele graţii, abia atunci marea oratorie îşi va recupera autoritatea şi majestuozitatea de odinioară. În aceste vremuri, băieţii îşi irosesc timpul prin şcoli, iar în Forum sunt batjocoriţi; dar, mai rău este că nimeni nu va recunoaşte, la bătrâneţe, lipsurile din educaţia de tinereţe.

Dar ca să nu crezi că dezaprob improvizaţia satirică a lui Lucilian, îmi voi pune concepţiile în versuri:

Cel ce vrea să devină orator va trebui
Să urmeze disciplina din bătrâni

Şi să urmeze legile moderaţiei;
Să nu umple stăpânii cu linguşeli
Sau să flateze la mesele celor mari,
Să nu îşi înceţoşeze mintea cu vin
Sau cu prietenii la teatru, cu gura căscată,
Să aplaude la trucurile actorilor.
Dar dacă muzele îl vor călăuzi
În sălile Tritoniei sau la zidurile
Unde exilaţii spartani se află
Sau în locurile ce răsună de cântecele sirenelor
Poezia să îi fie prima muncă
Şi versul homeric fântâna ce îi potoleşte setea.
Curând va cunoaşte moştenirea lui Socrate
Şi va purta armele lui Demostene
Unind apoi înţepciunea greacă cu limba latină
Dar nu în forum va găsi
Ocupaţii pentru mintea sa,
Se va înfrupta cu cărţi, căci versurile de foc,
Poveştile eroice de război
Şi mânia patriotică a lui Tullius le va studia;
Atunci, indiferent de temă
Îşi va putea revărsa elocinţa."

Ascultând atent, vorbitorul nu remarcasem că Ascyltos plecase pe furiş; încă mă plimbam prin grădină gândindu-mă la cuvintele pe care tocmai le auzisem, când o mulţime de studenţi năvăli în portic. Aparent, aceştia veniseră la auzul ştirii că un critic sau altcineva tocmai îi desfiinţase lui Agamemnon discursul. În timp ce aceştia îşi băteau joc de ideile lui şi de aranjamentul întregul discurs, eu am profitat de ocazie ca să plec pe neobservate şi să fug în urmărirea lui Ascyltos. Dar nu mă gândeam deloc la ce drum ar trebui să urmez şi, nefiind deloc sigur de locul unde se afla hanul nostru, mă trezeam de fiecare dată că ajung înapoi în punctul de plecare. În cele din urmă, extenuat de atâta alergat şi şiroind de sudoare, am întâlnit o bătrână care vindea ierburi.

"Te rog, maică", i-am zis, "nu poţi să-mi spui unde locuiesc?" Amuzată de absurditatea întrebării mele mi-a răspuns "Bineînţeles" şi, ridicându-se, merse înaintea mea, conducându-mă. Am crezut că ar fi vreo vrăjitoare,; dar, după ce am ajuns într-un cartier mai mărginaş, bătrâna aceea amabilă trase perdeaua de la intrarea unei case şi spuse: "Aici ar

trebui să locuieşti.”

Tocmai protestam spunând că nu cunosc casa când am zărit siluete umblând printre rândurile cu tăbliţe de nume şi prostituate goale. Atunci a fost prea târziu, căci mi-am dat seama că fusesem adus într-o casă de toleranţă. Blestemând-o pe bătrână, mi-am tras mantaua peste cap şi m-am repezit prin mijlocul bordelului spre uşa din partea opusă, când iată, pe cine am întâlnit? Pe nimeni altul decât Ascyltos, extenuat şi năucit, la fel ca mine. Crezând bineînţeles că aceeaşi babă îl adusese şi pe el aici, am făcut o reverenţă batjocoritoare şi l-am întrebat ce căuta într-un loc atât de îndoielnic.

Ştergându-şi transpiraţia de pe faţă cu ambele mâini mi-a răspuns: “Dacă ai ştii ce mi s-a întâmplat!”

“Dar ce ţi s-a întâmplat?” am zis.

Atunci a continuat cu o voce slabă: “Am umblat prin tot oraşul, fără a reuşi să regăsesc hanul nostru, când un om ce părea foarte respectabil se oferi, folosind un ton foarte politicos, să îmi arate drumul. Apoi, trecând prin nişte străzi întunecate şi întortocheate m-a adus aici şi a început să mă roage să îi ofer favorurile mele. Într-o clipă, femeia luă preţul pentru o cameră şi omul a pus mâna pe mine; dacă nu aş fi fost mai puternic, nu ştiu ce s-ar fi întâmplat.”

În timp ce Ascyltos îşi povestea aventura apăru prietenul său respectabil, însoţit de o femeie destul de atrăgătoare şi, adresându-se lui Ascyltos, îl rugă să intre, asigurându-l că nu avea de ce să se teamă, deoarece, de vreme ce nu voia să fie pasiv, putea foarte bine să joace rolul activ. Femeia care îl însoţea era la rândul ei nerăbdătoare să o însoţesc. Am urmat deci perechea, care ne conduse printre plăcuţele cu nume şi printre camere unde am văzut oameni purtându-se într-un mod care m-a făcut să trag concluzia că băuseră cu toţii satyrion[1]. La vederea noastră, ne chemau cu gesturi ademenitoare şi deodată unul dintre ei, cu hainele mototolite, sări pe Ascyltos, aruncându-l pe pat şi încercând să ajungă deasupra lui. Am sărit în ajutorul nefericitului şi, unindu-ne eforturile, l-am doborât rapid pe ticălos. Ascyltos ţâşni afară din casă, lăsându-mă să scap de avansuri cum oi putea, dar, deoarece păream puternic şi fără chef de distracţie am fost lăsat în pace.

După ce am fugit aproape prin tot oraşul, l-am zărit pe Giton ca prin ceaţă, stând la colţul unei alei aproape de uşa hanului nostru şi m-am grăbit spre el. L-am întrebat pe favoritul meu dacă avea ceva pregătit pentru cină, la care s-a aşezat pe pat, începând să îşi şteargă lacrimile. Neliniştit din cauza tristeţii lui l-am întrebat ce se întâmplase. Abia după multă vreme, când deja adăugasem ameninţări la rugăminţile mele, am reuşit să scot

câteva vorbe de la el. Şi, pe un ton ezitant, mi-a zis: "Prietenul sau camaradul ăla al tău a intrat peste mine cu puţin timp înainte şi a încercat să mă violeze. Când am ţipat şi-a scos sabia şi a zis că, dacă eu sunt Lucreţia, el era Tarquinus."

Auzind acestea, am exclamat, repezindu-mi pumnii sub nasul lui Ascyltos: "Ce mai ai de zis, prostituată patetică cu respiraţia împuţită?" Ascyltos simulă indignarea şi îmi imită cu şi mai mare emfază gestul, strigând încă şi mai tare: "Îţi ţii gura, gladiator scârbos care ai avut norocul să scapi de cuşca criminalilor de la Amfiteatru, după ce ţi-ai omorât gazda? Îţi ţii gura, criminal laş, care nu ai curajul să înfrunţi nici măcar o femeie? Nu ţi-am fost amant într-o livadă, aşa cum tânărul ăsta îţi e într-un han?

L-am întrerupt: "Ai plecat sau nu de la discursul stăpânului tău?"

"Păi ce puteam să fac, nebunule, când muream de foame? Să ascult nişte fraze fără sens sau mai bine, interpretările absurde ale viselor? Tu eşti mai josnic decât mine, căci pentru o cină ai acceptat să flatezi un poet!" Astfel, cearta noastră s-a terminat în hohotul nostru de râs şi am putut să discutăm pe un ton mai paşnic.

Dar amintirea ultimei sale fapte mi-a revenit în minte. I-am zis atunci: "Ascyltos, văd că nu ne putem înţelege; să împărţim deci puţinele bunuri pe care le avem şi să încercăm, fiecare pe cont propriu, să luptăm împotriva sărăciei. Eşti un învăţat, la fel ca mine. Nu vreau să-ţi stric profiturile, aşa că eu o să urmez alt drum. Altfel vom găsi în fiecare zi motive de ceartă şi vom da subiect de bârfă întregului oraş."

Ascyltos nu obiectă, mulţumindu-se să spună doar: "Azi, deoarece, în calitate de oameni de litere, am acceptat amândoi o invitaţie la cină, propun să nu o pierdem, dar mâine, îmi voi căta pe altcineva cu care să împart casa şi patul."

"E de rău augur să amâni o hotărâre luată", am spus. De fapt, pasiunile mele neastâmpărate m-au îndemnat să grăbesc despărţirea; voiam să scap de supravegherea sa geloasă, ca să îmi reînoiesc relaţiile cu scumpul meu Giton. Ascyltos, rănit de remarca mea, a ieşit din cameră fără nici un cuvânt. O plecare atât de bruscă nu anunţa nimic bun, căci îi cunoşteam temperamentul nestăpânit şi puterea pasiunilor. Drept urmare, am plecat după el, ca să îi supraveghez faptele şi să mă pot păzi de urmările lor, dar mi-a scăpat şi am pierdut mult timp de pomană căutându-l.

După ce am scotocit prin tot oraşul, m-am întors în cămăruţa mea şi în sfârşit mi-am putut revendica partea mea de sărutări şi mi-am îmbrăţişat strâns companionul drag; speranţele mele la extaz s-au împlinit spre invidia tuturor oamenilor de pe lume. Nu terminasem încă, atunci când Ascyltos s-a furişat la uşă şi, spărgând-o, ne surprinse împreună. Răsetele şi aplauzele

sale umplură camera şi spuse, în timp ce ne dezveli: “Dar ce urmăreşti, prietenul meu adorat? Amândoi culcaţi comod sub aceeaşi pătură? Aşa ne împărţim bunurile?” Nu se limită doar la cuvinte, căci, desfăcându-şi cureaua cu care avea legată punga, începu să mă bată cu ea, însoţindu-şi loviturile cu insulte. Atacul a fost atât de neaşteptat, încât a trebuit să îl suport în linişte.

Nu am luat acestea în serios şi bine am făcut, căci altfel ar fi trebuit să mă lupt cu el. Veselia mea prefăcută l-a calmat, ba chiar a zâmbit uşor, zicând: “Uite, Encolpius, eşti atât de absorbit de plăceri că nu realizezi că banii noştri s-au dus şi nu ne-au mai rămas decât nimicuri lipsite de orice valoare. Oraşul nu e bun de nimic în zilele acestea de vară; am putea avea mai mult noroc la ţară. Să mergem deci să ne vizităm prietenii.”

1 Băutură afrodisiacă obţinută din orhideea cu acelaşi nume (n.tr.).

Capitolul II

Necesitatea m-a forţat să îi dau dreptate şi să nu îmi exprim resentimentul. Încărcându-l pe Giton cu puţinele noastre bagajele, am plecat din oraş ajungând la casa lui Lycurgus, un cavaler roman. Ascyltos îi fusese amant mai demult, aşa că ne-am bucurat de o bună primire, iar compania celor adunaţi acolo ne-au făcut şederea şi mai plăcută. În primul rând era Tryphaena, o femeie foarte frumoasă, care venise cu Lichas, stăpânul unei corăbii şi al unor proprietăţi lângă coastă.

Nu pot descrie în cuvinte plăcerile de care ne-am bucurat în acel loc agreabil, deşi masa lui Lycurgus era destul de sărăcăcioasă. Trebuie să vă spun că nu am ezitat să ne despărţim ca amanţi. Frumoasa Tryphaena îmi plăcea şi ea mi-a răspuns la avansuri, dar abia apucasem să mă bucur de ea, că Lichas, furios că prietena lui îi fusese şterpelită, ceru reparaţii pentru jignirea suferită. Îi fusese amantă de mult timp, deci propuse să îi compensez pierderea în persoană. A insistat cu multă pasiune, dar deoarece Tryphaena îmi stăpânea inima, urechile îmi erau surde la cererile sale plictisitoare. Refuzul meu îl făcu şi mai doritor, astfel încât mă urmărea ca un câine; într-o noapte chiar a intrat peste mine în cameră. Văzându-şi rugăminţile întâmpinate cu dispreţ, a încercat să mă violeze, dar am ţipat atât de tare, încât am ridicat întraga casă în picioare şi protecţia lui Lycurgus m-a salvat de încercările ticălosului.

Gândindu-se că vila lui Lycurgus nu se potrivea scopurilor sale, a încercat să mă invite la el. Dar, deoarece i-am refuzat ospitalitatea, s-a gândit să o convingă pe Tryphaena să-şi folosească influenţa. Ea m-a rugat să îi îndeplinesc acestuia dorinţele, atrasă de perspectiva de a avea o viaţă mai liberă acolo. Am urmat deci drumul pe care mi-l arăta dragostea; iar Ascyltos, deoarece îşi reluase vechea legătură cu Lycurgus, nu ne-a însoţit. Ne-am înţeles ca, după cum ni se oferea ocazia, să luăm orice ar putea fi folositor pentru stocul nostru comun.

Consimţământul meu îl bucură nespus pe Lichas. A grăbit plecarea cât a putut şi, luându-ne bun rămas, am ajuns în aceeaşi zi la casa lui. Lichas a aranjat în aşa fel încât a stat lângă mine pe parcursul călătoriei, în timp ce Tryphaena îl însoţi pe Giton. A plănuit aşa, deoarece cunoştea nestatornicia acelei femei şi rezultatul i-a îndreptăţit întru totul aşteptările. În fapt, ea s-a îndrăgostit pe loc de băiat, după cum se vedea destul de clar. Mai mult, Lichas mi-a atras atenţia asupra acestui lucru, asigurându-mă că era dincolo de orice îndoială. Acest lucru m-a făcut să îi pot accepta mai uşor avansurile, ceea ce l-a bucurat enorm. Era sigur că insulta care mi-o aducea amanta îmi va transforma iubirea în dispreţ şi, din pică pentru

Tryphaena, voi fi mai dispus să îi accept propunerile.

Aceasta era deci situaţia sub acoperiţul lui Lichas. Tryphaena era îndrăgostită nebuneşte de Giton; inima lui Giton îi apraţinea în totalitate Tryphaenei; eu uram priveliştea ce o ofereau cei doi; iar între timp, Lichas, străduindu-se să-mi facă pe plac, mă surprindea cu câte ceva nou în fiecare zi. Doris, nevasta lui foarte drăguţă, îl ajută cu mult zel şi mi-o alungă pe Tryphaena din inimă. I-am făcut cu ochiul, arătându-i astfel sentimentele mele şi Doris mi-a răspuns cu priviri ademenitoare; prin acest limbaj mut, anticipând vorbirea, ne-am exprimat iubirea pe care am simţit-o de la început unul pentru altul.

Mi-am dat seama destul de repede că Lichas era gelos şi asta m-a făcut mai atent; iubirea o făcu să-şi dea rapid seama de planurile pe care soţul ei le avea în legătură cu mine. Cu prima ocazie mi-a dezvăluit descoperirea ce o făcuse; nu am negat deloc şi i-am povestit de modul rezervat cu care îi tratasem acestuia avansurile. Dar ca o femeie înţeleaptă ea a spus doar:. Ei! Atunci trebuie să acţionăm cu cap”. I-am urmat sfatul şi am înţeles că a ceda într-o privinţă, poate însemna să câştigi în alta.

Între timp, în timp ce Giton îşi refăcea forţele secătuite, Tryphaena se întoarse la mine, dar pentru că i-am respins avansurile, iubirea ei se transformă în ură furioasă. Descoperi rapid faptul că mă încurcasem atât cu soţul, cât şi cu soţia. O urmări aşadar pe Doris cu plăcerile ei secrete, căci de mine şi Lichas ştia deja. A denunţat-o acestuia şi gelozia lui se dovedi mai puternică decât iubirea. Însă Doris, avertizată de servitoarea Tryphaenei, se abţinu de la alte întâlniri clandestine.

Imediat ce am aflat adevărul, am hotărât să plec, blestemând perfidia Tryphaenei şi ingratitudinea lui Lychas. Norocul m-a ajutat, căci cu o zi înainte, o corabie închinată lui Isis şi încărcată cu ofrande eşuase pe stâncile coastei învecinate.

Am discutat situaţia cu Giton, iar el a fost imediat de acord cu planul meu, căci Tryphaena, după ce îl extenuase, îl neglija deschis. Am plecat dis de dimineaţă către coastă şi am putut să urcăm fără probleme pe epavă, căci servitorii lui Lichas, care se ocupau de ea, ne cunoşteau. Deoarece ei insistau, din politeţe, să ne însoţească peste tot prevenind astfel orice posibilitate de jaf, l-am lăsat pe Giton cu ei şi am profitat de ocazia apărută strecurându-mă în pupa vasului, unde se afla statuia lui Isis. Pe aceasta am uşurat-o de o manta valoroasă şi de un sistrum[2] din argint, asta în afară de bunurile de valoare furate din cabina căpitanului. După aceasta am coborând pe o funie, neobservat de nimeni, în afară de Giton, care reuşise, de asemenea, să scape de ceilalţi şi venise după mine.

Văzându-l, i-am arătat prada şi am hotărât să mergem la Ascyltos,

dar nu am ajuns la casa lui Lycurgus decât a doua zi. Acolo i-am povestit lui Ascyltos pe scurt despre jaf şi despre aventurile noastre amoroase. Sfatul său a fost să îl câştigăm pe Lycurgus de partea noastră, povestindu-i că hărţuielile lui Lichas ne forţaseră să fugim pe ascuns. La auzul acestora, Lycurgus a jurat că ni se va alătura împotriva duşmanilor noştri.

Fuga noastră nu a fost observată până la trezirea Tryphaenei şi a lui Doris, căci ne făcusem un obicei din a participa la toaletele celor două doamne. Absenţa noastră fiind remarcată, Lichas a trimis mesageri care să ne caute, mai ales pe coastă. De acolo au aflat că vizitasem vasul, dar nu au aflat nimic de jaf. Acesta nu fusese încă descoperit, căci pupa vasului se afla spre larg, iar proprietarul nu venise încă la corabia sa.

În final, când nu mai era nici o îndoială cu privire la fuga noastră, Lichas s-a enervat teribil şi s-a repezit la Doris, considerând-o pe ea vinovată. Nu voi descrie limbajul sau violenţa pe care le-a folosit, pentru că nici eu nu cunosc detaliile. E de ajuns să spun că Tryphaena, cauza tuturor relelor, l-a convins să ne caute la Lycurgus, acesta fiind cel mai probabil loc unde ne-am fi putut refugia. De asemenea, a decis să vină şi ea ca să poată să pună pe umerii noştri tot dispreţul şi duşmănia pe care le meritam.

Plecând a doua zi, au ajuns la vilă. Nu eram acasă, deoarece Lycurgus ne dusese la o serbare în cinstea lui Hercule, ce se ţinea într-un sat învecinat. Aflând acestea, ne-au urmărit cu cea mai mare grabă, ajungându-ne la porticul templului. Apariţia lor nu ne-a tulburat deloc. Lichas a început imediat să se plângă din cauza plecării noastre, dar la vederea figurii încruntate a lui Lycurgus am prins curaj şi i-am reproşat avansurile din casa sa şi a lui Lycurgus. Tryphaena a intervenit, dar a fost mai rău de ea, căci în faţa mulţimii care se adunase i-am dezvăluit caracterul uşuratic, mărturie fiind paloarea lui Giton cauzată de desfrânarea acestei femei stricate. Mulţimea începu să râdă, ceea ce îi stânjeni pe adversarii noştri într-atât, încât se retraseră umiliţi şi jurând răzbunare.

Dându-şi seama că îl câştigasem pe Lycurgus de partea noastră, cei doi se hotărâră să îl aştepte la el acasă pentru a-l lecui de simpatia pentru noi. Festivitatea s-a terminat târziu şi nu ne-am întors în aceeaşi seară, astfel încât Lycurgus ne cază pe drum, într-o casă. Ne-a lăsat de dimineaţă să dormim, în timp ce el plecă spre casă să îşi aranjeze treburile. Acolo îi întâlni pe Lichas şi Tryphaena, care îl câştigară de partea lor în aşa fel, încât fu convins să ne predea în mâinile lor. Lycurgus, el însuşi un om crud şi perfăcut, medită cum ne-ar putea trăda mai bine, îl trimise pe Lichas după ajutoare, în timp ce el însuşi veni la casa unde ne găseam să se asigure de capturarea noastră.

Ajuns aici, ne-a abordat cu o figură dură, care ar fi fost de aşteptat

din partea lui Lichas. Frângându-şi mâinile, ne-a reproşat falsitatea noastră faţă de acesta şi dădu ordin să fim ţinuţi prizonieri în cameră. Pe Ascyltos l-a luat cu el, refuzând să asculte vreun cuvânt de-al lui în apărarea noastră.

Pe drum, Ascyltos a încercat în van să schimbe decizia lui Lycurgus, căci nici rugăminţile, lacrimile sau mângâierile nu l-au mişcat. Drept urmare, prietenul nostru se hotărî să ne elibereze prin alte mijloace. Indignat de asprimea lui Lycurgus, a refuzat hotărât să mai doarmă cu el şi astfel s-a găsit într-o situaţie favorabilă pentru a duce la îndeplinire planul de a ne elibera.

Aşteptând până ce vila fu cufundată în somn, a luat puţinele noastre bagaje pe umeri, s-a strecurat printr-o spărtură a zidului pe care o observase mai de dinainte, ajunse la casă spre răsăritul soarelui. A intrat fără probleme şi s-a îndreptat spre camera noastră, pe care gărzile au avut grijă să o încuie. Nu a avut mari probleme să descuie uşa, căci zăvorul, fiind din lemn, l-a putut forţa cu o bară din fier. Incuietoarea căzu cu un zgomot ce ne trezi, deşi sforăiam de zor în ciuda situaţiei nefericite în care ne aflam. Paznicii însă dormeau atât de adânc, fiind obosiţi după paza prelungită, că zgomotul nu îi trezi.

Ascyltos, intrând în camera noastră, ne-a spus ce făcuse pentru noi; într-adevăr nu era nevoie de multe cuvinte. În timp ce ne îmbrăcam, mi-a venit ideea să omorâm gărzile şi să jefuim casa. I-am împărtăşit gândul lui Ascyltos care fu de acord cu jaful, dar spuse că se putea atinge mai bine acest scop fără vărsare de sânge. Cunoscând mai bine locul, ne conduse la depozit şi îi deschise uşile. Luând ce era mai de valoare, am plecat cât mai era încă devreme, evitând drumurile şi nu ne-am oprit până ce nu ne-am considerat în siguranţă.

Cu această ocazie, Ascyltos, respirând adânc, declară cu emfază că îi făcuse o plăcere deosebită să prade casa lui Lycurgus. “Era un avar nenorocit”, zise, şi îi dăduse destule motive de nemulţumire: în timp ce nu îi dăduse nici măcar un ban pentru munca de noapte, îl ţinuse pe mâncare puţină şi băutură proastă. Atât de zgârcit era individul, încât obişnuia să îşi refuze până şi minimul necesar.

Nefericit Tantal, blestem îi e bogăţia,
De foame suferă printre fructe
Şi de sete în mijlocul râului
Iată avarul! Având de toate, ezită să guste
Blestemat este în mijlocul binecuvântărilor.

Ascyltos propuse să ne întoarcem la Neapole în aceaşi zi. “Dar”, am zis, “nu e înţelept să ne ducem într-un loc unde mai mult ca sigur că ne caută. Să ne ţinem deocamdată deoparte şi să hoinărim prin sate. Avem acum posibilitatea să o facem în mod confortabil.” Sfatul meu a fost aprobat şi am pornit spre un cătun înfrumuseţat de câteva vile agreabile, unde mai mulţi cunoscuţi se bucurau de plăcerile anotimpului. Abia parcursesem jumătate din distanţă, când o furtună ne-a obligat să căutăm adăpost în satul cel mai apropiat. Intrând în han, am văzut o mulţime de călători care se adăposteau şi ei de ploaie.

Din cauza aglomeraţiei nu am fost observaţi, ceea ce ne uşură vânătoarea după ceva ce am putea să furăm. Ascyltos a luat de pe jos, neobservat, o punguţă cu mai multe monede din aur. Ne-am bucurat de acest început fericit, dar, temându-ne că cineva va revendica banii, am ieşit pe uşa din spate. Acolo am găsit un servitor care înşeua nişte cai şi care tocmai intrase în casă, probabil fiindcă uitase ceva. Profitând de absenţa lui, am apucat o pelerină de călărie superbă, desfăcând curelele ce o legau de şa. După aceasta ne-am furişat pe lângă nişte case spre pădurea cea mai apropiată.

Aşezaţi în mijlocul pădurilor, fiind deocamdată în siguranţă, am ţinut un consiliu de război pentru a ne sfătui cum să ascundem banii, nevrând nici să fim acuzaţi de furt, nici să fim chiar noi furaţi. În final, am decis să îi coasem în tivul unei tunici vechi şi ponosite pe care am aruncat-o peste umeri şi, încredinţându-i lui Ascyltos pelerina, ne-am pregătit să plecăm spre oraş folosind nişte cărări ocolite. Dar, tocmai când ieşeam din pădure, am auzit o voce pronunţând cuvintele teribile: “Nu vor scăpa. Au intrat în pădure; dacă ne despărţim, îi vom prinde uşor.”

Aceste cuvinte ne-au speriat atât de tare, încât Ascyltos şi Giton au ţâşnit printre tufe în direcţia oraşului; în acest timp eu fugeam atât de grăbit, încât preţioasa tunică mi-a alunecat de pe umeri fără să îmi dau seama. După o vreme, obosit şi incapabil să mai fac vreun pas, m-am întins sub un copac şi atunci am descoperit pierderea. Supărarea mi-a dat puteri noi şi am început să caut comoara. Am hoinărit multă vreme degeaba, până când, extenuat de trudă şi necaz, m-am aruncat în cel mai întunecat desiş unde am rămas timp de patru ore lungi. Săturat de singurătatea aceea teribilă, am căutat un drum de ieşire, dar cum înaintam am zărit un ţăran. Atunci aveam nevoie de toată siguranţa de sine şi, într-adevăr, aceasta nu m-a trădat. Ducându-mă plin de curaj spre el, l-am întrebat de drumul către oraş, plângându-mă că mă rătăcisem prin pădure. M-a dus foarte politicos spre drum, unde s-a întâlnit cu doi dintre tovarăşii săi, care au spus că, deşi

scotociseră toate potecile, nu găsiseră nimic în afară de o tunică pe care i-o arătaseră.

Nu am avut, cum s-ar crede, neruşinarea de a o cere. Supărarea mi s-a dublat şi am gemut mult din cauza aurului pierdut.

Astfel, se făcuse destul de târziu când am ajuns în oraş. Intrând în han, l-am găsit pe Ascyltos întins pe pat, mai mult mort decât viu. Neliniştit din cauza lipsei tunicii mi-a cerut-o imediat. După o vreme, când puterile mi-au mai revenit, i-am povestit despre nenorocirea petrecută; crezu că glumesc şi chiar şi atunci când un şiroi de lacrimi îmi întări spusele a rămas incredul, fiind convins că voiam să îi iau banii cuveniţi. Dar ce mă tulbură cel mai mult era faptul că eram căutaţi. I-am zis acest lucru lui Ascyltos, care nu a luat-o în serios, deoarece reuşisesă să scape cu succes din această poveste. În afară de asta, era convins că eram în siguranţă, pentru că nu eram cunoscuţi şi nimeni nu pusese ochii pe noi. Totuşi, am considerat înţelept să simulăm boala, având astfel un pretext ca să păstrăm camera mai multă vreme. Dar, deoarece banii se împuţinau, am plecat mai repede decât avusesem de gând şi, forţaţi de nevoie, am vândut o parte din pradă.

2 Instrument muzical folosit în ritualurile lui Isis (n.tr.).

Capitolul III

La căderea nopţii ne-am îndreptat către piaţă, unde am văzut o mulţime de lucruri oferite spre vânzare, articole fără vreo valoare deosebită, dar de acel tip care cer acoperirea nopţii, luând în considerare originea lor. Am profitat de ocazie şi am expus pelerina într-un loc ferit, sperând că cineva va fi atras de ea şi că o va cumpăra.

Nu trecu mult până ce un sătean, a cărui figură mi se părea oarecum cunoscută, s-a apropiat, însoţit de o femeie tânără şi începu să examineze atent pelerina. Ascyltos, privind umerii clientului fu năucit din cauza surprizei. Nu am putut nici eu să evit o tulburare profundă când l-am văzut, căci părea a fi tocmai ţăranul care descoperise tunica noastră veche în singurătatea pădurii. Da! Acela era omul. Dar Ascyltos, necrezându-şi ochilor şi atent să nu facă ceva nechibzuit, s-a îndreptat spre el ca un client, îi trase tunica de pe umeri şi începu să o examineze cu mare atenţie.

Printr-un mare noroc, rusticul acela nu avusese curiozitatea să examineze tivul cu atenţie, dar oferi haina spre vânzare cu un aer indiferent, de parcă aparţinuse vreunui cerşetor. Când Ascyltos văzu că banii erau la locul lor şi vânzătorul nu era un om de o inteligenţă sclipitoare, m-a tras deoparte şi mi-a zis: “Vezi cum comoara pe care o socoteam pierdută se întoarce la noi? Aceea este tunica noastră şi pare a mai avea încă monedele din aur: nu par să fi fost atinse. Dar ce putem face? Cum putem dovedi că e a noastră?” Mă simţeam înveselit; pe de-o parte puteam să mai privesc o dată comoara, pe de alta eram absolvit de orice bănuială şi m-am declarat împotriva oricăror ocolişuri. Am propus să pornim o acţiune legală care să îl forţeze să dea înapoi obiectul proprietarilor săi de drept.

Ascyltos se temea însă de lege. “Pe aici ,cine ne cunoaşte, cine va crede ce spunem? Părerea mea este că ar trebui să cumpărăm tunica, chiar dacă este a noastră, plătind o sumă mică, pentru a ne recupera comoara decât să ne încurcăm într-un proces cu rezultat nesigur.”

Ce valoare au legile, când banul este rege,
Când săracul nu are niciodată dreptate?
Însuşi filosoful cinic, moralist rigid,
Nu ezită să-şi vândă vorbele pentru aur
Dreptatea se cumpără, cine oferă mai mult câştigă.
Un judecător părtinitor prezidează o curte venală.

Dar vai! În afară de câteva monede din aramă, cu care voiam să cumpărăm mazăre şi lupine nu aveam nici un ban. Aşa că, de teamă să nu ne scape prada, ne-am împăcat cu gândul de a vinde pelerina mai ieftin, căci profitul dintr-o tranzacţie urma să compenseze pierderea din cealaltă. Ne-am expus deci marfa, dar femeia care până atunci stătuse liniştită lângă ţăran, după ce examină cu atenţie câteva semne de pe pelerină, o apucă cu ambele mâini şi începu să ţipe: "Săriţi, hoţii! Săriţi, hoţii!" cu o voce ascuţită.

Acest lucru nu ne nelinişti deloc, dar, nevrând să acceptăm aşa ceva fără vreo reacţie, am apucat la rândul nostru tunica aceea murdară şi ponosită, zicând că nici aceasta nu avea o origine mai respectabilă. Dar pretenţia noastră nu se putea asemăna cu a lor şi mulţimea adunată începu să râdă de impertinenţa noastră. Şi firesc, de vreme ce pe de-o parte ei considerau ca fiind a lor o pelerină scumpă, iar pe de alta noi ceream o boarfă veche. Totuşi Ascyltos a pus capăt batjocurii, strigând, imediat ce avu ocazia: "Fiecăruia îi place mai mult ceea ce-i aparţine; dacă renunţă la tunică, noi le dăm pelerina."

Şi ţăranul, şi femeia lui erau mai mult decât dispuşi să facă schimbul, dar doi avocaţi, sau să le spunem pe nume vagabonzi, care voiau pelerina pentru ei, cerură ca ambele obiecte să le fie încredinţate, astfel încât judecătorul să poată examina cazul a doua zi de dimineaţă, pentru că nu numai apartenenţa lor trebuia investigată, dar şi suspiciunea de furt ce plana asupra ambelor părţi.

Spectatorii erau în favoarea sechestrării, când un individ chel, cu o faţă buboasă, care făcea diverse comisioane pentru avocaţi, confiscă pelerina, zicând că o va aduce a doua zi. Dar scopul lor era evident, căci acea gaşcă josnică voia, odată obiectul în posesia lor, să îl facă dispărut, în timp ce noi am fi fost atât de speriaţi de acuzaţia de furt, că nu am fi apărut a doua zi la ora fixată. Asta voiam şi noi, şi ambele părţi au fost norocoase, căci ţăranul, sătul de cererea noastră insistentă de a obţine boarfa, i-o aruncă lui Ascyltos în faţă, cerând doar sechestrarea pelerinei ca fiind singurul obiect în dispută. După ce ne-am recuperat astfel comoara, ne-am repezit spre han şi, după ce am încuiat uşa, am râs de perspicacitatea mulţimii şi a adversarilor noştri, care ne-au înapoiat banii cu atâta talent.

Tocmai descoseam tunica pentru a scoate banii, când am auzit pe cineva întrebându-l pe hangiu ce soi de oameni erau aceia care tocmai intraseră. Îngrozit de această întrebare, am coborât după ce plecase, ca să văd ce s-a întâmplat şi am aflat că lictorul pretorului, a cărui datorie era să noteze numele străinilor în registre, tocmai văzuse doi oameni intrând în han, ale căror nume nu le notase încă, şi voia să ştie cărui neam aparţineau

şi ce treburi aveau pe acolo. Informaţia aceasta pe care am obţinut-o cu atâta uşurinţă m-a convins că hanul nu era un loc sigur pentru noi şi am plecat, hotărâţi să nu ne întoarcem decât seara târziu, lăsându-i lui Giton grija de a pregăti cina.

Deoarece voiam să evităm străzile frecventate ne-am îndreptat către zonele mai liniştite ale oraşului. Spre seară, am întâlnit într-un loc destul de îndepărtat două femei frumoase şi bine îmbrăcate, pe care le-am urmărit pe furiş până la un templu micuţ, în care au intrat şi din care se putea auzi un murmur ciudat, ca al unor voci din adâncul unei peşteri. Curiozitatea ne-a îndemnat să le urmăm înăuntru, unde erau mai multe femei, aparent bacante, fiecare agitând o emblemă a lui Priapus. Atât am putut să vedem, căci imediat ce ne-au zărit au început să ţipe atât de tare, încât templul tremura din fundaţii, şi au încercat pe loc să pună mâna pe noi. Dar am reuşit să fugim şi ne-am îndreptat cât de repede am putut în direcţia hanului.

Abia mâncasem cina ce ne-o pregătise Giton, că am auzit nişte ciocănituri puternice în uşă. Îngălbenindu-ne, am întrebat: “Cine e?” “Deschideţi şi veţi afla”, a fost răspunsul. Încă ne certam dacă să deschidem, când uşa a zburat în lături şi vizitatorul nostru a intrat. Acesta era chiar femeia pe care o văzusem mai devreme în piaţă, lângă ţăran. “Aha, credeaţi că m-aţi păcălit? Sunt serviroarea Quartillei, Quartilla ale cărei ritualuri le-aţi întrerupt. Va veni ea însăşi aici, căci vrea să discute cu voi. Nu vă fie teamă, nu vă acuză de nimic şi nu are de gând să vă pedepsească. Este doar curioasă să ştie ce zeu a mânat încoace asemenea tineri chipeşi.”

Eram încă năuciţi, neştiind ce răspuns să dăm, când stăpâna însăşi intră însoţită de o fetiţă şi, aşezându-se pe canapeaua mea, începu să plângă. Nu am găsit nici un cuvânt pe care să îl rostim la această manifestare de durere, ci doar o contemplam uimiţi. Când şuvoiul de lacrimi a secat şi-a tras gluga ce îi acoperea trăsăturile nobile şi întrebă, frângându-şi mâinile: “Ce înseamnă aceste trucuri josnice a căror îndrăzneală o depăşeşte pe cea a eroilor din cărţile de istorie? Vă compătimesc, în numele Cerului, căci nici un bărbat nu a privit nepedepsit aceste lucruri interzise. Cartierul nostru e atât de plin de divinităţi, că mai curând veţi întâlni un zeu decât un om. Dar să nu credeţi că am venit cu gânduri de răzbunare; sunt mai curând mişcată de tinereţea voastră, decât mâniată de greşeala pe care aţi făcut-o. Cred mai curând că din pură ignoranţă aţi comis acest sacrilegiu de neiertat.

Noaptea trecută am fost atât de agitată şi am tremurat atât de tare, că m-am temut că am vreun acces de friguri. În somn m-am rugat pentru un leac şi mi s-a cerut să vă ajut să scăpaţi de urmările greşelii făcute printr-un plan îndrăzneţ, care, de asemenea, mi-a fost revelat în somn. Dar nu asta mă nelinişteşte, cât gândul că, din cauza uşurinţei tinereţii voastre, veţi povesti

ce aţi văzut în templul lui Priapus şi că veţi dezvălui oamenilor obişnuiţi tainele zeilor. De aceea îmi întind mâinile către genunchii voştri, rugându-vă să nu nesocotiţi ritualurile noastre nocturne şi nici să le dezvăluiţi secretele cunoscute de foarte puţini!”

După această cerere pasionată a izbucnit din nou în lacrimi şi, scuturată de hohote de plâns, îşi îngropă capul în poala mea. Între timp, mişcat de milă, dar şi de teamă, am rugat-o să se înveselească şi i-am promis că nu vom dezvălui misterele, iar dacă zeul îi arătase un mijloc extraordinar de a-i vindeca frigurile, vom ajuta providenţa divină, chiar dacă asta ar presupune pericole la adresa noastră.

Auzind acestea, femeia îşi reveni şi mă sărută de multe ori, trecând de la plâns la râs, şi îşi aranjă nişte şuviţe care îi alunecaseră de după urechi. “M-am împăcat cu voi şi îmi retrag plângerea. Dar dacă nu aţi fi fost de acord în legătură cu leacul, să ştiţi că aveam o mulţime de oameni pregătiţi să îmi răzbune onoarea şi suferinţele.

Dispreţul e plin de ură; ce iubesc este puterea
De a-mi impune voinţa unde şi când poftesc.
Dispreţul înţeleptului îndoaie voinţa încăpăţânată,
Învingătorul nobil îşi cruţă victima.”

Apoi, aplaudând, izbucni într-un râs atât de tare că ne-a alarmat. Servitoarea care intrase prima o imită, urmată de fata care o însoţise pe Quartilla.

Tot locul răsuna de bucuria forţată; între timp, fără să vedem vreun motiv pentru schimbarea bruscă de atitudine, noi stăteam uitându-ne, ba unii la alţii, ba la femei. În cele din urmă Quartilla spuse: “Am dat ordin ca nimeni să nu intre în han azi, pentru ca să poţi să îmi dai leacul pentru friguri fără să fim întrerupţi.”

Auzind acestea, Ascyltos rămase înspăimântat, iar eu am devenit mai rece decât iarna galică. Totuşi, numărul nostru m-a liniştit. Erau trei femei slabe, incapabile să ne atace, iar noi totuşi eram bărbaţi, chiar dacă nu prea aveam nimic bărbătesc în noi. Oricum, eram pregătiţi pentru încăierare; de fapt, aranjasem în aşa fel cuplurile, ca eu să o iau în primire pe Quartilla, Ascyltos pe servitoare şi Giton pe fată.

Când eram cufundat în aceste gânduri, Quartilla s-a apropiat să fie tratată de friguri, dar fiind profund dezamăgită ieşi din cameră foarte mânioasă. Se întoarse după puţin timp având grijă să fim prinşi de nişte

haidamaci şi duşi la un palat magnific.

Capitolul IV

Surprinderea şi consternarea ne doborâseră, căci moartea părea să ne privească în ochi. “Te implor, doamnă, dacă ai vreun gând sinistru, atunci dă ordin să fim omorâţi pe loc, căci nu am făcut nimic atât de josnic, încât să merităm moartea în chinuri”, am strigat eu. Fata, pe nume Psyche, pusese cu mare grijă un covor pe pardoseala din marmură şi încercă să-mi trezească bărbăţia la viaţă; dar aceasta zăcea inertă, ca şi cum ar fi murit de o mie de ani. Ascyltos îşi îngropase capul în manta, ştiind, desigur din experienţă, cât de periculos este să te amesteci în secretele altora. Între timp, Psyche a scos două panglici din sân şi ne legă, cu una de mâini şi cu cealaltă de picioare. Când m-am trezit legat astfel, am protestat: “Stăpâna ta va vedea că e imposibil să obţină ce vrea de la noi.” Fata răspunse imediat: “Bine, dar eu am la îndemână alte remedii, mai sigure.”

Zicând acestea, mi-a adus o cupă plină cu satyrion şi, vorbind minunat despre virtuţile acestuia, m-a făcut să beau aproape întreaga licoare. Apoi i-a turnat lui Ascyltos restul pe spate, deoarece acesta îi refuzase avansurile cu puţin timp înainte. Acesta, observând că ea tăcuse, a exclamat: “Aha! Deci nu merit să beau şi eu?” Trădată de râsul meu, fata strigă, aplaudând: “Ce? Ţie nu-ţi mai dau, tinere, căci ai băut întreaga cupă!” Auzind acestea, Quartilla exclamă veselă: “Cum! Encolpius ne-a băut toată rezerva de satyrion?” În cele din urmă, nici Giton nu îşi putu reţine voioşia, mai ales când fata i-a pus mâinile pe după gât, sărutându-l de mii de ori în timp ce acesta nu se împotrivea deloc.

Poate că ar fi trebui să strigăm după ajutor, dar de fiecare dată când încercam, Psyche mă împungea cu un ac pentru păr, în timp ce cealaltă fată îl ameninţa pe Ascyltos cu o pensulă înmuiată în satyrion. În cele din urmă un catamit[3] îşi făcu apariţia, îmbrăcat într-o haină castanie şi purtând un şal; ne lovi de mai multe ori fesele, pentru ca apoi să ne dea săruturile sale împuţite, până când Quartilla, cu o baghetă din os de balenă în mâini şi cu fusta ridicată, îi spuse să îi lase pe nefericiţi în pace. Ne puse să jurăm cât mai solemn că vom păstra teribilul secret până la moarte.

Apoi, apăru un grup de atleţi care ne-au uns cu uleiuri revigorante. Acestea ne-au risipit oboseala şi, după ce ne-am îmbrăcat hainele pentru cină, am fost conduşi într-o cameră învecinată, unde paturile[4] erau aşezate şi toate pregătirile erau terminate în vederea unui banchet elegant şi somptuos. Ni s-a cerut să ne ocupăm locurile şi masa a fost deschisă cu nişte antreuri minunate, în timp ce vinul falernian curgea ca apa. Mai multe feluri au urmat şi ne luptam cu somnu, când Quartilla a strigat: “Haideţi, doar nu o să dormiţi, când se ştie că noaptea este dedicată lui Priapus!”

Ascyltos era extenuat din cauza tuturor evenimentelor prin care trecuse şi nu mai putea să-şi ţină ochii deschişi; văzând aceasta, servitoarea pe care el o dispreţuise îl spoi cu funingine pe umeri şi buze, în timp ce el dormea dus.

Şi eu moţăiam, obosit după toate câte le îndurasem, în timp ce cam toţi servitorii îmi urmau exemplul. Unii zăceau pe jos în sala de mese, alţii dormeau rezemaţi de ziduri, iar alţii sforăiau în prag. Uleiul din lămpi aproape că se terminase, iar ele aruncau o lumină slabă, când au intrat doi sclavi sirieni cu gândul de a şterpeli o cană cu vin.

În timp ce ei se certau şi se încăierau pentru vasul cu vin, acesta căzu şi se sparse. În acelaşi timp căzu şi o tavă din argint şi un pocal o lovi pe servitoarea care dormea sub pat, tăind-o la cap. Ea ţipă din cauza loviturii, trezind câţiva cheflii şi demascând astfel hoţii. Sirienii, prinşi asupra faptului, s-au aruncat pe o canapea şi au început să sforăie de zor.

Între timp, se sculase şi majordomul şi a pus ulei în lămpile care stăteau să se stingă; sclavii, după ce îşi frecară ochii, îşi reluară locurile; o cântăreaţă cu cimbale îşi făcu apariţia şi, lovind puternic talgerele, ne trezi pe toţi. Banchetul fu reluat, iar Quartilla ne-a provocat la încă un rând de băuturi, sunetele cimbalei înveselind-o simţitor.

Apoi apăru un catamit, cel mai nătâng dintre toţi oamenii şi demn de casa în care se afla, care aplaudă, gemu şi ne recită următoarea invitaţie:

Acela ce are dorinţa pasivă,
Acela care are viciul delic,
Acela ce iubeşte coapsa moale,
Mâna iute şi suspinul desfrânat,
Să vină, să vină, să vină!
Aici va vedea
Animale ordinare ca şi el
Desfrânaţi de toate soiurile!

După ce îşi termină poezioara îmi lipi pe faţă un sărut puturos şi, în ciuda rezistenţei mele, îmi apucă bărbăţia încercând mult timp să o aducă la viaţă, dar în van. Şiroaie de sudoare amestecate cu pudră i se scurgeau pe faţă şi atât de mult machiaj avea între ridurile feţei, încât semăna cu un perete scorojit ce se surpă în ploaie.

Împins până la ultima limită a dezgustului, nu mi-am mai putut reţine lacrimile. Am strigat: “Doamnă, oare aceasta este scufia de noapte pe

care mi-ai promis-o?” Auzind aceasta, Quartilla bătu din palme exclamând: “Ce băiat deştept şi spiritual! Nu ştiai că unui catamit i se spune şi scufie?” Ca nu cumva să rămână prietenul meu fără porţia ce i se cuvenea, am zis: “Dar vei fi împăcată cu gândul că Ascyltos este singurul musafir care se plictiseşte?”

“Ce? Să îşi primească şi Ascyltos scufia!” Ascultându-i porunca, catamitul se urcă pe el zdrobindu-l sub fese şi înăbuşindu-l cu săruturi lascive.

În tot acest timp, Giton stătea deoparte, râzând cu hohote. Când l-a văzut, Quartilla l-a întrebat curioasă cu cine era împreună. Când i-am spus că este micul meu amant ea a strigat: “Atunci de ce nu m-a sărutat?” şi, chemându-l la ea, şi-a lipit buzele de ale lui. Apoi şi-a furişat mâna pe sub hainele sale şi, scoţându-i micuţa unealtă, a remarcat: “Mâine va fi pregătită, pe măsura apetitului nostru! Azi însă, nu voi gusta un peşte ordinar după o masă aleasă.”

În timp ce zicea acestea, Psyche îi şopti ceva la ureche, abia reuşind să-şi ţină râsul. Quartilla exclamă: “Da! Ce idee strălucită! Micuţa noastră Pannychis îşi va pierde fecioria! Într-adevăr, aceasta este o ocazie potrivită!” Imediat au adus o fetiţă, ce nu părea a avea mai mult de şapte ani; era aceeaşi care o însoţise pe Quartilla la han. În mijlocul aplauzelor, au început aşadar pregătirile pentru nuntă, la cererea întregii adunări. Îngrozit de ce se pregătea, am spus că Giton, deşi băiat timid, era obişnuit cu astfel de lucruri, Pannychis era prea tânără pentru a îndura ceea ce o aşteaptă pe o femeie. Quartilla spuse: “Ce? Fata nu este mai tânără decât eram eu când m-am oferit prima oară unui bărbat! Să mă părăsească Iunona, patroana mea, dacă îmi mai pot aminti vremea când eram fecioară. Când eram copilă eram foarte neastâmpărată cu băieţaşii de vârsta mea, iar pe măsură ce treceau anii, cu băieţi tot mai mari, până ce am ajuns la vârsta aceasta. De aceea spune proverbul că cine a cărat un viţel, poate să ducă şi un taur!”

Temându-mă că amantul meu va intra în belele mai mari dacă nu eram de faţă, m-am ridicat ca să particip la ceremonia nupţială.

Psyche aruncase un voal de nuntă pe capul copilei, iar prietenul meu deschise procesiunea, purtând o torţă; o procesiune lungă de femei îmbătate îl urmă aplaudând, după ce acoperiseră patul nupţial cu o cuvertură superbă. Quartilla, animată de o veselie lascivă, se ridică şi ea de la masă şi îl duse pe Giton în cameră. Băiatul nu se opunea şi nici măcar fata nu arăta teamă la perspectiva căsătoriei.

Apoi, cei doi fiind în pat şi uşa închisă, ne-am aşezat cu toţii în faţa ei; Quartilla fu prima care se uită pe furiş înăuntru, printr-o crăpătură care părea făcută exact în acest scop, şi urmări hârjoneala lor copilărească. M-a

tras blând lângă ea să privesc şi eu spectacolul şi, feţele noastre fiind apropiate în timp ce ne uitam, m-a sărutat de mai multe ori pe furiş.

Deodată, se auzi o bubuitură puternică la uşa de la intrare şi, în timp ce toţi se minunau ce ar putea însemna această întrerupere, un soldat din garda de noapte intră cu sabia scoasă, însoţit de tinerii săi camarazi. El privi împrejur cu ochii injectaţi şi plin de ifose; văzând-o pe Quartilla strigă: "Ce avem aici, femeie desfrânată? Cum îndrăzneşti să-ţi baţi joc de mine şi să mă laşi fără noaptea pe care mi-ai promis-o? Dar îţi jur că nu vei scăpa nepedepsită! Tu şi iubitul tău veţi afla că aveţi de-a face cu un bărbat!"

La ordinul soldatului, camarazii lui m-au legat de Quartilla, gură la gură, piept la piept, pântec la pântec în mijlocul hohotelor de râs. Apoi catamitul, tot la ordinul soldatului, a început să mă îmbăleze cu săruturile sale puturoase, ceea ce eu nu aveam cum să evit. Apoi m-a violat în timp ce satyrionul pe care îl băusem îşi facea efectul şi am început şi eu să fac acelaşi lucru cu Quartilla, care nu părea deranjată de acest joc. Tinerii au început să râdă văzând acest spectacol grotesc, în care eu, fiind călărit de catamitul acela scârbos, involuntar mă mişcam repede şi tare spre el la fel ca Quartilla spre mine.

În acest moment, Pannychis, nefiind obişnuită cu dragostea la vârsta ei, strigă tare din cauza durerii şi uimirii, iar soldaţii au auzit-o. Săraca fetiţă tocmai era dezvirginată, iar triumfătorul Giton câştigase o bătălie care se dovedise sângeroasă. Incitaţi de ce vedeau, soldatul s-a repezit la ei, apucând, când pe Pannychis, când pe Giton, când pe amândoi în braţele sale puternice. Fata izbucni în lacrimi, implorându-l să se îndure de anii ei, dar rugăminţile ei nu au avut nici un efect, soldatul fiind şi mai excitat de tinereţea ei. Tot ce îi mai rămăsese ei de făcut era să-şi arunce voalul peste faţă şi să încerce să îndure ceea ce urma să vină.

Dar în acest moment cine îi veni copilei în ajutor, apărută parcă din neant? Nimeni alta decât bătrâna care mă păcălise atunci când încercam să îmi găsesc drumul către han! Ea a intrat tocmai atunci în casă, ţipând că o bandă de jefuitori umbla prin cartier, în timp ce oamenii paşnici chemau în van garda care nu era de găsit, fiind ori adormită, ori foarte ocupată cu mâncatul. Soldatul, neliniştit de ce auzise, ieşi precipitat din casă şi camarazii săi i-au urmat exemplul, salvând-o astfel pe Pannychis de pericol şi eliberându-ne pe noi de teroarea ce ne cuprinsese.

Începusem să mă satur de lascivitatea Quartillei şi am început să mă gândesc serios la cum am putea să scăpăm de acolo. I-am împărtăşit gândurile mele lui Ascyltos, care a fost foarte bucuros de propunerea mea, nerăbdător fiind să scape de insistenţele lui Psyche.

Aceasta ar fi fost uşor de făcut dacă Giton nu ar fi fost închis în

cameră, căci voiam să îl scăpăm de viciile acestor desfrânate. Tocmai discutam aprins acest lucru, când Pannychis a căzut din pat trăgându-l pe Giton după ea. El era nevătămat, dar copila, lovindu-se uşor la cap, ţipă atât de tare, încât Quartilla se repezi înăuntru, dându-ne la toţi trei ocazia de a scăpa.

Profitând de aceasta, am fugit cât ne ţineau picioarele către hanul nostru şi, odată ajunşi, ne-am aruncat în pat petrecând noaptea în siguranţă.

Ieşind a doua zi, am întâlnit pe doi dintre prietenii Quartillei, care ne răpiseră cu o zi înainte. Imediat ce i-a zărit Ascyltos pe ticăloşi, s-a repezit asupra unuia din ei şi, după ce l-a bătut bine, mi-a venit în ajutor împotriva celuilalt. Dar acesta a reuşit să ne rănească pe amândoi, nu prea rău însă, dar el reuşi să scape fără vreo zgârietură.

3 Sclav homosexual pasiv (n.tr.).
4 Romanii mâncau la ospeţe întinşi pe nişte canapele (n.tr.).

Capitolul V

Venise a treia zi, când trebuia să aibă loc banchetul lui Trimalchio, la care intrarea era liberă. Dar, deoarece eram acoperiţi de răni, am hotărât să ne întoarcem la han. Fiind totuşi uşoare, ne-am întins în pat, îngrijindu-le cu vin şi ulei.

Unul dintre cei doi ticăloşi zăcea încă la pământ şi ne temeam să nu fim descoperiţi. Discutam cum am putea scăpa, când un sclav al lui Agamemnon ne-a întrerupt sfatul strigând: “Nu vă amintiţi cine găzduieşte diseară banchetul? Trimalchio, un personaj foarte stilat, care are în sala de mese o clepsidră şi un trâmbiţaş ce are datoria de a-l anunţa cât a trecut din viaţa sa.” Aşadar, uitând de toate necazurile, ne-am făcut toaleta cu mare atenţie şi l-am rugat pe Giton, care întodeauna se purtase ca un servitor al nostru, să vină cu noi să ne îmbăieze.

După aceea, îmbrăcaţi în hainele de gală, ne-am plimbat prin oraş, privind grupuri de jucători cu mingea. Deodată, am zărit pe unul mai bătrân, cu chelie, îmbrăcat într-o tunică roşie, care se juca cu mingea în mijlocul unor băieţi cu părul lung. Dar nu aceştia ne-au atras atenţia, deşi şi ei meritau priviţi, ci stăpânul încălţat cu sandale şi jucând cu nişte mingi verzi a fost motivul pentru care ne-am îndreptat spre ei. Acesta nu se apleca niciodată după o minge căzută pe jos; un servitor stătea prin preajmă cu un sac plin şi îi dădea câte una când stăpânul îi cerea. Am remarcat şi alte inovaţii: doi eunuci pe marginea cercului, de-o parte şi de alta, unul ţinând o oală de noapte, celălalt numărând mingile căzute.

Admiram încă aceste rafinamente, când Menelaus fugi spre noi, zicându-ne: “Priviţi! Acesta este domnul la care vom cina! Ce vedeţi nu este decât preludiul distracţiei ce va urma!” Nici nu terminase bine de vorbit, când Trimalchio pocni din degete. La acest semnal eunucul cu oala de noapte s-a apropiat, permiţând stăpânului să îşi golească vezica, fără să trebuiască să-şi întrerupă jocul. Apoi acesta a poruncit să i se aducă apă cu care şi-a spălat mâinile şi s-a şters cu părul unuia din băieţi.

Nu am avut timp să remarcăm fiecare detaliu; am intrat în baia publică şi după ce am transpirat bine în saună ne-am îndreptat spre sala rece. Trimalchio, după ce fusese uns pe corp din belşug tocmai era şters, nu cu prosoape obişnuite, ci cu unele făcute din lâna cea mai fină. Între timp, trei medici îi dădeau din belşug cu vin falernian pe sub ochi, dar deoarece mai mult împăştiau licoarea pe jos, Trimalchio presupuse că era o ofrandă pe care ei i-o aduceau.

Înfăşurat într-o pânză purpurie a fost pus într-o litieră precedat de patru alergători în haine extravagante şi de un car cu două roţi în care şedea

amantul său, un omuleţ cu ochii injectaţi şi mai urât încă decât stăpânul său. Un muzicant cu un mic fluier dublu îşi luă locul lângă litieră, cântând încet, de parcă îi şoptea secrete la ureche. Uimiţi, am urmat procesiunea şi am ajuns în acelaşi timp cu Agamemnon la poartă. Pe unul din stâlpii ei era agăţată o tăbliţă pe care stătea scris:

SCLAVUL CARE VA PLECA
FĂRĂ PERMISIUNEA STĂPÂNULUI
VA PRIMI O SUTĂ DE LOVITURI DE BICI

Imediat alături, într-o gheretă, stătea portarul, îmbrăcat în verde şi cu o eşarfă roşie, curăţând mazăre într-un castron din argint. Deasupra intrării o coţofană într-o colivie de aur îi întâmpina pe vizitatori.

În timp ce mă delectam privind aceste minunăţii m-am împiedicat şi mai că nu mi-am rupt picioarele, căci imediat pe stânga, aproape de ghereta portarului era pictat pe un zid un câine uriaş, înlănţuit, iar deasupra stătea scris cu litere mari: CÂINE RĂU! CÂINE RĂU! Prietenii mei s-au distrat copios pe seama mea, dar imediat ce mi-am revenit, am început să examinez celelalte picturi de pe ziduri. Una din ele reprezenta o piaţă de sclavi, aceştia purtând tăbliţe agăţate de gât. În alta, Trimalchio era înfăţişat cu părul lung, cu un caduceu în mâini, intrând în Roma însoţit de Minerva; mai încolo, ingeniosul pictor îl înfăţişase verificând socotelile şi devenind administratorul proprietăţii, fiecare eveniment fiind explicat cu inscripţii. În final, în capătul porticului, Mercur îl înălţa pe erou şi îl punea în scaunul cel mai înalt al unui tribunal. Fortuna stătea alături cu Cornul Abundenţei şi cele trei Parce îşi torceau firul aurit. Tot în portic am remarcat o grupă de alergători exersând sub conducerea unui antrenor. Am văzut şi o emblemă uriaşă, iar în altarul ce se afla dedesubt se găsea un şir de statui din argint ale zeilor Lari[5], una din marmură a lui Venus şi o casetă în care ni se spuse că erau păstrate primele fire de barbă ale marelui om. Am întrebat pe servitorul ce se îngrijea de hol ce reprezentau frescele din atrium. “Iliada şi Odiseea, iar pe stânga lupta de gladiatori care a fost dată pe vremea lui Laenas”, a venit răspunsul.

Nu am avut ocazia să examinăm mai atent picturile deoarece ajunsesem în sala de ospeţe, la uşa căreia se afla intendentul primind diferitele socoteli şi rapoarte. Dar ce m-a surprins cel mai mult a fost să văd pe tocul uşii lănci şi topoare fixate vertical; partea de jos a acestora se termina într-un ornament semănând cu prora unei corăbii, pe care stătea

scris:

PENTRU GAIUS POMPEIUS TRIMALCHIO
EXECUTOR AUGUSTAL[6],
CINNAMUS, TREZORIERUL SĂU

Sub această inscripţie era o lampă cu două lumini atârnată de arcadă. Alte două tăbliţe erau agăţate de tocul uşii; una zicea, dacă îmi amintesc bine:

ÎN TREIZECI ŞI TREIZECI ŞI UNU
DECEMBRIE STĂPÂNUL NOSTRU GAIUS
CINEAZĂ ALTUNDEVA

Cealaltă indica fazele lunii şi cele şapte planete, în timp ce cu câteva cuie erau însemnate zilele norocoase şi cele ghinioniste.

După ce am admirat această privelişte minunată am dat să intrăm în sala de mese. Un sclav a cărui unică datorie era aceasta ne-a strigat: “Intraţi cu piciorul drept înainte!” Normal, toţi am ezitat o clipă, temându-ne ca nu cumva să călcăm regula. Dar asta nu a fost tot, căci în timp ce intram cu piciorul drept înainte, un sclav despuiat s-a aruncat la picioarele noastre, implorându-ne să îl salvăm de la pedeapsă. Vina lui era gravă: hainele intendentului fuseseră furate în timp ce era la baie – o problemă de zece sesterţi, cel mult. Aşa că, păstrând piciorul drept înainte, ne-am întors spre intendent care număra monede din aur şi l-am rugat să îl ierte pe săracul om. Acesta ne răspunse pe un ton superior: “Nu mă deranjează atât pierderea, cât neatenţia ticălosului. Mi-a pierdut hainele de gală, pe care le primisem de ziua mea. Vă asigur că erau purpură tyriană autentică, deşi cufundate o singură dată în vopsea. Dar la cererea voastră îl voi ierta!”

Recunoscători pentru această favoare ne-am întors în sala de mese, unde am fost întâmpinaţi de sclavul pe care îl salvasem. Acesta ne potopi cu sărutări şi mulţumiri repetate pentru omenia arătată: “Acum veţi afla cine este acela pe care l-aţi îndatorat; vinul stăpânului este mulţumirea pe care v-o aduce paharnicul!”

Imediat ce ne-am luat locurile, sclavi tineri din Alexandria ne-au clătit mâinile şi apoi alţii ne-au spălat picioarele şi ne-au curăţat unghiile cu

mare dexteritate. Nici măcar în timpul acestei activităţi neplăcute nu au tăcut, ci au cântat tot timpul. M-am gândit să văd dacă nu cumva toţi servitorii erau şi cântăreţi şi am cerut un pahar cu vin. Imediat unul a fost lângă mine turnându-mi licoarea pe aceleaşi recitativ ascuţit. Indiferent ce am cerut, la fel s-au petrecut lucrurile; puteai crede că eşti în mijlocul unei trupe de actori sau muzicieni şi nu la masa unui cetăţean respectabil.

Antreul a fost servit într-un mod foarte elegant. Contrar obiceiului, eram toţi la masă în afară de Trimalchio, pentru care era oprit primul loc. Printre bucate era aşezat un măgăruş din bronz corintian cu două desăgi, umplute una cu măsline verzi şi cealaltă cu măsline negre. Lângă animal erau platouri din argint cu numele lui Trimalchio gravat pe margini. Pe poduri miniaturale se aflau aşezaţi hârciogi acoperiţi cu miere şi susan. Erau şi cârnaţi fumegând pe grătare din argint şi dedesubt, imitând cărbunii, erau rodii şi prune siriene.

Tocmai ne delectam cu aceste minunăţii, când Trimalchio a fost adus în sunet de muzică şi săltat în mijlocul unei grămezi de perne, imagine ce a produs câteva hohote prosteşti de râs. Dar nu e de mirare: capul chel se iţea dintr-o mantie purpurie, gâtul îl avea înfăşurat cu un şal şi peste acestea era aşezată o eşarfă, având o dungă lată şi roşie, cu franjuri lungi, atârnând pe margini. Mai mult chiar, la degetul mic de la mâna stângă avea un inel uriaş placat cu argint, iar pe inelar avea unul mai mic, aparent din aur, dar acoperit superficial cu ornamente micuţe din oţel. Dar nu! Asta nu era totul! Căci braţul îl avea gol pentru a arăta o brăţară din aur şi una din fildeş, care avea şi o închizătoare strălucitoare.

După ce şi-a scobit dinţii cu o scobitoare din argint, a zis: “Prieteni, nu eram chiar doritor să vin deja la masă, dar ca să nu vă las să aşteptaţi, cu mare regret mi-am întrerupt distracţia. Îmi veţi permite să îmi termin jocul?” Un sclav intră purtând o tablă din lemn de terebint şi un zar din cristal. Am mai remarcat şi un alt rafinament: în locul pieselor albe şi negre avea unele făcute din aur şi argint.

În timp ce spunea acestea, iar noi eram încă la antreuri, a fost adus un platou cu un coş pictat pe care şedea o găină din lemn cu aripile aşezate de parcă ar cloci. Imediat doi sclavi au apărut şi, în sunetul muzicii vesele, au început să scoată de sub ea ouă de păun, pe care le-au împărţit mesenilor. Trimalchio întoarse capul, zicând: “Prieteni, din ordinul meu a fost aşezată găina pe ouăle acestea, dar mă tem ca nu cumva ele să fi fost deja clocite. Totuşi, să vedem dacă se pot mânca!” Noi am luat lingurile care erau destul de grele şi am spart ouăle, care am remarcat că erau făcute din cocă. Eu eram pe punctul de a-l arunca pe al meu, căci mi se păruse că văd un pui înăuntru, când am auzit pe un oaspete veteran zicând: “Trebuie să fie ceva

bun înăuntru!” Investigând mai atent am descoperit un beccafico[7] gras plutind în gălbenuşul acoperit cu piper.

În acest timp, Trimalchio îşi terminase jocul şi fusese servit din toate mâncărurile din faţa noastră. Tocmai anunţa cu glas tare că cine va mai dori vin cu miere trebuia doar să ceară, când un grup de sclavi cântăreţi luară antreurile. Unul din ei scăpă însă un platou din argint şi îl ridică; Trimalchio observase însă şi îl lovi peste urechi, poruncindu-i să arunce platoul înapoi pe jos. Un alt servitor intră şi curăţă mizeria.

În continuare, intrară doi etiopieni cu părul lung, purtând pungi din piele, semănând cu cei care udă nisipul în amfiteatru. Ei ne-au clătit mâinile cu vin, căci aici nu se punea problema să se folosească apă.

După ce a fost complimentat pentru acest rafinament, gazda porunci ca fiecărui oaspete să i se aducă o masă numai a lui şi ne spuse: “Astfel, evitând aglomeraţia, servitorii ăştia nenorociţi nu ne vor înfuria atât de tare.”

În acest timp, ni s-au adus amfore cu vin atent sigilate şi inscripţionate astfel:

VIN FALERNIAN DIN VIILE OPIMIENE
VECHI DE O SUTĂ DE ANI

În timp ce citeam acestea, Trimalchio exclamă, bătând din palme: “Vai! Când te gândeşti că vinul acesta trăieşte mai mult decât bietul om! Să ciocnim, căci există viaţă în vin! Este Opimian adevărat, vă asigur. Nu l-am scos aseară, când cinam cu oameni mult mai de calitate!”

Am băut aşadar vinul, admirând acest lux cu termeni potriviţi. Apoi un sclav a adus un schelet din argint atât de bine lucrat, că articulaţiile i se puteau mişca toate. După ce fu aruncat de mai multe ori pe masă, în poziţii care mai de care mai ciudate, Trimalchio vorbi astfel:

“Vai! Ce neînsemnaţi suntem!
Ce subţire firul vieţii, ce scurtă clipa noastră!
Ca acesta toţi vom fi odată;
Să bem şi să ne veselim cât mai putem!”

5 Zei casnici romani (n.tr.).

6 Colegiu de 25 de preoţi (augustali), instituit de TIberius, în onoarea lui Augustus (n.tr.).
7 Specie de pasăre mică ce trăieşte în Italia (n.tr.).

Capitolul VI

Aplauzele noastre au fost întrerupte de venirea unui alt fel de mâncare, ce nu s-a ridicat deloc la nivelul aşteptărilor noastre. Totuşi, ciudăţenia lui a atras privirile tuturor. Pe un platou imens, desenat cu semnele zodiacului, fuseseră aranjate farfurii cu mâncare potrivite: lângă Berbec un cap de berbec cu mazăre, la Taur o bucată de friptură, la Gemeni rinichi prăjiţi şi momiţe, la Rac pur şi simplu o coroană, la Leu smochine africane, la Fecioară măruntaiele unei scroafe, la Balanţă o cumpănă cu o tartă într-un talger şi o plăcintă cu brânză în celălalt, la Scorpion un mic peşte marin, la Săgetător o pasăre de pradă, la Capricorn un homar, la Vărsător o gâscă sălbatică, la Peşti doi chefali[8]. În mijloc era iarbă şi un fagure de albine. Între timp, un sclav egiptean căra pâine într-un cuptor miniatural, fredonând cu o voce oribilă un cântec despre licoarea bahică.

Observând privirile noastre nedumerite, exprimând ezitarea noastră de a ataca aşa o mâncare, Trimalchio strigă: “Vă rog, domnilor, începeţi, căci partea cea mai bună a ospăţului o aveţi în faţă!” Abia terminase de vorbit, că patru sclavi au intrat pe ritmul muzicii şi scoaseră platoul. Sub acesta am descoperit un al doilea platou, plin cu claponi, cu terci de porc şi în mijloc un iepure căruia i se puseseră aripi, reprezentându-l pe Pegas. Am observat şi patru figuri ale lui Marsyas, una în fiecare colţ, vărsând garum[9] peste peştii ce păreau să înoate într-un fel de canal pe platou.

Cu toţii am urmat exemplul servitorilor care începuseră să aplaude şi ne-am repezit veseli asupra mâncării. Trimalchio, bine dispus, strigă spre sclavi: “Taie! Taie!” Pe loc unul dintre ei a început să despice fripturile în ritmul muzicii cu asemenea scălămbăieli, că ai fi crezut că era un conducător de care străduindu-se să termine cursa. Dar în tot acest timp, Trimalchio repeta cu o voce insidioasă: “Taie! Taie!” Am bănuit că e vreo glumă legată de acest cuvânt şi l-am întrebat fără nici o reţinere pe cel ce şedea lângă mine. El mai fusese martor la astfel de scene şi a putut să-mi spună imediat: “Sclavul pe care îl vezi este poreclit Taie. Stăpânul îl strigă şi îi porunceşte deci în acelaşi timp.”

Nemaiputând să mănânc, m-am întors spre vecinul meu ca să pot afla cât mai multe de la el. După câteva remarci generale, l-am întrebat: “Cine este doamna aceea care se plimbă de colo-colo fără astâmpăr?” Răspunsul a venit imediat: “Femeia lui Trimalchio, numele ei e Fortunata şi a ajuns să învârtă banii cu lopata. Mai înainte? Ce era mai înainte? Ai fi regretat pe atunci să îi iei pâinea de la gură. Şi acum este în Rai, dar a trecut prin mari greutăţi ca să ajungă unde este acum, căci este bună la toate. De fapt, dacă ea i-ar spune lui în mijlocul amiezii că e noapte, el ar crede-o.

Omul acesta se scaldă în bogăţii şi nu prea ştie ce are şi ce nu, dar femeia are grijă de toate cu dragă inimă şi apare acolo unde te aştepţi mai puţin. Este moderată, nu bea şi are sfătuitori buni, dar are o limbă ascuţită şi trăncăneşte ca o coţofană. Când îi place de cineva, îi place, dar dacă se întâmplă să nu agreeze pe cineva, ei bine, nu îl va agrea niciodată.

Cât despre Trimalchio, are moşii mari, cât vezi cu ochii, şi banii aduc bani. Îţi spun, are mai mulţi bani zăcând degeaba în ghereta portarului, decât ar putea cheltui altcineva. Sclavii! Pe toţi zeii, nu cred că unul din zece îşi cunoaşte stăpânul din vedere. Cu toate acestea, nu ar ezita să îi trimită cu un cuvânt şi în gaură de şarpe. Şi să nu îţi imaginezi că ar cumpăra ceva! Totul este produs pe moşiile sale: lână, vin, piper; cere-i lapte de găină şi îţi va aduce! Că veni vorba, lâna lui nu este de cea mai bună calitate, dar a cumpărat berbeci din Tarent pentru a-şi îmbunătăţi turmele. Pentru a putea produce chiar el miere grecească, a adus albine din Atena, sperând că astfel insectele lui vor fi mai bune după încrucişarea cu cele din Grecia. Chiar ieri a scris cerând din India seminţe de ciuperci. Nu are nici un catâr care să provină dintr-un măgar sălbatic. Vezi toate pernele acestea? Toate, şi cele purpurii, ca şi cele stacojii sunt umplute cu lâna cea mai bună. Ce norocos!

Nu te purta cu nasul pe sus faţă de ceilalţi liberţi, camarazii săi, de altfel. Sunt oameni foarte calzi şi agreabili. Îl vezi pe acela de pe ultima canapea? Merită cel puţin cei opt mii pe care îi are. Un om ridicat prin propriile sale puteri; odinioară căra lemne pe umeri. Se spune – nu ştiu dacă e adevărat, dar aşa mi s-a povestit – că a furat pălăria unui Incub, un spiriduş care aduce coşmarurile, şi a găsit sub ea o comoară. Nu sunt invidios pe norocul altora, indiferent ce i-au hărăzit zeii. Dar tot mai ia lovituri peste urechi şi pândeşte marea lovitură. Zilele acestea a pus o placă la intrarea casei sale, care zice:

C. POMPEIUS DIOGENES
ÎNCHIRIAZĂ DIN ÎNTÂI IULIE MANSARDA
CASEI PE CARE Şi-a CUMPĂRAT-o.”

“Dar celălalt, care ocupă locul de lângă libert, ce ştii despre el? A fost înainte mai bogat?” “Nu am nimic de zis împotriva lui. Avea un milion, dar a dat necazul peste el. Nu cred că mai are vreun fir de păr în cap care să nu fie gaj pentru vreo datorie. Nu a fost vina lui, căci liberţii săi vicleni l-au înşelat, luându-i totul. Dă-mi voie să-ţi spun că atunci când oala ospitalităţii

nu mai fierbe şi norocul ţi s-a dus, prietenii se răresc imediat.” “Ce afaceri avea, de a ajuns astfel?” “Avea pompe funebre. Cina ca un rege – mistreţi în garum, prăjituri şi delicatese de toate felurile şi vânat din abundenţă, tot timpul. Mai mult vin s-a vărsat sub masa lui, decât are cineva prin pivniţe. Trăia un vis şi nu o viaţă de om! Chiar şi atunci când afacerile au început să scârţâie, de teama ca creditorii săi să nu creadă că are dificultăţi, a pus un anunţ care spunea:

C. JULIUS PROCULUS
VA VINDE LA LICITAŢIE
MOBILA CE ÎI PRISOSEŞTE.”

Agreabila noastră bârfă a fost întreruptă de Trimalchio, căci, după ce mâncarea a fost luată, oamenii, înveseliţi de vin, au început să discute între ei. Gazda noastră, rezemată în cot, s-a adresat astfel mesenilor: “Sper că nu veţi fi nedrepţi cu acest vin: faceţi aşadar peştele pe care l-aţi mâncat să înoate din nou. Credeaţi oare că mă voi mulţumi cu ceea ce aţi servit de sub platou? Nu îl cunoaştem bine pe Ulise? Ei! Nici măcar la masă nu trebuie să ne uităm erudiţia. Pace răposatului meu stăpân, care m-a făcut om între oameni. Nimic din ce aş putea vedea nu m-ar surprinde prin noutate. De exemplu, înţelesul platoului de mai înainte poate fi uşor explicat. Cerul în care se află cei doisprezece zei ni se arată în douăsprezece configuraţii; cea de acum este cea a Berbecului. Deci cine se naşte acum, va avea multe turme şi multă lână, va fi încăpăţânat la târguieli, cu obrazul gros şi cu coarne ascuţite. Cei mai mulţi dascăli şi avocăţei sunt născuţi în această zodie.”

Am lăudat erudiţia vorbitorului care a continuat: “Urmează zodia Taurului: în această perioadă sunt născuţi tipii încăpăţânaţi şi din aceia care nu se gândesc decât la cum să-şi umple burţile. În Gemeni sunt născuţi caii înhămaţi, boii înjugaţi, oameni binecuvântaţi cu o pereche de testicule tari, dar şi cei care reuşesc să se înţeleagă bine cu oameni certaţi între ei. Eu, la rândul meu, sunt Rac, drept urmare mă susţin pe mai multe picioare şi am mai multe posesiuni pe pământ şi pe apă, căci Racul este adaptat la ambele. Şi nu pun nimic pe semnul acesta, tocmai pentru a nu-mi eclipsa horoscopul. Leii sunt mari mâncăcioşi, dar şi mari risipitori şi le place să domine. În zodia Fecioarei sunt născute femei şi ocnaşi şi evadaţi; în cea a Balanţei, măcelarii, vânzătorii de parfumuri şi, în general, negustorii. Scorpionii sunt cei ce te otrăvesc şi te înjunghie pe la spate. Sub semnul

Săgetătorului sunt născuţi cei ce privesc cruciş şi aceia despre care spunem că se uită la murături şi fug cu şunca, iar sub cel al Capricornului muncitorii cu mâinile bătătorite. Vărsători sunt în general hangii şi cei cu capetele ca bostanii, iar Peştii cei mai buni bucătari şi oratori. Şi astfel, lumea se învârte ca roata unei mori, aducând nenorocire sau bucurie oamenilor. Dar am avut un motiv bun să pun şi iarba cu acel fagure în mijloc, căci pământul este în mijloc, rotund ca un ou, păstrând în sine ce are mai bun, ca un fagure!”

Cu toţii i-am lăudat înţelepciunea în gura mare, jurând că Hipparchus şi Aratus nu meritau amintiţi în aceeaşi frază cu el. Ne-am întrerupt însă văzând că au intrat sclavii, punând în faţa meselor covoraşe, împodobite cu imagini reprezentând vânători cu suliţa, cu plasa sau arme asemănătoare. Nu ştiam la ce să ne aşteptăm, când un zgomot grozav a răsunat afară, lângă uşi, şi iată! O haită de câini Laconieni intrară în goană, urmaţi de o tavă uriaşă, pe care era aşezat un mistreţ de dimensiuni respectabile. Avea pe cap o tichie, iar de pulpe avea agăţaţi doi săculeţi umpluţi cu curmale tebane şi, respectiv, siriene. Ne puteam da seama că priveam la o scroafă, căci era înconjurată de dulciuri în formă de purceluşi, aşezaţi de parcă ar suge; acestea erau cadouri de luat acasă pentru meseni.

Dar nu apăru prietenul nostru poreclit Taie pentru a porţiona friptura, ci un individ purtând jambiere şi o vestă miţoasă. Acesta trase cuţitul de vânătoare şi, cu o fandare, îl înfipse mistreţului în coaste. Prin despicătură au început imediat să zboare mai multe păsărele de câmp, pe care sclavii înarmaţi cu prăjini le prinseră imediat. Trimalchio a indicat ca fiecare oaspete să primească pasărea sa şi adăugă: “Ia priviţi cu ce ghinde se hrănea acest mistreţ!” Sclavii apoi au alergat să împartă curmalele, dând la fiecare părţi egale din cele două feluri.

Între timp, şezând mai la o parte, am tot încercat să îmi explic motivul pentru care mistreţul fusese adus cu tichia pe cap. După ce am epuizat toate ipotezele absurde, m-am hotărât să-l întreb pe fostul meu “filosof şi prieten”, care îmi răspunse: “Cum! Până şi servitorul tău ar putea să-ţi spună asta! Ghicitoare zici? E limpede ca lumina zilei. Mistreţului i-a fost acordată libertatea la cina de aseară: a apărut la sfârşitul mesei şi oaspeţii i-au dat permisiunea să plece. Astăzi se întoarce, prin urmare, la masă ca un om liber!” Mi-am blestemat propria naivitate şi nu am mai pus alte întrebări ca să nu se creadă că nu mai cinasem într-o companie distinsă.

Încă mai conversam, când a intrat un băiat drăguţ încoronat cu foi de viţă şi iederă, prezentându-se ba ca Bromius, ba ca Lyaeus sau Evous. Ne-a împărţit struguri dintr-un coş, recitând în acelaşi timp, cu o voce ascuţită, versuri ale stăpânului său. Trimalchio îşi întoarse capul în direcţia sunetului şi zise: “Dionysus, fii liber!” Băiatul înşfăcă tichia de pe capul

mistreţului şi o puse pe al său, în timp ce Trimalchio strigă: “Ei, nu vei nega, şi eu am un părinte născut liber!” Am lăudat gluma lui Trimalchio şi l-am sărutat pe băiat din toată inima în timp ce acesta făcu înconjurul mesei pentru a primi felicitările noastre.

8 Specie de peşte oceanic (n.tr.).

9 În bucătăria romană antică, sos obţinut din peşte fermentat, amestecat cu oţet, sare şi mirodenii (n.tr.).

Capitolul VII

La sfârşitul acestui fel de mâncare Trimalchio plecă să se uşureze şi noi am putut să pornim conversaţii prieteneşti, eliberaţi de constrângerile prezenţei sale arogante. După ce mai ceru vin, Dama începu: “O zi! Ce este o zi? Nu te dezmeticeşti bine şi e din nou noapte! Într-adevăr, ce poţi să faci altceva decât să te duci din pat direct la cină? Am avut o vreme foarte rece, nici măcar baia nu m-a încălzit. Dar băutura bună e cea mai bună haină! Am băut pahar după pahar şi sunt deja beat. Vinul acesta mi s-a urcat la cap.”

Seleucus se băgă şi el în vorbă: “Nu fac baie în fiecare zi, căci îmbăiatul zilnic te toceşte. Apa are dinţi şi îţi topeşte inima, câte puţin în fiecare zi. Dar iată, când m-am încălzit cu vin, pot să ignor frigul. Într-adevăr nu m-am putut îmbăia azi, căci am fost la o înmormântare. A fost un tip de treabă, bătrânul şi bunul Chrysanthus, dar acum şi-a dat duhul. Tocmai mă chemase, mă puteam deja vedea vorbind cu el. Vai! Nu suntem oare altceva decât băşici umflate, cocoţate pe două picioare? Nu valorăm nici măcar cât muştele, căci ele măcar sunt bune de ceva, în timp ce noi nu suntem decât himere. Spuneţi că nu a fost atent la ce mânca? Vă spun, cinci zile la rând nici un strop de apă şi nici o fărâmă de pâine nu i-au trecut printre buze. Cu toate acestea, acum e alături de cei mai mulţi. Doctorii l-au omorât, sau mai bine zis îi venise şi lui sorocul. Adeseori îi angajăm pe medicii cei mai buni doar pentru a ne linişti conştiinţa. În sfârşit, a avut o înmormântare frumoasă, în patul său cel mai bun, cu cearceafuri fine. Bocetele au fost la înălţime, căci a eliberat mulţi sclavi înaite de a muri, dar lacrimile soţiei au fost, fără îndoială, cam forţate. E păcat, căci se purtase bine cu ea. Dar femeia! Femeia e o pasăre de pradă. Nici un bărbat nu ar trebui să le facă vreun favor, vreodată, mai bine s-ar abţine. Iubirea este o rană care te devorează!”

Devenea obositor, aşa că interveni Phileros: “Să vorbim mai bine despre cei vii. El şi-a încheiat socotelile: a trăit bine, a avut o înmormântare frumoasă, poate să se plângă? La început nu avea nimic, dar era dispus să scormonească cu dinţii după un bănuţ îngropat într-un munte de bălegar. Aşa că a tot crescut, ca un fagure. Îmi dau cuvântul că a lăsat o sută de milioane bani gheaţă. Dar vă spun toate aşa cum au fost, căci sunt un suflet iubitor de adevăr, cum se spune. Avea o limbă ascuţită şi era întodeauna gata să se ia la harţă. Fratele său însă a fost un om de treabă şi un bun prieten, darnic, având întodeauna masa liberă pentru toţi. La început nu avea mai nimic, dar prima recoltă de struguri l-a pus pe picioare, pentru că a vândut vinul la preţul pe care îl dorea. Dar ceea ce l-a ridicat, a fost o moştenire din care a apucat mai mult decât îi fusese de fapt lăsat. Iar

Chrysanthus, certându-se cu fratele său, a dat toată averea pe mâna nu ştiu cărui ticălos. Eu vă zic că nu trebuie niciodată să te cerţi cu propriile tale rude de sânge. Dar a avut şi servitori bârfitori, care i-au grăbit ruina. Un om care crede tot ce i se spune va sfârşi rău, mai ales dacă are şi ceva afaceri. Totuşi, ar trebui să spun că a dus-o bine, luând ceea ce nu era pentru el. Era evident un favorit al Fortunei, în mâinile căruia plumbul se transforma în aur. Dar asta e uşor, când totul merge ca pe roate. Câţi ani credeţi că avea când a murit? Peste şaptezeci! Dar era puternic ca un taur, se ţinea bine şi nu încărunţise deloc. Îl ştiam de la început ca pe un desfrânat şi aşa a rămas toată viaţa: nu cred că a lăsat în pace nici un suflet viu în casa sa, nici măcar câinele. Iubea mult băieţii şi avea multe talente şi gusturi variate. Nu trebuie acuzat, însă, căci asta a fost tot ce a obţinut în viaţă."

Imediat ce termină Phileros, începu şi Ganymede: "Da! Vorbeşte cât vrei despre lucruri care nu interesează pe nimeni pe Pământ sau în Cer, dar nimeni nu se gândeşte la foametea ce ne dă târcoale. Vă jur că nu am reuşit azi să pun mâna pe o bucată de pâine. Şi ce secetă e! De un an de zile tot auzim că se moare de foame. Taxe mari către conducători, care sunt în cârdăşie cu brutarii, şi săracii suferă de foame, pentru ca bogaţii să poată să se îndoape în fiecare zi. Ah! Dacă am mai avea oamenii aceia cu inimi de lei pe care i-am întâlnit când am ajuns aici prima oară din Asia. Merita să trăieşti! Era belşug ca pe dealurile Siciliei şi acei vampiri erau bătuţi atât de rău, că Jupiter sigur îi ura.

Mi-l amintesc pe Safinius; locuia lângă vechiul pod atunci când eu eram doar un puştan. Era ca o boabă de piper, căci oriunde mergea, pământul fumega sub picioarele sale. Un om demn şi cinstit, un prieten de nădejde; puteai să joci mora[10] cu el pe întuneric. Dar la judecată îi dărâma pe toţi, căci nu era omul care să vorbească în figuri de stil, nu, el zicea de-a dreptul ce avea de spus. Când a pledat în Forum vocea i-a răsunat ca o trâmbiţă, chiar dacă el nu transpira şi nu scuipa. Eu cred că avea un strop de sânge asiatic în vine. Şi ce om politicos era, că ne-a întors saluturile la toţi, şi ne striga pe nume, de parcă era unul de-al nostru. Pe atunci, proviziile erau foarte ieftine: o pâine de jumătate de ban nu reuşeai să o termini nici cu un prieten care să te ajute!

Dar vai! Lucrurile s-au înrăutăţit şi acest oraş al nostru creştea de-a-ndoaselea, ca o coadă de vacă. De ce am avut un edil pentru care un bănuţ valora mai mult decât toate vieţile noastre la un loc? Stătea acasă şi făcea într-o zi mai mulţi bani decât altul în întreaga lui viaţă. O vânzare, de care eu am aflat, i-a adus o mie de denari din aur. Dacă nu am fi fost ca nişte cai castraţi, nu ar mai fi fost fericit pentru multă vreme. Dar azi, oamenii se poartă acasă ca leii şi ca vulpile în afara acesteia.

Cât despre mine, am mâncat tot ce aveam, iar dacă lipsurile continuă, o să-mi vând şi acoperişul de deasupra capului. Ce se va întâmpla cu noi, dacă nici zeii, nici oamenii nu se milostivesc de acest biet oraş? Deşi sper la zile mai bune, cred că e mâna zeilor. Căci nimeni nu mai crede în ei, nimeni nu dă nici un capăt de pai pe Jupiter, căci închid ochii la toate şi îşi numără bunurile în continuu. În zilele de odini-oară matroanele urcau desculţe, în haine lungi, cu părul despletit şi cu inimile curate pe un deal, se rugau la Jupiter să plouă şi imediat începea să toarne, şi când se întorceau arătau ca nişte şobolani înecaţi. Aşa că, zeii ne distrug încet, pe furiş, pentru că nu avem în noi credinţă şi pietate. Câmpurile zac pustii şi…”

La aceasta, Echion, omul îmbrăcat în haine vechi, strigă: “Te implor, vorbeşte cu cuvinte mai frumoase! Norocul se schimbă, aşa cum zicea mâncăul când şi-a pierdut porcul. Dacă nu azi, atunci mâine: aşa merge lumea. Pe cuvânt că nu puteai găsi o zonă mai frumoasă, păcat că locuitorii nu se ridică la înălţimea ei. E adevărat că nu prea avem apă acum, dar nu suntem singurii. Nu trebuie să exagerăm şi să spunem că ni se întâmplă numai nouă, căci cerul este deasupra tuturor. Dacă ai locui altundeva, ai spune despre acest loc că aici porcii se plimbă gata prăjiţi.

Şi îţi spun că vom avea un spectacol deosebit de azi în trei zile, la festival – nu vor fi gladiatori obişnuiţi, cei mai mulţi vor fi liberţi. Bunul nostru Titus are o inimă de aur şi un cap înfierbântat: luptele vor fi pe viaţă şi pe moarte, fără milă. Sunt în serviciul său şi pot să vă spun că nu e genul de om care să se fofileze! Vor fi săbiile cele mai ascuţite şi nici o şansă de scăpare: carne sângerândă în arenă, ca a măcelarului, cu care să se delecteze întreg amfiteatrul. Şi are şi mijloace, că tatăl său i-a lăsat moştenire treizeci de milioane. Chiar dacă cheltuie cu această ocazie patru sute de mii, nici nu o va simţi, iar numele său va fi amintit veşnic. Are deja mai mulţi ponei, o femeie care să lupte din car şi vătaful lui Glyco, care a fost prins distrându-i acestuia amanta. Să vedeţi numai ce tărăboi vor face soţii geloşi şi amanţii fericiţi. Oricum, Glyco, pe care nu aş da doi bani, şi-a condamnat vătaful să fie aruncat la fiare, ceea ce i-a trădat dezonoarea. Dar puteai să acuzi oare servitorul, când a acesta fost forţat să facă ce a făcut? Ea merita mult mai mult să fie aruncată animalelor, nu el. Dar omul, dacă nu reuşeşte să se urce pe măgar îi rupe acestuia spatele. Şi cum de nu şi-a dat seama Glyco că fiica lui Hermogenes este piază-rea? El putea să taie ghearele unui uliu care zbura, dar un şarpe nu naşte sfori. Glyco! Glyco! Ai plătit preţul; câte zile ţi-au mai rămas vei fi un om stigmatizat, un semn pe care numai iadul îl va şterge. Greşelile omului se întorc întodeauna asupra lui.

Pot să adulmec deja trataţia pe care o va da Mammaea, câte doi denari de aur pentru fiecare, mie şi favoritului meu. Dar sper că nu va arăta

nici o bunăvoinţă faţă de Norbanus. Şi acesta ce a făcut pentru noi? Ne-a dat un spectacol cu gladiatori de doi bani – suflai şi cădeau laţi! Şi bestiarii[11], am văzut mai buni decât ai lui. Călăreţii i-au omorât la lumina torţelor, de puteai să îi confunzi cu cocoşii de pe grămada de bălegar. Unul era infirm la labele picioarelor, altul le avea strâmbe, cel de-al treilea, pus să înlocuiască pe unul care murise, era el însuşi mai mult mort decât viu, căci i se tăiaseră tendoanele de la genunchi cu puţin înainte. Singurul care era bun de ceva era un trac, dar acesta nu a luptat decât după ce au turnat smoală pe el. În cele din urmă, însă, oamenii au strigat «degetul în sus!» pentru fiecare, căci era clar că erau evadaţi. Dar el a zis: «V-am dat totuşi un spectacol», la care eu am răspuns: «Iar eu am aplaudat; oricum, am dat mai mult decât am primit. O faptă bună merită o alta drept răspuns!»

Agamemmnon, arăţi de parcă ne-ai dispreţui pe noi care te plictisim. Eu vorbesc, pentru că cei care pot vorbi nu o fac. Nu eşti din acelaşi aluat ca şi noi şi râzi la conversaţiile oamenilor simpli. Eşti un monument de înţelepciune, toţi ştim asta. Dar permite-mi să te conving să vii într-o zi la noi la ţară şi să ne vezi locşorul. Vom găsi ceva de mâncare, un pui şi nişte ouă. Va fi frumos, chiar dacă vremea rea a întors totul pe dos. Dar tot vom găsi destul cât să ne umplem burţile.

Şi la mine acasă creşte un viitor elev pentru tine, şi anume micul meu băiat. Poate deja să recite patru piese; dacă trăieşte vei avea un slujitor bun. Chiar dacă are un moment liber, nu ridică capul din tăbliţa sa. E un băiat deştept şi bine educat, chiar dacă îi plac foarte mult păsările. I-am omorât trei cânepari şi i-am zis că i-a mâncat o nevăstuică. Dar a găsit altceva de făcut şi s-a apucat să picteze. Deja e bun la greacă, iar la latină e excelent, chiar dacă învăţătorul este prea moale; îşi cunoaşte meseria, dar ezită să aplice pedepsele care se impun. Mai e şi altul, nu foarte educat, dar ingenios, care poate să îl înveţe mai mult decât ştie. Acesta vine duminicile şi de sărbători, iar orice îi dai e fericit. Aşa că i-am luat băiatului câteva cărţi de drept, că voiam să aibă pentru el nişte noţiuni de bază. Cu asta poţi să mănânci o pâine. Pentru că de literatură a avut deja parte. M-am hotărât, dacă o să îi placă, să-l învăţ o meserie: bărbier sau negustor sau, cel mai bine avocat, de care să nu se despartă decât în ceasul morţii. Aşa că îi zic în fiecare zi: «Ce înveţi, înveţi pentru binele tău. Uită-te la Phileros, avocatul: dacă nu studia, azi ar fi murit de foame. Nu de mult căra lucruri în spate, iar acum se poate compara chiar cu Norbanus. Învăţatul e o comoară, iar cel ce are o meserie, nu suferă niciodată de foame.»”

Acestea erau replicile strălucite care circulau prin sala de mese când Trimalchio reveni, ştergându-şi fruntea şi parfumându-şi mâinile. După o scurtă pauză spuse: “Mă scuzaţi prieteni, dar zilele acestea am avut

probleme cu burta. Doctorii mei au rămas perplecşi, dar scoarţa de rodiu şi o infuzie din lemn de brad în oţet mi-au făcut bine. Acum sper ca burta mea să se poarte mai frumos. Uneori aud asemenea zgomote în stomac, de parcă ar mugi un taur în mine! Aşa că dacă vreţi şi voi să vă uşuraţi, nu vă fie ruşine. Nici unul din noi nu e de piatră. Acesta e un lucru care îl face şi Jupiter şi nu e chin mai mare decât să ţii în tine. Ce râzi acolo, Fortunata, tocmai tu care mă ţii de atâtea ori treaz noaptea? Nu împiedic pe nimeni să se uşureze şi doctorii interzic să ne opunem naturii. Aveţi totul afară: apă, scaune, şi alte mici lucruri necesare. Credeţi-mă pe cuvânt, vaporii urcă la creier şi produc scurgeri în tot corpul; ştiu un om care a murit din această cauză, deoarece era prea timid să spună!”

Am mulţumit gazdei pentru indulgenţă, bând vinul cu sorbituri mici ca să ne ţinem râsul. Dar mai aveam un hop de trecut, căci abia trecusem de jumătatea ospăţului. Mesele au fost eliberate în sunet de muzică şi trei porci albi, cu botniţe şi ornaţi cu clopoţei, au fost aduşi înainte. Am aflat că unul avea doi ani, altul trei şi celălalt şase. Eu credeam că erau dresaţi şi aduşi să facă trucuri din acelea uimitoare care pot fi văzute în circuri. Dar Trimalchio a pus capăt îndoielilor mele întrebând: “Care vreţi să vă fie servit? Cocoşii şi fazanii sunt pentru oamenii de la ţară; bucătarii mei sunt obişnuiţi să servească viţei gătiţi pe de-a întregul.”

Zicând acestea porunci ca bucătarul să fie imediat adus şi fără să mai aştepte alegerea noastră porunci ca cel de şase ani să fie omorât. Apoi, vorbind tare şi clar, întrebă omul: “Din ce decurie[12] eşti?”

“Din a patruzecea”, veni răspunsul.

“Cumpărat sau născut în casa mea?”

“Nici una din acestea. v-am fost lăsat moştenire de către Pansa.”

“Atunci ai grijă să găteşti cu atenţie, sau vei fi degradat în decuria sclavilor din afara casei.”

Bucătarul astfel avertizat se retrase la bucătărie pentru a îndeplini porunca.

Trimalchio se relaxă şi ne spuse, întorcându-se către noi: “Dacă nu vă place vinul, îl voi schimba; altfel, dovediţi-i valoarea bându-l. Mulţumită bunăvoinţei zeului, nu trebuie să-l cumpăr pentru că am acum o moşie pe care cresc multe lucruri alese. Eu însumi nu am văzut-o, dar mi s-a spus că este pe drumul care duce spre Tarentum, lângă Terracina. Mă gândeam să transform Sicilia într-o proprietate de-a mea, astfel încât, dacă voi dori să vizitez Africa, să plutesc tot timpul în largul coastelor mele.

Dar spune-mi, Agamemmnon, care a fost subiectul discursului tău de azi? Deşi nu pledez, am studiat literele pentru propriul meu folos. Să nu îţi închipui că dispreţuiesc învăţătura, căci am două biblioteci, una greacă şi

una latină. Dacă ţii la mine, spune-mi subiectul tău de azi.”

Abia începuse Agamemmnon: “Un om sărac şi unul bogat aveau o neînţelegere…” când Trimalchio îl întrerupse: “Ce este un om sărac?”

“Ce întrebare bună!” strigă Agamemnon şi continuă, dezvoltând diferite probleme filosofice. Trimalchio concluzionă fără ezitare: “Dacă lucrurile stau aşa, atunci totul e clar; dacă nu e aşa atunci subiectul e închis!”

În timp ce lăudam remarci ca aceasta, continuă: “Te rog, dragul meu Agamemnon, îţi mai aminteşti cumva muncile lui Hercule sau povestea lui Ulise, cum Ciclopul i-a dizlocat degetul mare, după ce fusese transformat în porc? Citeam cărţile lui Homer când eram tânăr. Şi Sibila! Am văzut-o cu ochii mei la Cumae! Era în transă şi când băieţii au întrebat-o «Sibilă, Sibilă, ce îţi doreşti?», ea a răspuns «Aş vrea să mor!»”

10 Joc în care se urmăreşte ghicirea numărului de degete ridicate (n.tr.).
11 Luptători cu animale sălbatice (n.tr.).
12 Grup de 10 persoane (n.tr.).

Capitolul VIII

Era în mijlocul acestor prostii când o tavă pe care era un porc imens fu aşezată pe masă. Ne-am exprimat admiraţia pentru rapiditatea dovedită şi am jurat că un cocoş sau un fazan obişnuit nu putea fi gătit atât de repede, mai ales că animalul părea chiar mai mare decât mistreţul de dinainte. Dar Trimalchio privi atent şi exclamă: “Ce? Ce-i asta? Nu i s-au scos intestinele! Pe toţi zeii că nu! Chemaţi bucătarul!”

Acesta intră şi rămase lângă masă, părând trist şi abătut, spunând că pur şi simplu uitase. Auzindu-l, Trimalchio strigă: “Ce? Ai uitat? Când îl auzi ai zice că a uitat să pună ceva piper sau chimion! Dezbrăcaţi-l!”

Imediat bucătarul fu dezbrăcat şi, între doi călăi, era o imagine vie a nenorocirii. Dar toţi au început să vorbească în apărarea lui, zicând: “Accidente se pot întâmpla; iertaţi-l de data aceasta. Dar dacă repetă greşeala, nimeni dintre noi nu îi va mai lua apărarea!” Eu eram însă atât de îndignat, încât nu m-am putut abţine şi i-am şoptit lui Agamemnon: “Evident că este o slugă ticăloasă. Să te gândeşti că cineva ar putea uita să cureţe un porc de intestine! Eu nu l-aş lăsa să scape nepedepsit dacă ar fi arătat o asemenea neglijenţă!”

Dar Trimalchio nu gândea la fel, căci un zâmbet începu să-i mijească pe faţă: “Ei, de vreme ce ai o asemenea memorie slabă, despică-l şi curăţă-l de faţă cu toţi!”

Bucătarul, după ce şi-a îmbrăcat tunica, a luat un cuţit şi cu o mână tremurândă a tăiat burta animalului. Crăpătura se lărgi sub apăsare şi se revărsă o grămadă de cârnăciori şi de caltaboşi.

La vederea acestora, servitorii au aplaudat ca un singur om, strigând: “Gaius pentru todeauna!” Mai mult, bucătarul a primit o cunună din argint şi o cupă cu vin pe o tavă din metal corintic. Pe aceasta Agamemmnon a examinat-o cu mare atenţie şi Trimalchio spuse: “Sunt singurul om care are o tavă din metal corintic autentic.”

M-am aşteptat să se ridice la înălţimea lăudăroşeniei sale obişnuite şi să povestească cum a adus el însuşi obiectele din Corint, dar avu o poveste mai bună: “Vă veţi minuna, probabil, cum se face că am metal corintic autentic. Adevărul e că fierarul de la care le cumpăr se numeşte Corint şi ce poate fi mai corintic decât să am Corintul la ordinele mele? Dar să nu mă credeţi neştiutor, căci cunosc foarte bine de unde provin tăvile corintice. Când a căzut Troia, Hannibal, un tip şiret şi hoţoman a strâns toate statuile din aur, argint şi bronz, le-a aruncat pe o grămadă pe care a topit-o. Metalul care a fost obţinut l-au folosit făcând din el diferite statui, platouri şi cupe. Aceasta a fost originea metalului corintic, care nu e nici

una, nici alta, ci un amalgam din toate.

Dar permiteţi-mi să vă spun că eu le prefer pe cele din sticlă; dacă nu s-ar sparge, mi le-aş dori mai mult decât pe cele din aur, dar au devenit ieftine şi comune. Totuşi, a existat un meşter care a reuşit să facă o cupă din sticlă care nu putea fi spartă. A fost primit de Cezar, ca să-i arate invenţia. Primind-o înapoi din mâna lui Cezar a trântit-o cu putere de pământ. Cezar a tresărit, dar omul a ridicat liniştit cupa, care era lovită de parcă ar fi fost din bronz. Apoi a scos un ciocănel şi a bătut vasul care şi-a reluat forma. După aceasta, probabil că se considera norocos, mai ales, că Cezar l-a întrebat dacă mai ştie cineva să fabrice acea sticlă. Când omul a spus că nu, Cezar a ordonat să fie decapitat, căci imediat ce secretul ar fi fost aflat, am fi ţinut mai mult la un asemenea gunoi decât la aur.

Sunt ceea ce s-ar numi un cunoscător, căci am cupe mari cât ulcioarele, cam o sută, pe care se vede cum Casandra îşi omoară copiii şi băieţii zac morţi, atât de bine desenaţi, că par vii! Am o mie de vase pe care Mummius le-a lăsat moştenire stăpânului meu, pe care e înfăţişat Dedal închizând-o pe Niobe în calul troian. Am şi luptele lui Hermeros şi Petraites pe mai multe cupe din metal masiv. Nu mi-aş vinde cunoştiinţa despre aceste lucruri pentru nimic în lume."

În mijlocul acestor istorisiri, un sclav a scăpat pe jos o cupă. Trimalchio îl privi şi îi zise: "Du-te imediat şi ia-ţi viaţa, căci eşti neglijent." Sclavul imediat a căscat gura şi a început să implore milă. Trimalchio însă strigă: "De ce mă enervezi, de parcă aş fi dur cu tine? Doar am grijă ca să nu mai fi vreodată neglijent!" În cele din urmă îl iertă la insistenţele noastre. Sclavul începu să alerge în jurul mesei, strigând: "Apa afară, vinul înăuntru!" Eram toţi pregătiţi să urmăm îndemnul fericitului hoţoman, în special Agamemnon care ştia foarte bine cum să obţină încă o invitaţie. Dar Trimalchio, stimulat de flatările noastre, bău mai vesel ca niciodată şi strigă, aproape beat: "De ce nu o rugaţi pe nevasta mea Fortunata să danseze? Credeţi-mă, nimeni nu o egalează!" Apoi, punând ambele mâini pe frunte, începu să-l imite pe comedianul Syrus, toţi cântând: "Bravo! Oh, bravissimo!" şi sigur s-ar mai fi făcut de râs dacă Fortunata nu i-ar fi şoptit, probabil, că astfel de bufonerii ar fi sub demnitatea lui. Dar nimic nu era mai nesigur ca umorul său, căci a ascultat-o pe Fortunata cu mult respect şi se întoarse la spectacolul său.

Dansul său a fost însă întrerupt de intrarea cronicarului său, care începu să recite solemn, ca din însemnări oficiale:

"A şaptea zi a calendelor lunii iulie: la moşia de la Cumae, proprietatea lui Trimalchio, s-au născut treizeci de băieţi şi patruzeci de fete; au fost duse în hangare 500.000 de baniţe cu grâu; au fost înjugaţi 500

de boi.

Aceaşi zi: Mithridate, un sclav, a fost crucificat pentru blasfemia rostită împotriva geniului stăpânului Gaius.

Aceeaşi zi: au fost înapoiaţi în vistierie zece milioane de sesterţi, deoarece nu au fost folosiţi la investiţii.

Aceeaşi zi: un foc a izbucnit la grădina lui Pompei, pornit de la casa vechilului Nasta."

Trimalchio îl înrerupse: "Când a fost cumpărată grădina lui Pompei?" Cronicarul răspunse:

"Anul trecut; de aceea nu apare în socoteli." Trimalchio se enervă şi strigă:

"Orice proprietăţi care sunt cumpărate în numele meu, dacă nu aflu de ele nimic în decurs de şase luni, nu vor mai fi trecute deloc în socoteli!"

Apoi au fost citite edictele edilului şi testamentul pădurarului, în care Trimalchio era dezmoştenit, dar amintit cu cele mai mari laude. Apoi au fost citite numele diferiţilor aprozi, ca şi vătaful, care şi-a repudiat amanta, o libertă, pe care o prinsese într-o intrigă cu administratorul băilor. A mai citit şi despre şamberlan, care a fost trimis la Baiae, despre un administrator pedepsit pedepsit pentru furt şi despre doi rândaşi de curte, a căror ceartă a fost judecată.

Dar în sfârşit au intrat acrobaţii. Un individ plicticos ţinea scara, în timp ce un băiat cocoţat pe ea cânta şi dansa, apoi sări printr-un cerc de foc, ţinând o cupă de vin între dinţi. Trimalchio fu singurul care a apreciat spectacolul, zicând că ei aveau o viaţă cu adevărat grea. Nu erau pe lume decât două lucruri care meritau văzute, acrobaţii şi trâmbiţaşii, căci toate celelalte erau gunoaie. "Da! Am cumpărat şi o grupă de comedieni, dar am insistat să joace Atellanes, şi le-am poruncit să cânte numai cântece latineşti."

În mijlocul acestor frumoase remarci ale marelui Gaius, băiatul a căzut brusc peste gazda noastră. Sclavii strigară cu toţii, ca şi oaspeţii, nu din cauza iubirii faţă de acest individ dezgustător, ci de teamă că masa s-ar putea termina prost şi că vor trebui să îl plângă. Trimalchio gemu şi îndoi un braţ, ca şi cum ar fi fost rănit. Doctorii s-au strâns imediat în jurul său, între ei Fortunata, cu părul despletit şi cu o cupă în mână, declară că era cea mai nefericită fiinţă de pe pământ. Băiatul deja se aruncase la picioarele noastre, implorându-ne să îi luăm apărarea.

Eram bântuit de ideea că totul va fi urmat de o întorsătură teatrală, căci scena cu bucătarul îmi rămăsese în minte. Aşa că am început să privesc de jur-împrejur, ca să văd dacă nu se va deschide vreu zid pentru a face loc vreunei maşinării, ca cele de la teatru, mai ales că un sclav fusese bătut

pentru că bandajase mâna rănitului cu lâna albă şi nu purpurie. Nu eram foarte departe de adevăr, căci Trimalchio îl eliberă pe băiat, ca nimeni să nu poată spune că un om nobil ca el fusese rănit de un sclav. Noi am lăudat generozitatea sa şi am început să debităm platitudini despre fragilitatea omului. “Atunci, un astfel de accident nu trebuie lăsat să treacă fără o improvizaţie poetică”, fu replica lui Trimalchio, care ceru nişte tăbliţe şi fără să-şi stoarcă prea tare creierii declamă următoarele versuri:

“Lucrurile se strică când nu ne aşteptăm,
Fortuna se joacă cu vieţile noastre
Să bem deci şi să ne veselim cât mai putem!”

Această epigramă deschise drumul unei discuţii despre poeţi şi poezie şi o vreme Mopsus tracul fu în centrul atenţiei, până ce Trimalchio îl întrebă pe Agamemnon: “Maestre, care crezi că e diferenţa dintre Cicero şi Publilius? Eu îl consider pe primul mai elocvent şi pe al doilea mai nobil. Spre exemplu, cum s-ar putea spune mai bine decât:

Luxul ticăloşit ne distruge ţara
Pentru a vă ferici gustul mor păunii cei răsfăţaţi
Care-şi flutură aurul asirian cu mândrie,
Pentru voi se îngraşă claponi şi raţe numidiene.
Chiar şi buna barză e sacrificată
Prietena noastră graţioasă, dar gălăgioasă
Ea se teme de frigul iernii şi primăvara ne vesteşte
Dar în oală ajunge să îşi facă cuibul.
De ce vă sunt perlele indiene atât de dragi?
Cu nestemate ale mării voi acoperiţi nevasta
Ce ridică piciorul lascivă în adulter!
De ce iubiţi luciul verde al smaraldului
Şi focul rubinelor punice?
Onoarea şi vitutea sunt nestematele adevărate.
E oare bine ca soţia să poarte nimicuri brodate
Şi să se arate în haine moi ca aerul?

Oare ce este mai greu decât literatura? Cred că doar două meserii:

cea de doctor şi cea de zaraf. Doctorul trebuie ştie ce au oamenii înăuntru şi când vine febra, chiar dacă eu îi urăsc pentru că îmi tot prescriu fiertură de raţă, cel ce schimbă banii trebuie, la rândul său, să poată simţi arama de sub argint.

Dintre animale, boii şi oile muncesc cel mai mult. Boilor le datorăm mâncarea, iar oilor hainele pe care le purtăm. Ce ruşine când mâncăm berbeci şi purtăm haine de lână! Albinele cred că sunt animale divine, căci scuipă miere, deşii unii zic că o aduc jos de la Jupiter. Şi de aceea şi înţeapă, căci nu veţi găsi niciodată dulce fără amar.”

Încă le lua filosofilor pâinea de la gură când au fost împărţite bilete de loterie într-o căciulă şi un sclav citea darurile care trebuiau acordate:

“Farsă de argint: fu înmânată o imitaţie de şuncă în care erau înfipte sticluţe din respectivul metal.

Pernă pentru gât: a fost prezentat gâtul unui berbec.

Fructe interzise şi insolenţă: câteva măciulii de mânere de sabie şi o prăjină de care era agăţat un măr.

Tăgăduială şi turnător: un bici şi un cuţit.

Haine de îmbrăcat şi vestă de dimineaţă: o bucată de carne şi o carneţel de notiţe.

Canal şi măsurător de picior: un iepure şi un papuc

Mreană şi scrisoare: un şoarece legat de o broască şi o legătură de sfeclă.”

Am râs mult şi tare căci mai erau alte o sută şi cincizeci de astfel de păcăleli, pe care însă nu mi le mai amintesc.

Capitolul IX

Dar Ascyltos îşi pierdu orice control şi, ridicându-şi braţele începu să râdă până ce îi dădură lacrimile, ridiculizând toată ceremonia. La aceasta, libertul care era printre oaspeţi, acelaşi care şezuse lângă mine, îşi pierdu cumpătul şi strigă:

“De ce râzi, cap de oaie ce eşti? Nu este pe gustul tău ospitalitatea elegantă a stăpânului? Presupun că eşti un domn fin şi eşti obişnuit cu distracţii mai de soi. L-aş fi făcut să behăie dacă eram lângă el, aşa să mă ajute spiritul protector! Frumos să râzi de alţii! Un vagabond de cine ştie unde, un desfrânat, nici măcar de valoarea propriului său circ! Dacă m-aş uşura lângă el, nu ar şti cum să-şi salveze viaţa! De obicei nu sar primul la cineva, dar iată că viermii cresc în carnea moale! Iată-l cum râde, ce motive are? Nu cumva tatăl său şi-a cumpărat fiul? Tu eşti un cavaler roman, dar eu sunt fiu de rege. De ce am servit ca sclav? Pentru că aşa am hotărât! Am considerat că e mai bine să fiu cetăţean roman, decât un rege tributar. Şi de aceea sper să trăiesc o viaţă ferită de ridicolul celorlalţi. Acum sunt un om printre oameni şi pot să păşesc mândru. Nu datorez nici măcar un bănuţ din aramă; nu am luat cu împrumut şi nimeni nu m-a oprit să-mi ceară banii pe care i-aş datora. Am câteva bucăţi de pământ, hrănesc douăzeci de oameni, ca să nu mai amintesc de câine. Am cumpărat libertatea amantei mele, ca nimeni să nu-şi pună mâinile pe sânii ei; am plătit o mie de denari pentru asta. Am fost numit executor, fără să fi făcut nimic pentru aceasta, iar când voi muri ştiu că nu voi avea motive să roşesc în mormânt de ruşine.

Oare tu eşti atât de ocupat că nu poţi să te uiţi în urma ta? Vezi păduchele de pe spatele celuilalt, dar nu vezi căpuşa de pe al tău. Eşti singurul care ne găseşti ridicoli. Iată stăpânul şi părintele nostru, care ne iubeşte atât de mult! Tu, cu laptele mamei abia uscat pe buze, nu poţi nici măcar să sperii o gâscă! Incapabilule, grămadă de piele muiată, eşti suplu, dar nu eşti bun de nimic! Eşti mai bogat decât alţii? Atunci cinează de două ori şi mănâncă dublu! Pentru că eu valorez mai mult decât câteva milioane! Mi-a cerut careva bani de două ori? Am servit timp de patruzeci de ani, dar nimeni nu ştia dacă eram sclav sau om liber. Eram un tânăr pletos, abia ajuns în oraş; bazilica nici nu fusese construită. M-am străduit să-mi mulţumesc stăpânul, un om drept şi demn, ale cărui unghii valorau mai mult decât tine. Am avut duşmani în casa lui, care erau oricând pregătiţi să mă nenorocească, dar mulţumită firii sale bune, am reuşit să înot printre stânci. Aceasta e adevărata luptă, căci să te naşti domn e uşor. Şi ce mai caşti gura ca un viţel într-un câmp cu linte?”

La aceasta Giton, care stătea la picioarele mele, nu se mai putu

abţine şi începu să râdă cu hohote. Când adversarul lui Asyltos l-a remarcat, şi-a îndreptat ocările spre el: “Râzi şi tu, ceapă creaţă ce eşti? Sunt Saturnaliile, e deja decembrie? Când ai împlinit douăzeci de ani? Ce-ţi mai coace mintea, corb de spânzurătoare? Voi avea grijă ca mânia zeului să se abată asupra voastră, tu şi stăpânul tău, care nu ştie să te ţină în frâu. Nu sar la voi din respect faţă de ceilalţi liberţi, căci altfel v-aş fi făcut să plătiţi chiar în această clipă! Dar destul, oameni buni de nimic şi fără o para chioară. Adevărat, cum e stăpânul e şi sluga! Abia mă pot abţine şi în mod normal nu sunt un cap înfierbântat, dar odată pornit, nu mai dau doi bani nici pe propria mea mamă. Ne mai întâlnim noi pe stradă, şobolanule, ciupercă! Îl voi arunca pe stăpânul tău într-o groapă împuţită, chiar dacă îl cheamă în ajutor pe însuşi Jupiter Olimpianul! Voi fi ruina cârlionţilor tăi şi ai stăpânului tău de doi bani! Ai grijă să nu îmi bag dinţii în tine, ori, pe legea mea, o să râzi cu cealaltă parte a feţei! Voi avea grijă ca Minerva să se prăvălească peste tine şi peste stăpânul tău, care te-a învăţat astfel.

Nu am învăţat niciodată geometrie sau critică şi astfel de prostii fără sens, dar înţelg socotelile şi pot să împart până la o sută greutatea, masa sau monedele. Bine, dacă ai ceva în cap, hai să ne întrecem, noi doi. Vei vedea că tatăl tău şi-a irosit banii pe tine, chiar dacă ştii retorică. Deci:

Ce sunt? Sunt lung, sunt larg:
Ghiceşte-mă!

Îţi pot spune ce aleargă, fără să se mişte din loc sau ce creşte, scăzând în continuu. Ce te tot agiţi ca un şoarece într-o oală de noapte? Aşa că, ori îţi ţii gura cu totul, ori nu te iei de cineva mai bun decât tine, căruia nu-i pasă de existenţa ta – sau poate crezi că m-au impresionat inelele tale gălbui, pe care le-ai furat de la amantă? Zeii îi ajută pe cei care se ajută singuri! Să mergem la forum să împrumutăm bani! Vei vedea dacă bucata asta din fier îţi aduce ceva bani. Aha, ce vedere frumoasă: o vulpe năduşită! Aşa cum eu îmi doresc să mă îmbogăţesc şi să reuşesc, aşa cum unii îmi jură moartea şi vor să mă spânzure, tot aşa jur că vă voi goni pe deal în sus şi în jos la vale, până când veţi cădea laţi! Ce prostovan, că nu era profesor, te-a învâţat manierele? Am învăţat şi eu la vremea mea; stăpânul meu îmi zicea că dacă lucrurile îmi sunt în siguranţă, să mă duc direct acasă şi să nu stau să fiu impertinent cu bătrânii. Dar toate acestea nu sunt decât gunoi, căci se vădeşte că nimeni nu valorează mai mult de câţiva bănuţi. Ăsta sunt; am propriile mele idei şi mulţumesc zeului pentru ele!”

Ascyltos se pregătea să îi dea răspunsul meritat, dar Trimalchio, vrăjit de elocinţa libertului, îl întrerupse zicând: “Haideţi! Lăsaţi certurile la o parte. Fiţi mai buni, iar tu Hermeros, îndură-te de tânăr. I s-a încins sângele, aşa că fii rezonabil. În astfel de lucruri, a ceda înseamnă a câştiga. Ai fost şi tu cândva un tânăr răzgîiat, ai luat-o razna, nu mai ai deloc bun simţ? Aşa că urmează-mi sfatul şi fiţi veseli, în timp, să ne bucurăm de arta lui Homer.”

Imediat intră un grup de oameni înarmaţi, lovindu-şi suliţele de scuturi. Trimalchio se aşeză pe o pernă şi în timp ce actorii începură să recite în greacă, el citi un text în latină cu o voce clară. Într-un moment de linişte ne-a spus: “Ştiţi ce ne povestesc? Diomede şi Ganymede erau doi fraţi. Sora lor era Elena din Troia. Agamemnon a răpit-o şi a sacrificat o ciută zeiţei Diana. Homer povesteşte aşadar cum s-au luptat troienii cu neamurile Elenei. El şi-a dat fata, Ifigenia, lui Ahile, ceea ce l-a înnebunit de furie pe Aiax, care vă va explica totul.” Cum a terminat Trimalchio, actorii au strigat şi, însoţită de sclavii care ţâşneau în toate direcţiile, o viţică fiartă, purtând un coif, a fost adusă înăuntru, pe un platou din argint de două sute de livre. Apoi a venit Aiax şi repezindu-se la ea ca un nebun, a tăiat-o cu sabia în bucăţele mici, iar carnea a fost împărţită mesenilor uimiţi.

Totuşi abia am avut timp să admirăm aceste surprize elegante, căci tavanul începu să tremure şi toată camera vibra. Am sărit în picioare din cauza uimirii, temându-mă că vreun acrobat va cădea prin tavan. Ceilalţi nu au fost mai puţin surprinşi şi priviră în sus, întrebându-se ce minune va mai apărea de acolo. Tavanul deschizându-se, a fost coborât un inel imens, luat probabil de la un butoi uriaş, de care erau agăţate cununi din aur şi recipiente cu uleiuri scumpe, pe care am fost invitaţi să le luăm acasă drept amintiri.

Privind înapoi la masă, am văzut un platou cu plăcinte reprezentând emblema lui Priapus, şi în mijlocul lor o siluetă din cocă, purtând la piept struguri şi tot felul de alte fructe. Am apucat nerăbdători aceste delicatese şi în acel moment o glumă nouă ne făcu iarăşi să râdem. Fiecare dintre aceste plăcinte era umplută cu sirop galben de şofran, care ne ţâşni în faţă la cea mai uşoară atingere, udându-ne în mod neplăcut. Noi însă, simţind că trebuie să fie ceva special legat de acest fel de mâncare ne-am ridicat în picioare strigând: “Salutare, Augustus, părinte al patriei!” Dar văzând că alţii se serveau în continuare din desert, chiar după acest act de pietate, ne-am umplut de asemenea şervetele, eu printre primii, căci am considerat că nici unul dintre cadouri nu era suficient de preţios ca să i-l dau iubitului meu Giton. Între timp au intrat trei sclavi îmbrăcaţi în haine scurte, albe, de sport. Doi dintre ei au aşezat pe masă statui ale zeilor Lari, având amulete în

jurul gâturilor, în timp ce al treilea strigă, ducând o cupă cu vin: “Zeii să ne ocrotească! Zeii să ne ocrotească!” Trimalchio ne-a spus că cei trei se numeau Cerdo, Felicio şi Lucrio. Apoi a fost adusă o statuie din marmură reprezentându-l pe Trimalchio şi, deoarece toţi au sărutat-o, ne-am ruşinat să nu facem şi noi la fel.

După ce ne-am urat sănătate la minte şi la trup, Trimalchio s-a întors spre Niceros şi spuse: “De obicei erai o companie mai plăcută; de ce eşti azi atât de tăcut şi de plictisit? Te rog, dacă vrei să-mi faci o favoare, povesteşte-mi ce ţi s-a întâmplat.” Niceros, plăcut surprins de amabilitatea prietenului său, spuse: “Să nu mai câştig vreodată vreun bănuţ dacă nu mă bucură, Trimalchio, să te văd atât de bine dispus. Îmi voi spune povestea, chiar dacă aceşti oameni educaţi vor râde. Lasă-i să râdă! Cu ce mă ating zâmbetele lor? Mai bine să râdă cu mine, decât de mine.” “Astfel vorbi eroul” şi aşa începu ciudata poveste ce urmează:

“Când mai eram încă un sclav, locuiam pe o străduţă îngustă, în casa ce îi aparţine azi lui Gavilla. Şi, deoarece aşa au vrut zeii, m-am îndrăgostit de soţia hangiului Terentius; o ştiţi cu toţii pe Melissa din Tarentum, cea mai frumoasă fetişcană din câte există! Nu i-am făcut propuneri carnale, căci ea e o persoană de un soi foarte bun. Nimic din ce i-am cerut nu mi-a refuzat: dacă primea doi bănuţi, mie îmi revenea unul. Tot ce puteam să pun deoparte îi dădeam ei şi nu m-a păcălit niciodată. Când soţul ei a murit erau la ţară am mişcat munţii din loc ca să ajung la ea, căci prietenii adevăraţi se vădesc în vremuri de restrişte.

Se întâmplase că stăpânul meu plecase la Capua, să se ocupe de nu ştiu ce mărunţişuri. Profitând de ocazie, l-am convins pe chiriaşul nostru să mă însoţească până la a cincea piatră de hotar. Fusese soldat şi era un om foarte curajos. Am pornit la drum la primul cântat al cocoşului, cu luna încă strălucind deasupra noastră. Am ajuns la cimitir; omul rămase în urmă rătăcind printre pietrele de mormânt, în timp ce eu le număram cântând. Apoi l-am privit pe tovarăşul meu de drum; acesta se dezbrăcase şi îşi lăsase hainele la marginea drumului. Mi se făcuse inima cât un purice, căci eram speriat de moarte. Şi-a udat apoi hainele şi atunci s-a transformat într-un lup. Să nu credeţi că glumesc, căci nu aş minţi nici pentru comoara cea mai mare pe care a avut-o vreodată cineva.

Precum vă spuneam, după ce s-a transformat în lup a urlat o dată şi a fugit în pădure. Mai întâi nu ştiam nici pe ce lume trăiesc, dar apoi am mers să îi iau hainele, însă acestea fuseseră transformate în piatră. Dacă a fost vreodată cineva pe punctul de a muri de frică, eu eram acela! Totuşi, mi-am scos sabia şi o strângeam în mână la fiecare umbră care îmi apărea în faţă pe drum, până ce am ajuns la casa iubitei mele. Arătam ca o stafie când

m-am repezit înăuntru, sufletul abia dacă-mi mai era prins de trup. Sudoarea îmi curgea pe picioare, privirea o aveam fixă şi îmi pierdusem controlul aproape complet. Melissa a fost uimită de halul în care eram şi minunându-se că întârziasem atâta, mi-a zis aşa: «Dacă ai fi venit mai repede ai fi putut să ne ajuţi, căci un lup a intrat în fermă şi ne-a omorât toate vitele, la fel ca un măcelar. Totuşi, deşi a reuşit să scape, nu ne-am făcut de râs, căci unul dintre servitori i-a străpuns gâtul cu o suliţă.»

După ce am auzit acestea, nu am putut să închid un ochi şi imediat ce s-a luminat de ziuă am plecat spre casa bunului nostru Gaius, ca un negustor căruia i se furase marfa. Ajungând la locul unde hainele fuseseră transformate în piatră, nu am găsit nimic altceva decât o baltă de sânge. Când am ajuns în cele din urmă acasă l-am găsit pe soldat întins în pat ca un taur rănit, iar un doctor îi bandaja gâtul. Mi-am dat seama imediat că era un vârcolac, iar după aceea nu mai puteam mânca o pâine cu el nici dacă m-ai fi omorât. Puteţi să credeţi ce vreţi, dar, în ce mă priveşte, să mă pedepsească spiritul protector dacă vă mint!”

Rămăsesem perplecşi de uimire, până ce Trimalchio a rupt tăcerea zicând: “Departe de mine gândul de a mă îndoi de povestea ta; dacă mă credeţi, mie mi s-a făcut părul măciucă de groază, căci ştiu că Niceros nu este omul care să bată câmpii; este un om de încredere şi nu este deloc flecar. Ei! Acum vă voi povesti şi eu o poveste îngrozitoare, la fel de banală ca un măgar pe acoperiş!

Eram încă un băiat pletos când a murit favoritul stăpânului meu – o perlă, pe toţi zeii! un exemplu de perfecţiune din toate punctele de vedere! În timp ce biata lui mamă îl bocea, iar noi încercam să o consolăm, deodată au apărut nişte vrăjitoare care făceau un tărăboi mai mare decât o haită de câini fugind după un iepure. Pe atunci, aveam în casă pe un tip din Cappadocia, unul înalt, curajos şi atât de puternic, încât putea să ridice un taur. Omul şi-a scos sabia, şi-a înfăşurat mantia pe mâna stângă şi s-a năpustit afară, străpungând-o pe una din ele. Am auzit un geamăt, dar (sunt întotdeauna atent să povestesc adevărul cât mai precis) pe vrăjitoare nu le-am văzut. Intrând înapoi, războinicul nostru se prăbuşi pe un pat, cu trupul vânăt, de parcă ar fi fost biciuit, era evident fusese atins de o mână malefică. Am baricadat uşa şi ne-am întors la bocetele noastre, dar mama, când a încercat să cuprindă corpul băiatului mort, nu a mai găsit decât un mănunchi de paie în locul acestuia. Nu avea nici inimă, nici organe, nici altceva, căci vrăjitoarele acelea furaseră cadavrul şi lăsaseră legătura aceea de paie în locul lui. Ajungi să crezi că ziua ele sunt femei înţelepte, iar noaptea vrăjitoare ce pot să zboare. Iar viteazul nostru nu şi-a mai revenit niciodată; de fapt, după câteva zile a murit cu minţile rătăcite!”

Ascultasem cu uimire şi credulitate şi sărutând masa am conjurat vrăjitoarele nopţii să rămână în bârlogurile lor atunci când ne vom întoarce acasă.

Şi într-adevăr luminile începuseră să ardă mai puternic şi întreaga cameră arăta altfel, când Trimalchio a exclamat: "Plocamus, nu ai nimic să ne povesteşti? Nimic care să ne distreze? Şi erai aşa o companie plăcută cu dialogurile tale vesele şi cu cântecele comice pe care le cântai. S-au dus toate aceste lucruri savuroase, au trecut toate?" "Vai, zilele frumoase s-au dus de când m-am îmbolnăvit de gută. Dar când eram tânăr cântam până la istovire. Dansuri? Dialoguri? Glume? Nimeni nu se putea compara cu mine, poate doar Appelles." Şi, ducându-şi mâna la gură, a început să scoată nişte sunete groaznice, ca nişte fluierături, despre care ne-a zis după aceea că era greceşte.

Mai mult, Trimalchio a început să imite pe un trâmbiţaş şi apoi se întoarse spre favoritul său, pe care îl numea Cresus. Acesta era un tip cu ochii roşii şi dinţii stricaţi, care se juca cu o căţea mică şi neagră, dezgustător de grasă. O împodobi cu o eşarfă verde, îi dădu o bucată de pâine şi, pentru că animalul o refuză, i-o înfipse cu de-a sila pe gât. Asta îi aminti lui Trimalchio de ceva ce uitase să facă şi ordonă să fie adus Scylax, "paznicul casei şi al proprietăţii mele". Imediat a fost introdus şi fu adus în faţa mesei un câine de pază uriaş, legat cu un lanţ. Trimalchio îi aruncă o bucată de pâine, zicând "Nimeni în casa aceasta nu mă iubeşte mai mult." Băiatul fu mâniat la auzul acestei laude şi îşi puse căţeaua jos, asmuţind-o asupra monstrului. Scylax, cum îi era felul, a lătrat de s-a zguduit camera şi aproape că făcu bucăţi "Perla" lui Cresus. Această luptă nu se termină fără probleme, căci o lampă s-a răsturnat pe masă, spărgând toate cristalurile şi împroşcând câţiva musafiri cu ulei.

Trimalchio nu păru tulburat de pagubă; îşi sărută favoritul şi îi spuse să-l călărească. Acesta îl încălecă şi îl lovi de câteva ori peste umăr cu mâna deschisă, strigând printre râsete: "Căluţ! Câte degete vezi?" După ce îngădui o vreme să joace rolul unui cal, Trimalchio ordonă să se pregătească o oală mare cu vin pentru sclavii care ne serveau, cu ordinul: "Dacă vreunul din ei nu îşi bea porţia, să-i fie aruncată în cap! Ziua muncim, dar acum ne veselim!"

Capitolul X

Bine dispus de veselia lui, Trimalchio ceru pentru sine o cupă mare cu vin şi îl întrebă cum mai petrecuse. Răspunsul veni imediat: “Aveam tot ce ne doream, în afară de bucuria companiei tale, pentru că, într-adevăr, aş fi vrut să fiu aici. Dar pe cuvântul meu că era foarte bine. Scissa a dat un novendial[13] elegant pentru bătrânul ei sclav, pe care l-a eliberat după moartea acestuia. Şi presupun că va avea nişte taxe frumoase de plătit, căci se spune că omul avea o avere de cincizeci de mii. A fost plăcut, chiar dacă a trebuit să turnăm jumătate din băutură peste oasele lui.”

“Dar ce aţi mâncat la cină?” întrebă Trimalchio.

“Ti-aş spune, dacă aş putea, dar memoria mea nu e tocmai prodigioasă, căci uneori uit şi cum mă cheamă. Totuşi, felul întâi a fost un porc cu caltaboşi, garnisit cu turte de măruntaie de gâscă şi sfeclă, bine gătit, şi pâine neagră din făină necernută, deşi mie îmi place mai mult cea albă, căci aceasta face muşchi şi nu trebuie să ţip atunci când îmi fac treaba. Au urmat plăcinte reci, însoţite de un vin spaniol excelent, turnat peste mierea caldă. M-am umplut aşadar cu tarte şi m-am mânjit bine cu miere. Mai erau boabe de năut, lupine şi nuci câte doream, şi câte un măr pentru fiecare. Dar eu am luat două, uite, le am aici înfăşurate într-un şerveţel, căci dacă nu aduceam ceva micului meu sclav de acasă m-ar fi certat. A, da! Bine că mi-a amintit nevasta că am mai avut şi carne de urs. Scintilla a mâncat din ea fără măsură şi aproape că şi-a vărsat maţele cu totul. Eu am mâncat aproape o livră; avea gust ca de mistreţ. Eu zic că dacă ursul mănâncă oameni, de ce nu ar mânca şi oamenii ursul, căci au motive mult mai bune! Ca să termin, am mai avut brânză grasă stropită cu vin, melci, unul pentru fiecare, cârnaţi, scoici, ficat cu ouă, napi, muştar şi, permite-mi, Palamedes! o farfurie cu diverse delicatese. Măsline murate au fost de asemenea servite, într-un bol, din care unii mojici au luat chiar trei pumni plini, însă de şuncă nu s-a atins nimeni. Dar, Gaius, de ce nu este Fortunata la masă?”

“Nu o cunoşti? Până ce nu va face socoteala platourilor şi nu va împărţi resturile sclavilor, nu îi va trece nici o picătură de apă printre buze.” Auzind acestea, Habinnas zise: “Ei, dacă nu ni se alătură, eu unul vă părăsesc” şi se prefăcu că se ridică, când, la un semnal al stăpânului, toţi sclavii au început să strige, de patru ori şi mai mult, “Fortunata! Fortunata!” La aceste insistenţe, ea a intrat, în sfârşit, îmbrăcată într-o fustă plisată, cu un cordon galben, care se vedea de sub tunica roşie, cu brăţări la glezne şi cu papuci brodaţi cu aur. După ce şi-a şters mâinile de un şervet ce îl purta atârnat de gât se aşeză lângă nevasta lui Habinnas, Scintilla, sărutând-o în

timp ce acesta, bătând din palme, exclamă: "Chiar am plăcerea de a te vedea?"

Fortunata îşi scoase după un timp brăţările de la mâinile ei grase şi mari, arătându-le prietenei ce privea admirativ. În cele din urmă, îşi scoase şi plasa pentru păr şi brăţările de la glezne, asigurând-o pe Scintilla că erau din aurul cel mai fin. Când Trimalchio văzu acestea, porunci ca bijuteriile să îi fie aduse şi strigă: "Vedeţi podoabele acestei femei, aşa suntem jefuiţi, bieţii de noi! Şase livre şi jumătate, poate cu o uncie mai mult! Şi totuşi eu am una de zece livre, şi toate sunt din aur masiv." Pentru ca să nu se creadă că minţea, a ordonat să se aducă o balanţă ca fiecare să poată cântări singur obiectele. Dar nici Scintilla nu s-a lăsat mai prejos şi a scos din sân o casetă aurită pe care o numea Cutia Norocoasă. Din ea a scos o pereche de cercei pe care i-a dat Fortunatei să-i admire, zicând: "Mulţumită bunătăţii soţului meu, nici o femeie nu are unii mai frumoşi ca aceştia."

Habinnas însă spuse: "Nu mi-ai dat pace până nu ţi-am cumpărat blestemăţia aceasta. Îţi spun de-a dreptul că dacă voi avea o fiică, îi voi tăia urechile! Dacă nu ar fi nici o femeie pe pământ, totul ar fi ieftin ca braga, dar trebuie să ne împăcăm cu soarta."

Cele două femei, deşi un pic atinse, au râs din toată inima şi schimbară săruturi ameţite de băutură, una lăudând chibzuinţa cu care era condusă casa, cealaltă povestind despre amanţii soţului ei şi despre caracterul lui risipitor. În timp ce ele erau absorbite de pălăvrăgeală, Habinnas s-a ridicat pe furiş şi, apucând-o pe Fortunata de picioare, o răsturnă pe canapea. "Ah! Ah!" ţipă ea în timp ce tunica îi alunecase peste genunchi. Apoi, căzând la pieptul Scintillei, îşi ascunse cu batista faţa roşie ca para.

Puţin timp după aceea, Trimalchio porunci să fie servit desertul; sclavii au îndepărtat toate mesele, au adus altele şi au împrăştiat pe jos rumeguş de culoarea şofranului şi a cinabrului şi – un rafinament pe care nu îl mai văzusem – pietre strălucitoare măcinate fin. Trimalchio adăugă, după ce totul era pregătit: "Aş putea fi foarte mulţumit cu ce avem, căci aveţi mese noi în faţa voastră. Totuşi, dacă este ceva picant la desert, să vină!" Între timp, un băiat din Alexandria care servea apă caldă, începu să imite o privighetoare, iar când stăpânul îi striga "Schimbă!" urmă altă imitaţie. Un sclav care stătea la picioarele lui Habinnas, cred că la cererea stăpânului, începu brusc să cânte, cu o voce ascuţită: "Între timp, Eneas porni pe drumul de apă…"

Nu am auzit în toată viaţa mea ceva mai neplăcut: pe lângă faptul că accentuările erau greşite, iar vocea şi pronunţia îi erau barbare, tot intercala citate din farsele atellane, astfel încât pentru prima oară Vergiliu

mi s-a părut de nesuportat. Dar imediat ce făcu o pauză, Habinnas a aplaudat cu putere, zicând: “Omul nu a avut o pregătire cum se cuvine; l-am trimis doar să vadă nişte saltimbanci şi aşa a învăţat. Rezultatul e că poate să imite pe oricine, saltimbanc sau conducător de catâri. Este foarte deştept, căci are multe talente; e şi cizmar, şi croitor, şi bucătar. Dar nu este perfect, căci e circumcis şi sforăie. Nu mă deranjeaşă că priveşte cruciş, că şi Venus are acest mic defect. De aceea nu îi mai tace gura, că un ochi este întotdeauna vigilent. Am dat trei sute de denari pe el.”

Aici Scintilla îl întrerupse: “Ai avut grijă să nu aminteşti tot ce poate să facă hoţomanul acesta. Mai este şi un codoş notoriu, dar voi avea grijă să fie însemnat cu fierul cât de curând.”

Trimalchio râse doar şi spuse: “Văd că e un cappadocian adevărat, întodeauna pândind marea ocazie. Şi într-adevăr, nu poţi să îl acuzi, căci odată mort, nimic nu mai contează. Şi tu, Scintilla, nu fi geloasă! Crede-mă că vă înţelegem pe voi, femeile. Deşi mă credeam în siguranţă şi tot înţepam feminitatea stăpânei, soţul ei a devenit bănuitor şi m-a trimis să îl reprezint la ţară. Dar dacă nu povestiţi nimănui, vă dau o prăjitură!”

Luând tot ce se spusese despre el drept laudă, sclavul acela scoase din sân o lampă din lut şi imită pe un trâmbiţaş timp de jumătate de ceas, în timp ce Habinnas îl acompania strângându-şi buza cu degetele. Apoi a venit în mijlocul camerei şi a început să imite pe un flautist ajutându-se de o bucată de trestie, iar apoi o făcu pe conducătorul de catâri, ajutându-se cu un bici şi o tunică, până când Habinnas l-a chemat lângă el zicând: “Bravo, Massa, bravo! Îţi voi da o pereche de cizme!”

Nu ar fi încetat prea curând acest spectacol plictisitor, dacă nu ar fi fost adus desertul: plăcinte în formă de sturzi umplute cu stafide şi alune, urmate de gutui împodobite cu ţepi, reprezentând arici de mare. Dar nu se termină aici, căci apăru un fel de mâncare dintr-un amestec atât de oribil, că am fi murit mai curând decât să-l atingem. Fusese aşezat pe masă: aparent reprezenta o gâscă grasă, înconjurată de peşti şi păsărele de toate felurile. Trimalchio strigă: “Prieteni, tot ce vedeţi pe acel platou este făcut din acelaşi lucru!” Cu perspicacitatea mea obişnuită i-am ghicit natura şi i-am şoptit lui Agamemnon: “Eu, unul, aş fi foarte surprins dacă nu este făcut din gunoi, sau cel puţin din noroi. Când eram la Roma cu ocazia unei Saturnalii am văzut bucate imitate care semănau perfect cu asta.” Nici nu terminasem bine şi Trimalchio ne spuse: “Pentru că sper să mai cresc – ca bogăţie şi nu ca grăsime – vă spun că bucătarul a făcut ceea ce vedeţi dintr-un porc. Niciodată nu a existat un om mai valoros! Cere-i, şi va face un peşte din stomac, un porumbel din untură, o turturică din frunte şi o găină din pulpa porcului! De aceea l-am botezat cu un nume atât de frumos şi potrivit

precum Daedalus. Şi deoarece este un servitor atât de bun, i-am adus un cadou din Roma, un set de cuţite din oţel de Noricum[14]." Porunci să fie aduse imediat şi le-a examinat admirându-le; ne-a permis chiar să le încercăm tăişurile pe obraji.

Deodată doi sclavi au năvălit înăuntru; aparent tocmai se certaseră la fântână; în orice caz aveau încă ulcioare atârnând pe umeri. Când Trimalchio le spuse judecata sa, nici unul din ei nu o acceptă, ci îşi sparseră unul altuia oala cu un băţ. Rămăsesem cu gura căscată la insolenţa celor doi ticăloşi beţi, dar privindu-i cu atenţie am observat că printre cioburi se zăreau moluşte şi scoici, pe care un alt sclav le-a adunat şi le-a aşezat pe o farfurie. Acest rafinament a fost egalat de bucătarul ingenios care a adus melci pe un grătar micuţ din argint, cântând cu o voce tremurată şi enervantă.

Chiar mi-e ruşine să vă povestesc ce a urmat, căci era o extravaganţă nemaiauzită. Sclavi tineri cu părul lung au adus ulei într-un vas din argint şi ne-au uns picioarele şi gleznele, în timp ce şedeam la masă, după ce ni le împodobiseră cu ghirlande. După aceea, un pic din acel ulei a fost turnat în cupele cu vin şi în lămpi.

Pe Fortunata o cuprinsese dorul de dans, în timp ce Scintilla aplauda mai rapid chiar decât vorbea; în acest timp, Trimalchio spuse: "Vă dau voie, ţie Philargus şi ţie Cario, campion notoriu, deşi eşti nou printre ai casei, să vă ocupaţi locurile la masă; invit-o, de asemenea, şi pe prietena ta, Menophila, să vină." Pe scurt, o mulţime de sclavi au năvălit la masă, aproape aruncându-ne de pe canapele. L-am remarcat lângă mine pe bucătarul care transformase porcul într-o raţă, duhnind a peşte şi saramură. Dar nu se mulţumi doar cu a fi prezent, începu şi să-l imite pe tragedianul Ephesus, după care l-a provocat pe stăpânul său să parieze că la următoarea cursă sclavul cel nou va câştiga.

Încântat de provocare, Trimalchio a strigat: "Da, prieteni, şi sclavii sunt oameni, la fel ca noi; şi ei au supt lapte de la mame ca şi noi şi doar împrejurările nenorocite i-au adus unde sunt. Totuşi, fără să-mi fac vreo pagubă, vor bea într-o zi apă, liberi. Cu alte cuvinte îi eliberez pe toţi prin testament. Lui Philargo şi amantei lui le mai las o fermă, un grup de case lui Cario, mai bine de douăzeci, un pat şi cearceafuri. Am numit-o pe Fortunata moştenitoare şi îi încredinţez bunăvoinţa mea faţă de toţi prietenii. Şi vă spun asta, ca toţi din casă să mă iubească ca şi cum aş fi deja mort."

Toţi au început să-şi exprime recunoştinţa faţă de acest stăpân generos, când Trimalchio, lăsând atitudinea glumeaţă la o parte, ceru o copie a testamentului pe care o citi toată între gemetele tuturor celor din casă. Apoi, întorcându-se către Habinnas, l-a întrebat: "Ce zici, prieten

drag? Îmi construieşti monumentul după instrucţiunile mele? Cer mai ales ca la picioarele efigiei mele să fie şi căţeaua mea, şi ghirlande şi vase cu parfum, iu toate luptele lui Petraites, ca până şi după moarte să trăiesc cu ajutorul tău. Terenul trebuie să aibă o sută de picioare în lăţime şi două sute în lungime. Vreau să am tot felul de pomi cu fructe în jurul cenuşii mele şi cât mai multă viţă. Într-adevăr, e o mare greşeală să faci case atât de frumoase, dar să nu te gândeşti la cele în care vei locui mult, mult mai mult. De aceea insist, ţin foarte mult la inscipţia:

ACEST MONUMENT NU REVINE URMAŞILOR

M-am îngrijit în testament ca rămăşiţle mele să nu fie deranjate. Voi lăsa în sarcina unuia dintre liberţi să îngrijească monumentul, ca nu cumva tot felul de vagabonzi să se repeadă şi să-l murdărească. Vă rog să fie gravate nişte corăbii cu toate pânzele ridicate şi eu în tribună, în roba mea de senator, cu cinci inele din aur la mână, vărsând bani peste public, căci ţin minte ca am dat un banchet la care s-au împărţit doi denari la fiecare. Şi, dacă eşti de acord, va fi reprezentată şi o sală de ospeţe cu oameni distrându-se. La dreapta mea pune-o pe nevasta mea Fortunata ţinând un porumbel şi în lesă o căţea; de asemenea să apară şi micul meu favorit şi nişte amfore mari sigilate ca să nu se scurgă vinul. Mai poţi grava şi o urnă spartă şi un băiat plângând deasupra ei. De asemenea să fie şi un ceas în mjloc, astfel încât oricine vrea să se uite la cât e ora să îmi citească numele vrând-nevrând. Cât despre epitaf, priveşte şi spune-mi dacă crezi că e suficient de bun:

AICI ZACE
C. POMPEIUS TRIMALCHIO
AL DOILEA MECENA
A FOST NUMIT EXECUTOR
ÎN ABSENŢA SA.
PUTEA SĂ FIE MEMBRU
AL ORICĂREI DECURII DIN ROMA
DAR A REFUZAT.
PIOS, CURAJOS, ONORABIL
S-a RIDICAT FĂRĂ A AVEA STUDII
A LĂSAT MILIOANE URMAŞILOR.

Du-te ŞI FĂ LA FEL!”

După ce a terminat de citit documentul, Trimalchio începu să plângă. Fortunata plânse şi ea, la fel şi Habinnas; la fel şi servitorii; de fapt, toţi sclavii umpleau sala cu bocete, de parcă ar fi fost la înmormântare. Începusem chiar şi eu să plâng, când Trimalchio a reluat: “Ei, precum ştim, toţi vom muri, aşa că să ne bucurăm cât mai mult de viaţă. Dacă tot vă văd atât de veseli, să mergem la baie. Vă garantez că nu va fi mai rău, căci e deja încinsă ca un cuptor.”

“Aşa! Aşa! Să facem din două zile una singură; nimic nu mi-ar face mai multă plăcere” strigă Habinnas, sărind în picioare, desculţ cum era, şi îl urmă bătând din palme pe Trimalchio care deschidea drumul.

Eu m-am întors către Ascyltos şi i-am zis “Ce crezi, Ascyltos? Eu unul, doar dacă m-aş uita la o baie, cred că aş cădea mort.”

“Să încuviinţăm şi când ei se îndreaptă spre baie, să ne furişăm de acolo.”

După ce ne-am înţeles, Giton ne conduse printre coloane şi am ajuns la uşa casei unde câinele de pază ne-a întâmpinat cu un lătrat atât de furios, că Ascyltos a căzut speriat de moarte într-un bazin. Afumat cum eram şi deja speriat de câinele pictat, am căzut şi eu înăuntru, în timp ce îl ajutam să iasă. Totuşi, un servitor ne-a scăpat, liniştind câinele şi trăgându-ne la mal. Giton a descoperit o cale ingenioasă de a potoli animalul aruncându-i dihaniei lătrătoare tot ce-i dădusem lui în timpul cinei, câinele fiind astfel liniştit şi atent la mâncare. Dar atunci când uzi şi tremurând de frig l-am rugat pe sclav să ne lase să ieşim, acesta ne-a răspuns: “Greşiţi mult, căci nici un oaspete nu iese pe uşa pe care a intrat.”

Deci ce puteam nenorociţii de noi să facem, prizonieri în labirint şi singura scăpare fiind baia? Am luat aşadar taurul de coarne şi l-am rugat pe sclav să ne arate drumul spre baie. Ajunşi acolo, Giton ne luă hainele să le usuce sub portic, în timp ce noi am intrat înăuntru. Era o sală îngustă, mai curând un bazin pentru răcorire, în mijlocul căreia stătea Trimalchio. Nici aici nu şi-a lăsat deoparte lăudăroşeniile, declarând că era foarte fericit să scape de mulţime şi că baia se ridica unde fusese odinioară o brutărie. Apoi, deoarece simţea că obosise, s-a aşezat şi tentat de rezonanţa camerei şi-a ridicat faţa cherchelită către boltă şi a început să asasineze un cântec al lui Menecrates, după cum ne-au spus cei ce erau suficient de aproape să distingă cuvintele.

Ceilalţi au început să alerge de jur-împrejur ţinându-se de mâini, râzând şi strigând tare. Alţii încercau să apuce cu gura inele de pe jos, cu

mâinile la spate în genunchi sau se aplecau să-şi sărute degetele de la picioare. În timp ce ei erau absorbiţi de aceste distracţii noi, ne-am dus la baia care era încălzită pentru Trimalchio.

După ce am împrăştiat astfel aburii vinului, am fost conduşi într-o altă sală de mese, unde Fortunata pregătise şi ea un banchet elegant. Am remarcat mai ales lămpile cu statui micuţe din bronz ale unor pescari, mesele placate cu argint, cupele suflate cu aur şi vinul turnat sub ochii noştri din burduf.

Trimalchio spuse: “Vedeţi, prieteni, un sclav de-al meu s-a bărbierit azi pentru prima oară, un băiat atent, econom, care nu mi-a greşit niciodată. Să ne veselim aşadar până ce răsare soarele.” Exact în acel moment s-a auzit un cocoş. Trimalchio, neliniştit de această întâmplare, a ordonat să fie vărsat vin pe sub masă şi peste lămpi. Mai mult, a luat un inel de la mâna stângă şi l-a pus la dreapta, zicând: “Nu degeaba şi-a strigat cocoşul avertismentul; va lua ceva foc sau cineva va muri pe aici, pe lângă noi. Cine mi-l va aduce pe acel vestitor al nenorocirii va fi răsplătit.” Imediat ce rosti aceste cuvinte i-a fost prezentat un cocoş adus probabil din apropiere, pe care Trimalchio porunci să fie omorât pe loc şi pus la fiert. A fost tăiat de acelaşi bucătar care mai înainte pregătise păsări şi peşti dintr-un porc şi aruncat în oală, în timp ce Fortunata măcina piper într-o râşniţă mică din lemn.

După aceasta, Trimalchio se întoarse către servitori, spunând: “Nu aţi cinat? Plecaţi acum şi lăsaţi schimbul să vă ia locul.” Un al doilea grup de servitori îşi făcu apariţia; cei care ieşeau, strigau: “Cu bine, Gaius!”, iar cei care intrau: “Salutare, Gaius!” În acest moment veselia noastră a fost pentru prima oară tulburată, căci un băiat frumuşel intrase cu servitorii, iar Trimalchio l-a apucat şi a început să îl sărute. Fortunata, pentru a-şi apăra drepturile “juste şi legale” (după cum s-a exprimat) a început să-şi ocărască soţul, numindu-l urâciune şi ruşine care nu putea putea să îşi înfrâneze pasiunile dezgustătoare, terminând cu apelativul “câine!” Trimalchio, la rândul său, a fost atât de mâniat că i-a aruncat soţiei o cupă cu vin în faţă. Fortunata a ţipat de parcă i-ar fi scos ochiul şi îşi duse mâinile tremurânde la obraz. Scintilla era la fel de speriată şi o adăposti pe prietena ei la sân. În acelaşi moment, cineva slugarnic îi aruncă femeii o cană cu apă rece în faţă, la care ea se prăbuşi gemând şi plângând.

Dar Trimalchio a continuat: “Cum! Spurcăciunea n-are memorie? Nu am luat-o eu din târgul de sclavi şi am eliberat-o, făcând-o astfel egală cu toţi oamenii? Dar iată, ea se umflă în pene ca broasca din fabulă; acum este prea mândră să-şi scuipe singură în sân, cap-sec! Dacă te-ai născut într-un bordei, nu visa la un palat! Aşa cum sper să prosper, voi avea grijă ca

acestei Cassandre să i se bage minţile în cap. Ce! Când nu ai fi dat doi bani pe mine, puteam să mă însor şi să obţin astfel milioane. Ştiţi că e aşa. Agatho, parfumerul doamnei care locuia lângă noi m-a tras într-o zi deo parte şi mi-a zis: «Îţi dau un sfat: nu-ţi lăsa familia să sfârşească odată cu tine!» Dar singur mi-am bătut cuie în cap, căci din cauza bunătăţii mele nu am vrut să par nestatornic. Dar te voi face să îţi doreşti să mă dezgropi din nou cu unghiile de la mâini! Şi ca să îţi arăt cât rău ţi-ai putut face, Habinnas, îţi interzic să-i pui statuia pe mormântul meu, ca să nu am parte de certuri atunci când voi fi murit. Şi o să îţi arăt că pot să-ţi fac şi necazuri: nu voi perminte nici măcar să îmi sărute cadavrul!"

După ce Trimalchio a tunat şi a fulgerat astfel, Habinnas l-a rugat să uite şi să ierte: "Toţi facem uneori greşeli, căci oameni suntem, nu zei!" Scintilla a implorat cu lacrimi în ochi, pe spiritul ei protector, pe care îl numea Gaius, să îl liniştească. Trimalchio nu îşi mai putea ţine lacrimile şi a strigat: "Cum îţi doreşti, Habinnas, să te bucuri de mica ta avere, poţi să mă scuipi în faţă dacă am făcut ceva greşit. L-am sărutat pe băiat nu pentru că e frumuşel, dar pentru că e isteţ şi cumpănit. Îţi spun că poate să recite zece poezii şi să citească o carte la prima vedere. Din banii de buzunar şi-a cumpărat un costum tracic, pe lângă un fotoliu şi o pereche de cupe. Nu merită oare să fie ca un măr în ochii mei? Dar nu, Fortunata nu o acceptă! Îţi face plăcere, nu-i aşa, târfă beată? Te avertizez, bucură-te de ceea ce ai, femeie hrăpăreaţă, şi nu mă enerva, scumpo, sau vei vedea cum sunt când îmi pierd cumpătul! Mă şti: când m-am decis sunt dur ca un cui!

Oricum, prieteni, distraţi-vă! Am fost odată ca voi, dar prin propriile eforturi am ajuns cum mă vedeţi. Dibăcia îl face pe om, restul e doar gunoi. «Cumpără ieftin, vinde scump», acesta sunt eu; unii vor povesti ceva despre mine, alţii altceva, dar eu am reuşit în viaţă! Ce! Încă mai plângi, purcea grohăitoare? Fii atentă ce îţi spun, îţi voi da motive să plângi. Dar cum ziceam, cumpătarea m-a adus unde sunt! Când am venit din Asia nu eram mai înalt decât sfeşnicul acesta! Cu el mă măsuram să văd cât am crescut şi ca să-mi crească mai repede barba, mă ungeam pe faţă cu ulei de lampă. Paisprezece ani am fost bucuria stăpânului meu şi nu este nimic ruşinos în a face tot ce îţi cere. Am mulţumit-o şi pe stăpâna mea; ştiţi ce vreau să spun, aşa că nu zic mai multe, că nu sunt lăudăros.

În cele din urmă, ce am făcut a fost pe placul zeilor, m-am văzut rege în castel şi puteam să îl joc pe stăpânul meu pe degete. Pe scurt, m-a numit moştenitor, alături de împărat, şi am avut o avere demnă de un senator. Dar niciodată nu te mulţumeşti cu ce ai. Am vrut să fiu rege al negustorilor. Şi, ca să nu pierd vremea, am construit cinci corăbii, le-am încărcat cu vin, care valora pe atunci greutatea sa în aur, şi le-am trimis la

Roma. Şi, dacă mă credeţi, toate s-au scufundat! Într-o singură zi Neptun mi-a înghiţit treizeci de milioane. Credeţi că am renunţat? Nici vorbă, pierderea mi-a mărit apetitul. Am construit mai multe corăbii, mai mari şi mai bune, şi toţi şi-au dat seama ce om curajos sunt. Nu rişti, nu câştigi, precum ştiţi; iar o navă mare e un mare risc. Le-am încărcat din nou cu vin, şuncă, parfumuri şi sclavi. Fortunata mi-a fost o nevastă bună atunci; şi-a vândut toate hainele şi toate bijuteriile şi mi-a pus o sută de monede din aur în mâini, care s-au dovedit a fi fermentul micii mele proprietăţi. Un lucru se face atunci când vor zeii, căci un drum mi-a adus un câştig de zece milioane. Am cumpărat imediat fermele ce fuseseră ale stăpânului meu, am înălţat o casă şi am cumpărat vite ca să pot să vând din nou. Tot ce atingeam creştea ca un fagure. Când am descoperit că aveam un câştig la fel de mare ca toate taxele strânse din ţara în care m-am născut, m-am oprit; nu am mai făcut negoţ, dar am început să împrumut bani liberţilor mei. Mai mult, când mă hotărâsem deja să abandonez comerţul, un astrolog m-a sfătuit şi el să fac acest lucru; era un grec care s-a întâmplat să vină la noi în oraş. Serapa se numea şi ştia toate secretele zeilor. Mi-a zis lucruri de care uitasem complet, explicându-mi-le de-a fir-a-păr; ştia tot despre mine, putea să-mi spună şi ce mâncasem cu o seară înainte. Ai fi zis că a trăit toata viaţa lângă mine.

Acum spune-mi, Habinnas, căci cred că erai şi tu de faţă, nu a zis «Ţi-ai folosit bogăţia şi ţi-ai pus amanta peste tine. Nu ai noroc la prieteni. Nimeni nu îţi e recunoscător. Ai moşii mari. Încălzeşti o viperă la sân» şi, de ce să nu o spun, am păstrat-o lângă mine treizeci de ani, patru luni şi două zile. Şi voi mai avea şi alte comori, căci asta e soarta care mi-a fost rezervată. Dacă o să-mi pot extinde moşiile până la Apulia, voi putea spune că am reuşit destul de bine în viaţă. Între timp, cu ajutorul lui Mercur, am construit această casă. Vă amintiţi că era un bordei, iar acum este mare cât un templu. Are patru săli de mese, douăzeci de dormitoare, două portice din marmură, mai multe depozite la etaj, camera unde dorm, ca şi dormitorul acestei vipere şi o excelentă gheretă pentru portar. În acest timp, camerele de oaspeţi pot să găzduiască multă lume. De fapt, când Scaurus trece prin aceste locuri, aici se opreşte, chiar dacă are o casă pe ţărmul mării. Da! Şi mai sunt multe alte lucruri frumoase pe care vi le voi arăta eu însumi. Dacă ai un bănuţ, fă cât mai multe cu el şi învaţă din toate câte ceva. Astfel, servitorul umil care odinioară era ca o broască râioasă, acum e un prinţ.

Între timp, Stichus, adu stofa în care voi fi îngropat, şi uleiurile şi ceva din vinul cu care îmi vor fi clătite oasele.”

Fără să întârzie o clipă, Stichus a adus un giulgiu alb şi toga de magistrat. Am fost rugaţi să ne convingem dacă nu era lâna cea mai bună.

Apoi, stăpânul a adăugat, râzând: “Ai grijă ca nu cumva moliile şi şoarecii să ajungă la ele, căci altfel va trebui să mă ardeţi de viu. Vreau să fiu îngropat în toată gloria, ca toţi oamenii să poată invoca pentru mine binecuvântarea zeilor.” Imediat a deschis un vas cu ulei de nard şi după ce am fost cu toţii unşi cu el, ne-a zis: “Sper să vă aducă tot atât de multă plăcere când voi fi mort, ca acum, când încă sunt în viaţă.” Apoi porunci să fie umplute cupele cu vin, zicând “Imaginaţi-vă că sunteţi la banchetul meu funerar.”

Totul deveni într-adevăr greţos când Trimalchio, deja dezgustător de beat, a cerut să fie adus un grup de trâmbiţaşi şi, întinzându-se pe un pat, peste nişte perne, le spuse: “Imaginaţi-vă că aş fi murit; cântaţi ceva frumos.” Ei au atacat atunci tare un marş funerar; mai ales unul dintre ei, cel mai conştiincios, a făcut un asemenea vacarm, că a ridicat tot cartierul în picioare. Un soldat al gărzii de noapte, crezând că arde casa lui Trimalchio, s-a repezit înăuntru cu apă şi topoare stârnind confuzia ce se petrece, de obicei, cu aceste ocazii. Noi am profitat de şansa oferită şi, pocnind din degete în faţa lui Agamemnon, ne-am repezit afară de parcă am fi încercat să fugim de la un incendiu adevărat.

13 Un fel de parastas, la nouă zile de la deces (n.tr.).
14 Azi: Newmarkt în Germania (n.tr.).

Capitolul XI

Nu am avut nici o torţă care să ne conducă paşii, iar ora târzie şi liniştea ce domnea ne dădeau puţine speranţe că vom găsi lumină la eventualii trecători. La acestea se adăuga şi starea noastră de beţie, ca şi faptul că nu cunoşteam deloc orăşelul, care te zăpăcea şi ziua. După ce ne-am târât un ceas încheiat picioarele sângerânde prin tot soiul de pietre şi bolovani, am fost salvaţi de ingeniozitatea lui Giton. Acesta, temându-se să nu se rătăcească, chiar şi ziua, a însemnat cu cretă toţi stâlpii şi parii de pe drumul spre casă. Linile pe care le-a tras puteau fi văzute şi noaptea, dar deşi am reuşit să ajungem la hanul nostru, bătrâna se ghiftuise împreună cu oaspeţii ei că puteai să dai foc casei fără să-şi dea seama. Ne-am fi petrecut noaptea în pragul uşii dacă nu ar fi venit un comisionar al lui Trimalchio însoţind zece care. Fără să le oprească, acesta a forţat uşa şi apoi şi-a văzut de drum.

Urcând la mine în cameră m-am culcat cu scumpul meu băiat şi, deoarece ardeam de dorinţă după un asemenea festin, m-am dedicat trup şi suflet bucuriilor iubirii.

O, ce noapte a fost! Ce moale patul,
Şi zei! Cât de des ni s-au întâlnit
Buzele de foc în extazul înrobitor,
Şi ne împărtăşeam sufletele cu fiecare sărut.
Grijilor trecătoare le spun adio,
Ce bine e să mor în braţele tale!

Dar mulţumirea mea a venit prea repede, căci imediat ce mâinile mi-au slăbit de pe trupul lui Giton, Ascyltos, acest veşnic aducător de nenoroc, a luat băiatul şi l-a dus la el în pat; acolo s-a dedat la lascivităţi cu favoritul altuia, nu a observat greşeala sau nu a vrut să o observe. Apoi s-a culcat, cuprins într-o îmbrăţişare pe care nu o merita, ignorând orice drept uman. Aşa că atunci când m-am trezit şi am descoperit că patul îmi fusese jefuit de desfătări, jur pe ce au iubiţii mai sfânt că voiam să-i străpung pe amândoi cu sabia acolo unde zăceau, făcându-le somnul veşnic. Dar urmând un gând mai înţelept l-am trezit pe Giton cu o lovitură şi, cu o expresie severă, i-am zis lui Ascyltos: “Mi-ai înşelat încrederea cu purtarea ta mişelească şi ai păcătuit împotriva prieteniei noastre; ia-ţi lucrurile cât poţi de repede şi găseşte-ţi alt loc pentru mizeriile tale.”

Nu s-a opus, dar, după ce am împărţit foarte, foarte exact ce aveam, a zis: “Acum să împărţim băiatul!” Credeam că este vreo glumă de rămas bun, dar l-am văzut trăgându-şi sabia cu o privire ucigaşă: “Niciodată nu te vei bucura de această pradă de care vrei să profiţi atât de egoist. Am fost respins cu dispreţ, dar îmi voi lua partea, chiar dacă mi-o voi tăia cu această sabie.” Am luat şi eu poziţia de luptă, cu tunica înfăşurată în jurul mâinii.

Tremurând nefericit la vederea furiei noastre, băiatul a căzut în genunchi şi ne-a implorat să nu repetăm într-o tavernă mizerabilă tragedia celor doi fraţi tebani şi nici să pătăm prietenia noastră nobilă cu sânge. “Dar dacă trebuie luată o viaţă de om, iată, aici e gâtul meu, aici să loviţi şi aici să vă îngropaţi cearta. Eu am pângărit sfânta legătură a prieteniei, eu trebuie să mor.”

La aceste rugăminţi am ridicat săbiile, dar Ascyltos zise: “Voi încheia eu disputa. Să urmeze băiatul pe cine vrea el şi să fie liber să îşi aleagă singur prietenul.”

În ce mă privea, eram convins că lunga mea relaţie cu băiatul îl legase de mine cu legături puternice ca cele de sânge. Nu m-am temut deloc şi am acceptat imediat propunerea. Dar imediat ce am pronunţat cuvintele, fără să ezite şi foarte sigur, Giton sări şi spuse că îl alege pe Ascyltos.

Trăznit de decizie, m-am aruncat pe pat şi disperarea m-ar fi împins cu siguranţă la violenţă dacă nu i-aş fi recunoscut în silă victoria adversarului meu. Ascyltos a plecat în triumf cu premiul său, abandonându-mă într-un loc străin pe mine, care i-am fost partener în toate escapadele.

Prietenia e doar un cuvânt, preferinţele se schimbă
Amicii urmăresc doar propriile foloase.
Când Fortuna e cu noi avem prieteni adevăraţi,
Dar când ea ezită, adio gaşcă veselă!
Aşa pe scenă cineva joacă rolul tatălui
Al fiului altul, sau cu măiestrie al bogatului;
Dar când piesa se termină, comici sau trişti
Toţi îşi aruncă măştile şi li se vede chipul.

Totuşi, nu aveam timp să mă abandonez în braţele tristeţii. Temându-mă ca nu cumva Menelaus să mă găsească singur la han şi să pună cireaşa pe tortul nenorocirii mele, mi-am strâns lucrurile şi m-am dus îndurerat să-mi găsesc o cameră la malul mării. Închizându-mă trei zile cu singurătatea şi umilinţa mea bântuindu-mi mintea, mă băteam cu pumnii în

cap, gemând şi strigând: “De ce nu m-a înghiţit pământul? Sau marea, care îl îneacă pe marinarul nevinovat? După ce am fugit din faţa legii, am scăpat de execuţie, mi-am omorât gazda, am dat atâtea dovezi de curaj ca să rămân aici zăcând ca un cerşetor, singur, abandonat într-un han în acest oraş grecesc mizerabil? Şi cine mi-a adus nenorocirea? Un mucos plin de toate dorinţele, care şi-a vândut favorurile celui care a oferit mai mult şi care a fost vândut ca o fată, deşi se ştia că este băiat. Şi celălalt? Unul care în ziua pubertăţii s-a înveşmântat în haine de femeie în loc să ia toga bărbătească? El a fost hărăzit să-şi schimbe sexul încă din pântecele mamei şi a fost târfă pentru o baracă întreagă de sclavi! M-a înşelat şi după ce şi-a schimbat obiectul plăcerii şi-a abandonat prietenul şi, ca o prostituată ordinară, a batjocorit totul într-o noapte. Acum iubiţii zac, probabil, îmbrăţişaţi, osteniţi după eforturi şi îşi bat joc de singurătatea mea. Dar nu vor scăpa nepedepsiţi! Sunt bărbat şi cetăţean roman şi voi spăla cu sângele lor vinovat nedreptatea făcută!”

Zicând acestea, mi-am prins sabia şi ca nu cumva intenţiile mele războinice să fie împiedicate de slăbiciunea trupului mi-am refăcut foţele cu o masă îmbelşugată. Am pornit apoi şi am început să bântui ca un nebun pe toate colonadele publice. Cum vagabondam astfel, cu o privire feroce prevestind sânge şi măcel, apucând, din când în când, mânerul armei căreia îi încredinţasem răzbunarea, un soldat m-a observat – poate era într-adevăr soldat, sau poate vreun tâlhar ordinar. “Tu, camarade, din ce legiune eşti, şi care e numele centurionului tău?” Am răspuns fără să ezit, dar el a replicat: “Hai, întotdeauna se plimbă cei din legiunea voastră în haine greceşti?” Şi, deoarece agitaţia mea era grăitoare, mi-a ordonat să-i las arma şi să am grijă să nu intru în bucluc. Astfel, jefuit şi lipsit de mijlocul de a mă răzbuna, am refăcut drumul către han, în timp ce hotărârea mi se topea, începeam să fiu recunoscător tâlharului pentru că m-a oprit atât de curajos. Nu merită să foloseşti armele, căci Fortuna are propriile ei mijloace de a aranja lucrurile.

Între timp, cu greu am trecut peste dorinţa mea de răzbunare şi jumătate din noapte am petrecut-o frământându-mă. Cu speranţa de a-mi înşela tristeţea şi de a uita totul, m-am trezit de dimineaţă şi am vizitat toate colonadele, oprindu-mă în cele din urmă la o galerie unde am admirat picturi în stiluri diferite. Acolo, opera lui Zeuxis era încă neatinsă de trecerea anilor şi am admirat nu fără veneraţie picturile lui Protogenes care mai că egalau natura însăşi. Apoi am privit reverenţios operele lui Apelles, pe care grecii le numesc monocromatice, în care figurile erau atât de precis şi delicat conturate, că aveai senzaţia că vezi sufletul însuşi desenat. Iată vulturul care se ridica spre ceruri cu Ganymede în gheare. Acolo era blondul Hylas zbătându-se în îmbrăţişarea Naiadei. O alta îl arăta pe Apollo

blestemându-şi mâna criminală şi acoperind lira sfărâmată cu zambile abia răsărite.

Înconjurat de imaginile acestor iubiţi cunoscuţi am zis, de parcă aş fi fost singur: “Iubirea, se pare, îi atinge şi pe zei. Jupiter nu a găsit pe nimeni pe măsura pasiunilor sale în Olimp, la el acasă, dar deşi s-a abandonat amorului pământesc, nu a făcut nici un rău inimii care îi era credincioasă. Nimfa lui Hylas şi-ar fi liniştit ardoarea dacă ar fi ştiut că Hercule venea să o muştruluiască pentru pasiunea ei. Apollo îşi amintea de favoritul său printr-o floare[15]. Toţi aceşti amanţi au obţinut ce voiau fără ca cineva să li se opună. Dar eu am ţinut la piept pe un prieten viclean care este mai crud ca Lycurgus.”

Dar iată că, în timp ce mă tânguiam Cerului apăru un om bătrân şi cărunt cu o figură roasă de griji, care promitea ceva misterios şi ieşit din comun. Haina lui nu era deloc impunătoare, arătând că era un om al literelor, din aceia atât de dispreţuiţi de bogaţi. Omul s-a apropiat de mine, zicând: “Domnule, eu sunt poet şi nu mă îndoiesc de geniul altuia chiar dacă cununile sunt deseori acordate pe nedrept unora care nu le merită. «Atunci de ce eşti aşa de sărăcăcios îmbrăcat?» vei întreba. Tocmai pentru că sunt un geniu şi când l-a îmbogăţit arta pe artist?

Negustorul câştigă averi cu corăbiile sale,
Soldatul curajos îşi câştigă prada în război,
Sycophantul zace în purpură tyriană,
Adulterinul îl întrece pe Cresus.
Doar învăţatul în zdrenţe-mbrăcat
Invocă în van Muzele indiferente.

Nu e nici o îndoială, căci dacă cineva zice că se opune oricărui viciu şi porneşte curajos pe drumul virtuţii, imediat principiile sale diferite îl fac neplăcut în ochii celorlalţi, căci cine ar fi de acord cu obiceiuri atât de deosebite de ale sale? Apoi oamenii care nu fac altceva decât să strângă bani nu pot suferi ca altul să aibă un crez mai nobil decât al lor. Aşa că-i mânjesc pe toţi iubitorii de literatură cum pot, pentru a-i pune acolo unde le e locul – sub pungile cu bani.”

“Nu pot să înţeleg de ce sărăcia e sora talentului” am spus, oftând.

“Faci bine că-i plângi pe oamenii de litere”, a zis bătrânul.

“Nu”, am răspuns, “nu de aceea am oftat, am un motiv mult mai greu pentru tristeţea mea” şi imediat, urmând obiceiul oamenilor de a turna

propriile dureri în urechile celorlalţi, i-am povestit de toate nenorocirile mele, insistând asupra perfidiei lui Ascyltos şi terminând cu un alt oftat: “Dacă duşmanul meu, cauza nenorocirii mele de acum, ar fi avut vreo urmă de bun simţ! Dar nu, căci este un păcătos înveterat, mai îndrăzneţ şi mai viclean decât cel mai josnic codoş.”

Mulţumit de faptul că mă arătasem atât de deschis, bătrânul a încercat să mă consoleze şi, ca să-mi alunge gândurile melancolice, mi-a povestit o aventură pe care o avusese el însuşi.

“Când eram plecat în Asia ca un ofiţer în suita Quaestorului, am rămas la o familie în Pergamus. Era plăcut căci camera era elegantă iar băiatul gazdei era foarte drăguţ. Ca stăpânul casei să nu afle că eram un seducător, m-am gândit să protestez tare şi indignat de fiecare dată când, la masă, se vorbea despre coruperea băieţilor. Ajunsesem să fiu privit ca un mare filosof şi moralist auster, mai ales de către mamă. Destul de repede am ajuns să îl duc pe băiat la antrenamente, i-am condus studiile, i-am corectat purtarea şi aveam grijă ca nici un destrăbălat să nu fie în preajma lui.

S-a întâmplat odată că dormeam în sala de mese, şcoala terminându-se mai repede că era sărbătoare. Din cauza distracţiilor ne-am lenevit şi nu ne-am mai retras în dormitor. Cam pe la miezul nopţii, am remarcat că era treaz şi am şoptit o rugăciune timidă: «Venus, dacă pot să îl sărut pe băiat fără să îşi dea seama, îi voi dărui o pereche de porumbei.» Auzind care era răsplata, băiatul începu imediat să sforăie, aşa că m-am apropiat de el şi l-am sărutat de două-trei ori. Mulţumit de început, m-am trezit de dimineaţă şi mi-am îndeplinit jurământul aducându-i băiatului o pereche scumpă de porumbei.

Următoarea noapte mi s-a ivit din nou ocazia şi mi-am schimbat cererea: «Dacă aş putea pune mâna pe el fără să simtă, i-aş da o pereche de cocoşi de luptă din cei mai buni.» La aceasta băiatul s-a cuibărit singur lângă mine şi cred că se temea, mai curând, ca nu cumva să adorm la loc. S-a convins că nu era cazul şi mi-am satisfăcut copios dorinţele cu trupul său frumos, dar m-am oprit înainte de extazul suprem. Apoi ziua i-am dat cadoul promis.

Imediat ce noaptea mi-a permis să încerc din nou, m-am furişat lângă hoţoman, care era treaz şi mă aştepta; am şoptit: «Dacă, zei nemuritori, aş putea să îmi satisfac cu acest drag băiat iubirea, pentru o astfel de fericire îi voi da mâine un cal asturian din Macedonia, cel mai bun care poate fi cumpărat cu bani, dar cu condiţia să nu simtă durerea.» Niciodată nu a dormit mai adânc! I-am apucat pieptul alb şi plinuţ, apoi l-am sărutat pe gură şi mi-am îndeplinit ardoarea cu o fericire supremă. De dimineaţă a stat liniştit în cameră, aşteptându-şi cadoul ca de obicei. Ei, dar

ştii la fel de bine ca şi mine că e mai uşor să cumperi cocoşi şi porumbei, decât un asturian. Pe lângă asta mă temeam că un cadou atât de scump ar trezi bănuilei. După ce m-am plimbat cam o oră, m-am întors şi i-am dat băiatului un sărut şi nimic mai mult. S-a uitat la mine mirat şi m-a întrebat: «Vă rog, domnule, unde mi-e asturianul?»

«E greu», i-am răspuns «să găseşti unul suficient de bun. Va trebui să aştepţi câteva zile ca să îmi împlinesc jurământul»

Băiatul era destul de isteţ ca să-şi dea seama ce se ascundea în spatele răspunsului meu şi supărarea îi era trădată de privirea indignată.

Chiar dacă nu mai avea încredere în mine închizându-se astfel o poartă pe care o deschisesem cu o grijă atât de mare, am mai atacat o dată. După ce au trecut câteva zile, într-o noapte, când mi s-a ivit din nou ocazia, imediat ce l-am auzit pe tată sforăind, am început să îl rog pe băiat să fim din nou prieteni, adăugând toate argumentele pe care mi le putea sugera dorinţa mea arzătoare. Dar era supărat şi zicea: «Culcă-te, sau îl trezesc pe tata.» Dar nu e nimic care să se poată opune unui om îndrăzneţ. Încă mai repeta: «Îl trezesc pe tata» când m-am furişat în patul lui şi m-am bucurat de el în ciuda faptului că a rezistat, dar nu foarte hotărât. Probabil că a găsit şi el plăcute obiceiurile mele, căci după ce s-a plâns îndelung că l-am înşelat şi că a râs toată şcoala de el când se lăudase că are un prieten bogat, mi-a şoptit: «Dar chiar şi aşa nu voi fi rău cu tine; dacă vrei, poţi să o faci din nou.»

Şi uitând de toate, după ce m-am împăcat cu el m-am culcat în braţele sale. Dar el nu era mulţumit cu o singură dată, fiind deja copt pentru iubire şi exact la vârsta fericirii pasive. Aşa că m-a trezit şi mi-a zis: «Orice vrei, nu?» Nu am fost dispus să îi refuz oferta. Aşa că l-am muncit cât de bine am putut, după ce am gâfâit şi transpirat din belşug. I-am dat ce voia şi am adormit apoi imediat, extenuat. După nici o oră a început să mă ciupească, zicând: «Ei, de ce nu muncim?» Deja enervat de a fi deranjat, m-am enervat şi i-am răspuns cu propriile sale cuvinte: «Culcă-te sau îl trezesc pe tatăl tău!»”

Bine dispus de povestea sa, l-am întrebat pe bătrân, care era mai bine informat decât mine, despre vechimea şi subiectul picturilor care mă uimiseră. În acelaşi timp l-am întrebat şi care era motivul inerţiei din ziua de azi şi a decadenţei celor mai nobile arte, printre ele şi pictura, care acum nu mai arăta nici o urmă a măiestriei de odinioară.

“Lăcomia a adus schimbarea. În zilele de demult, când valoarea era apreciată, artele libere înfloriseră şi singura grijă a oamenilor era ca nici o invenţie de care ar putea beneficia urmaşii să nu rămână nefructificată. De aceea, Democrit a extras seva tuturor ierburilor şi a experimentat întreaga sa

viaţă pentru ca virtuţile nici unei plante sau mineral să nu rămână neştiute. Tot astfel, Eudoxus a îmbătrânit pe vârful unui munte observând cerul şi stelele, iar Chrysippus şi-a clătit creierii de trei ori cu spânz, pentru a-şi stimula inteligenţa. Dar sculptorii! Lysippus era atât de absorbit modelând o singură statuie, că a murit uitând să mănânce, iar Myron care aproape că a reuşit să reprezinte chiar sufletele animalelor şi ale oamenilor în bronz, a murit sărac şi fără moştenitori.

Dar noi, absorbiţi de vin şi de femei, nu avem înţelepciunea de a aprecia artele deja descoperite; criticăm antichitatea şi ne devotăm energiile pentru a descoperi greşelile vechilor maeştri. Ce s-a întâmplat cu dialectica? Cu astronomia? Cu bogatul regat al filosofiei? Cine mai intră azi într-un templu şi oferă sacrificii pentru a-şi desăvârşi elocinţa sau a descoperi fântâna înţelepciunii? Nu se mai roagă pentru o minte şi un corp sănătos; înainte de a da ofrandele, promit altele mai însemnate dacă apucă să-şi îngroape o rudă bogată, dacă găseşte vreo comoară sau dacă va trăi îndeajuns cât să ajungă la al treizecelea milion. Chiar Senatul, unde ar trebui să fie bunătatea şi corectitudinea, are obiceiul de a promite zece mii de livre de aur lui Jupiter Capitolinul şi ca nimeni să nu se ruşineze de propria lăcomie, îl mituieşte pe zeu însuşi. De ce ne minunăm, aşadar, că pictura decade, când toţi, oameni şi zei, găsesc că e mai plăcută vederea aurului decât să privească ceea ce au făcut odini-oară grecii aceia vestiţi, Apelles şi Fidias.

Dar văd că atenţia îţi e absorbită de pictura reprezentând căderea Troiei. Aşa că voi îndrăzni să îţi expun tema în versuri:

În a zecea vară au căzut ostaşii frigieni
Pradă fricii şi îndoielii, iar încrederea lui Calchas
Slabă era, în ciuda oracolelor
Când la cuvântul lui Apollo munţii Idei
Au dat copacii cei mai înalţi
Pentru a modela un cal uriaş
Gol pe dinăuntru, ţinând acolo
Floarea grecilor mâniaţi
De încleştarea celor zece ani;
Propria lor ofrandă îi ascundea!
Ţară nefericită! Am crezut atunci
Că o mie de nave erau împrăştiate
Şi patria liberă de duşmani.
Am ascultat atunci vorbele mincinoase

Ale trădătorului Sinon[16] cel linguşitor.

Pe porţi, fericiţi să fie liberi, troienii veseli
Au adus acest zălog al păcii
Şi lacrimi le uşurau fericirea,
Când teroarea le-a umbrit triumful.
Iată! Laocoon, înţelepul preot
Al lui Neptun, acum descătuşat
Cu stigăte de avertisment opreşte mulţimea!
Suliţa o aruncă, dar lovitura cade
Fără a face vreo stricăciune! Şi astfel
Încrederea în înşelăciunea grecilor crescu.
Dar din nou îşi adună puterile
Şi loveşte cu toporul coasta monstrului.
Larma războinicilor răsună atunci
Umplându-i de spaimă pe cei dinăuntru.
Degeaba! Captivii intră în Troia
Cu păcăleală, nu cu forţa!

O altă minune! Acolo unde se ridică
Turnul pe stâncile golaşe de la Tenodos,
Un vuiet sălbatic rupse liniştea mării
Iar sunet ca al vâslelor fu adus la mal.
Ne-am întors privirile: doi şerpi
Unduindu-se înotau spre ţărm.
Coastele lor, ca nişte corăbii mari
Despicau marea şi crestele,
Treceau deasupra valurilor, arzând
Cu ochii, aprinzând adâncurile.
Vuiau valurile şi toţi priveau îngoziţi.
Iată, fii lui Laocoon, în robe frigiene,
Ca nişte preoţi înveşmântaţi
Chezăşie a iubirii lui; pe aceştia
Cu trupurile i-au cuprins şerpii de foc.
Fiecare a ridicat braţele, dar vai, degeaba,
Încercau să acopere capul celuilalt.
Iubirea lor a fost înghiţită
De o moarte chinuitoare şi nemiloasă

Şi tatăl, prea slab să-i apere le împărtăşeşte soarta.
Însângeraţi monştrii îl doboară,
Tăvălindu-se lângă altar
Preotul moare, bătând pământul
În agonie. Astfel, din capetele pângărite
Zeii Troiei au fost alungaţi!

Luna s-a ridicat, aprinzându-şi torţa printre stele
Când grecii nerăbdători au deschis porţile;
Şi asupra Troiei adormite şi ameţite de vin
S-au repezit războinicii îmbrăcaţi în fier
De parcă tocmai ar fi scăpat din jug,
Deasupra, un armăsar din Thessalia
Îşi flutură mândru coama.
Şi-au tras săbiile scânteietoare
Şi agitând scuturile au pornit măcelul:
Unul străpunge pe un beţiv adormit
Altul ia torţa de pe altar şi aprinde oraşul
Templele Troiei i-au înarmat astfel duşmanii!”

Câţiva din cei ce se plimbau, auzindu-l, au început să-l lovească pe bătrânul recitator cu pietre. Dar Eumolpus, care ştia cam cu ce fel de aplauze îi era apreciat talentul, şi-a acoperit capul şi a ţâşnit afară. M-am temut atunci că va spune că eu sunt poetul şi am fugit în urmărirea lui, ajungându-l din urmă la malul mării. Acolo ne-am oprit, căci proiectilele nu ne mai puteau atinge, şi l-am întrebat: “Ce este cu boala asta surprinzătoare a ta? Nu am stat lângă tine nici două ore şi ai vorbit mai mult ca un poet nebun, decât ca un om cu cap; nu mă surprinde că oamenii aruncă cu pietre în tine. Îmi voi umple buzunarele cu pietre şi de fiecare dată când văd că-ţi pierzi minţile iau una şi te pocnesc în cap!”

La aceasta şi-a schimbat expresia şi a zis: “Oh, tânărul meu prieten, azi nu este în nici într-un caz prima mea încercare; de fiecare dată când intru într-un teatru să recit câte ceva, audienţa mă onorează invariabil cu această primire. Dar, deoarece nu vreau să ne certăm, voi lăsa o zi întreagă poezia deoparte.”

“Bine, dacă azi renunţi la capriciile tale, vom cina împreună.” Zicând acestea, mi-am însărcinat gazda să ne pregătească masa noastră umilă şi am plecat direct la băile publice.

15 Hyacinthus, iubit de Apollo, a fost imortalizat în zambilă (n.tr.).
16 Vărul lui Ulise, i-a convins pe troieni să ducă în cetate calul (n.tr.).

Capitolul XII

Ajunşi la băi, l-am zărit pe Giton, încărcat de prosoape, sprijinit de un zid şi cu o figură plină de tristeţe şi de jenă. Se putea vedea că era un servitor de nevoie şi, într-adevăr, ochii nu mă înşelaseră căci m-a întâmpinat radiind de fericire zicând: “Ai milă de mine, frate! Nu trebuie să mă tem de arme aici, aşa că pot să vorbesc liber. Salvează-mă, salvează-mă de acest ticălos ucigaş şi apoi judecă-mă, cât de aspru pofteşti. Voi fi mulţumit că măcar voi suferi din dorinţa ta!”

L-am rugat să termine cu rugăminţile, ca nimeni să nu ne surprindă şi l-am lăsat pe Eumolpus să-şi vadă de treabă – tocmai recita un poem celor care se îmbăiau. L-am tras pe Giton pe o stradă întunecată şi murdară şi ne-am repezit la gazda unde locuiam. Acolo, după ce am încuiat uşa, l-am apucat cu braţele pe după gât, lipindu-mi buzele de faţa sa înlăcrimată. A trecut mult timp până ce am reuşit să vorbim, căci pieptul dragului meu tremura ca şi al meu din cauza hohotelor de plâns. “Mi-e ruşine de slăbiciunea mea”, am strigat, “dar încă te iubesc, deşi m-ai părăsit,iar rana care mi-a străpuns inima, aş fi vrut să nu lase nici o cicatrice Ce poţi să spui ca să te scuzi pentru că te-ai abandonat altuia? Am meritat aşa o josnicie?”

Văzând că mai era iubit, a luat o postură mai puţin umilă:

Cearta şi iubirea – cum poţi să le împaci?
Este dincolo până şi de puterea lui Hercule.
Unde apare iubirea, orice supărare trece.

“Şi totuşi”, nu am putut să nu adaug, “nu am vrut să las alegerea celui pe care îl iubeşti unui al treilea, dar totul este uitat şi iertat, dacă vei arăta că îţi pare, într-adevăr, rău.” Cuvintele mele erau amestecate cu oftaturi şi gemete şi când am terminat, băiatul mi-a uscat obrajii cu mantaua sa, zicând “Te rog, Encolpius, lasă-mă să îţi amintesc. Te-am părăsit eu sau m-ai părăsit tu? Mărturisesc, şi asta mi-e scuza, că atunci când v-am văzut pe amândoi cu săbiile în mâini, am fugit sub aripa celui mai puternic.” I-am sărutat inima înţeleaptă şi i-am arătat că şi-a regăsit favoarea de care se bucurase şi că afecţiunea şi încrederea mea erau la fel de puternice ca întodeauna, strângându-l tare la piept.

Se întunecase deja şi femeia terminase deja de gătit cina când Eumolpus a ciocănit la uşă. Am strigat: “Câţi sunteţi?” şi imediat am început să spionez dacă nu cumva venise şi Ascyltos. Dar văzând că

oaspetele meu era singur, m-am grăbit să-i deschid. S-a aruncat pe patul meu şi, văzându-l pe Giton, a remarcat: “Îmi place acest Ganymede al tău; ne vom simţi bine azi.” Nu am fost foarte mulţumit de această replică necugetată şi m-am temut ca nu cumva să fi primit un al doilea Ascyltos. Eumolpus devenea din ce în ce mai insistent, iar când flăcăul l-a servit cu vin a zis: “Îmi place de tine mai mult decât de cei de la băi” şi îşi bău cupa cu nesaţ, adăugând că nu fusese mai tulburat în toată viaţa lui.

“Îţi spun că la baie, tocmai acum, era să iau o bătaie cruntă, doar pentru că am recitat câteva versuri celor care erau strânşi în jurul bazinului. Fusese exact ca la teatru – am fost dat afară de acolo. Apoi am început să te caut împrejurul clădirii, strigând cât puteam de tare: «Encolpius! Encolpius!» Nu departe era un tânăr care îşi pierduse hainele şi striga la fel de tare ca şi mine după Giton. Pe mine, chiar şi băieţii sclavi m-au tratat ca pe un nebun, imitându-mă cu insolenţă; celălalt, din contră, era înconjurat de o mulţime care îl admira. Adevărul e că avea părţi virile de dimensiuni atât de impresionante, că s-ar fi zis că omul nu era decât o anexă a bărbăţiei sale. O, un muncitor neobosit, genul care a început ieri şi termină mâine! A găsit deci destul de repede o cale de a ieşi din bucluc, căci un trecător, un roman cu gusturi cunoscute, după cum se povestea, l-a învelit în propria sa manta şi l-a dus la el acasă, ca să se bucure în linişte de o asemenea pleaşcă. Dar eu nu mi-aş fi recuperat nici măcar hainele mele de la stăpânul băii, dacă nu s-ar fi găsit cineva care să garanteze pentru mine. Câştigi deci mult mai mult antrenându-ţi membrul decât mintea!”

În timpul povestirii lui Eumolpus, mi-am schimbat de mai multe ori expresia, jubilând la nenorocirea rivalului meu şi apoi fiind întristat de succesul său. Am tăcut, totuşi, pretinzând că nu ştiu nimic despre acestea şi m-am apucat să pun masa. Abia am terminat, că mâncarea noastră umilă a fost adusă: bucatele erau simple, dar suculente şi săţioase, iar Eumolpus, cărturarul nostru înfometat, s-a aruncat asupra lor, lăudându-le cu versuri ca acestea:

Toate câte ne alină nevoile noastre simple
Zeii ni le dau, ca să ne uşurăm foamea;
Ierburi şi fructe din codri ne ajung
Să ne mulţumim apetitul, căci cine
Ar suferi de sete lângă izvor sau ar îndura
Frigul iernii când are focul alături?
Legea păzeşte patul conjugal
Nevasta castă închină fecioria;

Oricare e nevoia, natura o satisface;
Trufia zace doar în excesele dezlănţuite!

După ce şi-a satisfăcut apetitul, filosfoul nostru a început să moralizeze, criticând pe cei ce, dispreţuind lucrurile familiare şi obişnuite, le apreciază doar pe cele rare si scumpe. Pentru gusturile lor pervertite tot ce e permis este considerat ieftin, în timp ce arată o predilecţie morbidă pentru desfrâul interzis.

Succesul uşor, trandafirul fără ţepi,
O victorie rapidă sunt lucruri ce le dispreţuiesc.
Fazanii din îndepărtatul Colchis
Şi orătănii din Africa sunt rafinamente căutate
Pentru că sunt rare; nu ca gâsca
Sau raţa cu pene albe, bune pentru gloată.
Îmi plac peştii aleşi de pe ţărmul Syrtesului
Care iau deseori vieţile pescarilor.
Chefalul e demodat. Omul modern
Îşi lasă nevasta pentru o curtezană;
Trandafirul lasă loc scorţişoarei. Nimic
Ce nu e obţinut cu greu nu are azi valoare.

“Aşa îţi ţii promisiunea de a nu rosti nici o poezie azi? Măcar îndură-te de noi, că nu am aruncat nici o piatră spre tine. Dacă vei permite măcar o singură dată ca unul din cei care sunt sub acest acoperiş să-ţi adulmece geniul poetic, acela va ridica tot cartierul în picioare şi ne va aduce tuturor nenorocire. Ai milă măcar de prietenii tăi şi aminteşte-ţi de galeria de tablouri şi de băi!” Dar Giton, care era totul o dulceaţă, m-a mustrat zicând că nu fac bine râzând astfel de bătrâni. A zis şi că îmi uitam datoria de gazdă şi, după ce invitasem omul din compasiune, îmi anulam amabilitatea prin insulte. Alte remarci pline de bun-simţ şi de moderaţie au urmat, împreună cu graţia ce le-o dădea gura frumoasă carele rostea.

“Fericită e mama care are un astfel de copil!” a exclamat Eumolpus. “Continuă tot aşa, tinere, şi prosperă! Rară este îngemănarea frumuseţii şi a înţelepciunii! Să nu crezi că vorbele ţi-au fost în van: ţi-ai câştigat un adorator. Te voi lăuda în versurile mele, îţi voi fi mentor şi paznic, însoţitor al tău pretutindeni, chiar şi atunci când nu mi-o vei cere. Iar Encolpius nu

trebuie să se plângă, dacă iubeşte pe altcineva.” Vorbitorul putea să-i fie recunoscător soldatului care îmi luase sabia, căci ura mea împotriva lui Ascyltos s-ar fi prăbuşit peste capul lui Eumolpus. Giton şi-a dat seama care îmi erau gândurile şi s-a furişat afară, ca şi cum s-ar fi dus după apă şi plecarea lui mi-a mai calmat furia, aşa că i-am zis lui Eumolpus: “Domnule, mai curând ai spune poezii decât să stârneşti astfel de speranţe! Eu sunt un om pasional, iar tu eşti viclean, e evident, caracterele noastre nu se vor putea împăca niciodată. Consideră-mă nebun de legat şi supune-te capriciului meu, cu alte cuvinte, părăseşte această casă fără întârziere.”

Surprins de această ieşire, Eumolpus nu m-a mai întrebat care îmi erau motivele şi, ridicându-se, a tras uşa după el, încuindu-mă spre marea mea surpriză. A luat cheia cu el şi s-a grăbit să îl caute pe Giton.

Văzându-mă prizonier, m-am decis să mă spânzur şi să scap astfel de nenorociri. Îmi legasem deja cureaua de cadrul patului pe care l-am rezemat de perete şi tocmai făceam nodul la gât când uşa a zburat în lături şi Giton urmat de Eumolpus au intrat şi m-au readus la lumina vieţii din tărâmul întunecat în care aproape intrasem. Giton, mai ales, deoarece suferinţa i se transformase în furie, a strigat, în timp ce mă aşeza pe pat “Te înşeli dacă crezi că vei muri înaintea mea. Eu am fost primul: am fost deja la casa lui Ascyltos să caut o sabie. Dacă nu te-aş fi găsit, m-aş fi aruncat într-o prăpastie. Şi, ca să îţi arăt că zeul morţii nu e niciodată departe de cei care îl caută, priveşte imaginea pe care doreai să o vezi.”

Cu aceste cuvinte a înşfăcat un brici şi l-a trecut de două ori peste gât, prăbuşindu-se apoi la picioarele noastre. Strigând îngrozit, m-am prăbuşit pe podea lângă el şi am încercat să îmi iau viaţa cu aceeaşi armă. Dar nici Giton nu arăta ca şi cum ar fi fost rănit, şi nici eu nu am simţit vreo durere. Am văzut că era dintr-o cutie cu lame special tocite, pentru ca ucenicii bărbierilor să aibă o mână sigură când îşi făceau meseria; de aceea, servitorul nu fusese surprins şi nici Eumolpus nu s-a prefăcut îndurerat.

În timp ce ne prosteam astfel, a intrat proprietarul cu un alt fel de mâncare şi, privindu-ne atent cum zăceam dizgraţios la podea, ne-a întrebat: “Sunteţi beţi sau evadaţi, sau ambele? Cine a rezemat patul de perete? Şi ce reprezintă aceste ritualuri misterioase? Pe marele Hercule, voi, ticăloşilor, aveţi de gând să o ştergeţi fără să plătiţi! Nu vă grăbiţi, căci casa nu aparţine vreunei văduve sărace, ci lui Marcus Mannicius.” “Ne ameninţi, nu-i aşa?” a strigat Eumolpus şi îi trânti omului două scatoalce peste faţă. Acesta i-a aruncat în cap un ulcior din lut, golit de oaspeţii însetaţi, crăpându-i fruntea şi apoi ieşi în fugă din cameră. Înfuriat de această umilinţă, Eumolpus a apucat un sfeşnic din lemn, l-a urmărit pe fugar şi şi-a răzbunat rana cu o ploaie de lovituri. Toată casa s-a bulucit la locul acţiunii, împreună cu o

droaie de clienţi beţi. Mi-am dat seama că aceasta era ocazia de a mă răzbuna, aşa că i-am plătit-o lui Eumolpus încuindu-l afară din cameră şi m-am văzut astfel fără rival şi liber să fac ce voiam în cameră, în acea noapte.

Între timp, Eumolpus, rămas afară, s-a văzut asaltat de slujitori şi de diverşi chiriaşi. Unul i-a ameninţat ochiul cu o scuipătură plină de măruntaie fierbinţi; altul apucase un cârlig de carne din bucătărie şi a luat poziţie de luptă. Dar, mai ales, o vrăjitoare brătână, cu ochii roşii şi cu un halat murdar, cocoţată pe o pereche de tălpi din lemn, a adus un câine uriaş şi l-a asmuţit pe Eumolpus, care se apăra împotriva tuturor asalturilor cu candelabrul său. Toate acestea le-am văzut printr-o gaură în uşă, pe care am făcut-o scoţând clanţa; în ce mă privea, i-am urat să se bucure de bătaia pe care o lua.

Giton, însă, având suflet mai sensibil, voia să deschidem uşa şi să îl salvăm din situaţia extrem de grea în care se afla. Furia arzând încă în mine nu mi-am putut opri mâna şi l-am onorat pe iubitorul de poeţi cu o palmă peste urechi, la care acesta s-a prăbuşit plângând pe pat. Eu însă mi-am lipit un ochi, şi apoi celălalt, de deschizătură şi mă delectam cu imaginea nenorocirii în care se afla Eumolpus, bătându-i, în gând, pe spate pe atacatori, când a apărut Bargates, administratorul clădirii. Fusese reţinut la cină şi tocmai era cărat în inima bătăliei într-o litieră de nişte sclavi, căci el era doborât de gută. După ce ţinu o lungă cuvântare împotriva beţivilor şi a evadaţilor pe un ton foarte aspru, a zis, întorcându-se către Eumolpus: “Prinţ al poeţilor, tu aici? Şi sclavii ăştia ticăloşi nu sar imediat să oprească harţa!” iar apoi, pe un ton mai insinuant, după ce şi-a apropiat buzele de urechea lui Eumolpus: “Amanta mea e o cotoroanţă demnă de dispreţ; dacă mă iubeşti, nenoroceşte-o într-un vers, să o faci să se ruşineze.”

În timp ce Eumolpus vorbea deoparte cu Bargates, un aprod, însoţit de un sclav public şi de câţiva curioşi, a intrat în han şi, fluturând o torţă care dădea mai mult fum decât lumină, citi următorul anunţ:

“A fost pierdut sau furat la băi un băiat, – vârsta şaisprezece, creţ, favorit cumpărat, frumos, cu numele de Giton. Cine îl va aduce sau va da informaţii despre unde se găseşte va primi o mie de sesterţi drept recompensă.” Nu departe stătea Ascyltos într-o robă pestriţă, arătând tuturor, pe o farfurie din argint, o descriere a băiatului şi o garanţie pentru suma promisă. I-am spus lui Giton să se bage sub pat şi să-şi prindă mâinile şi picioarele cu sforile care ţin salteaua de cadru, astfel încât, ca Ulise din bătrâni prins de burta berbecului, să poată scăpa de cei ce îl căutau. Giton s-a supus imediat şi de capul lui şi-a vârât degetele în prinzători, bătându-l astfel pe vicleanul Ulise la propriul său joc. Eu, la rândul meu, ca să nu las loc de suspiciuni, am strâns hainele sub o saltea în care am lăsat urma unui

singur om care dormise, şi acela cam de mărimea mea.

Între timp, Ascyltos, după ce luase fiecare cameră la rând însoţit de aprod, a ajuns la a mea. Văzând că uşa era încuiată, speranţele sale crescură. Sclavul public introduse un topor în crăpătura uşii şi forţă încuietorile. La aceasta, m-am aruncat la picioarele lui Ascyltos şi l-am implorat, în numele vechii noastre prietenii, să mă lase să îl văd pe Giton. Ca să fiu mai convingător, am mai adăugat: “Îmi dau seama, Ascyltos, că ai venit să mă omori, căci de ce altceva ai adus topoarele? Răzbună-te, deci; iată, îmi ofer gâtul, ia-mi sângele pe care îl cauţi sub cuvânt că vrei să cauţi prin cameră.”

Ascyltos a protestat indignat, zicând că doar îşi căuta favoritul ce fugise; nu voia, zicea, să ia viaţa nici unui om care se roagă de el, cu atât mai puţin a aceluia pe care, chiar după acea ceartă nefericită, îl considera încă prietenul său cel mai scump.

În acest timp nici sclavul public nu a stat degeaba, căci luase un băţ de la hangiu şi l-a fluturat pe sub pat şi chiar se apucase să cerceteze crăpăturile din pereţi. Giton se tot ferea de băţ şi, ţinându-şi terorizat respiraţia, se strânse tot mai aproape de saltea, pânâ când ploşniţele au început să-i joace pe nas.

Abia părăsi omul camera, că Eumolpus s-a repezit înăuntru, căci uşa prăpădită nu mai putea ţine pe nimeni afară, strigând înveselit: “Mia de sesterţi îmi aparţine; voi fugi după aprod şi te voi denunţa, după cum o meriţi din plin; îi voi spune că în această clipă Giton este în mâinile tale.” Am îmbrăţişat atunci genunchii poetului, care nu a fost mişcat; l-am implorat să nu-l ucidă pe cel care era deja pe moarte şi i-am zis: “Hotărârea ta ar avea o logică dacă aş şti măcar unde este băiatul, dar el a dispărut în mulţime şi nu pot nici să ghicesc unde s-a dus. În numele zeilor, Eumolpus, adu-l pe flăcău înapoi la prietenii săi – şi lui Ascyltos, dacă tot trebuie.”

Începuse deja să creadă povestea când Giton, care se înăbuşea şi încerca cu disperare să găsească o gură de aer, a scos trei strănuturi unul după altul, scutuând patul. Eumolpus s-a întors exclamând: “Giton, noroc!” Apoi, ridicând salteaua îl expuse pe Ulise care era într-un asemenea hal, că până şi un ciclop pe jumătate mort de foame s-ar fi îndurat de el! Întorcându-se spre mine, mi-a zis: “Ce înseamnă asta, pungaşule? Nici măcar când ai fost demascat nu ai avut curajul să spui adevărul. De fapt, dacă zeul care se îngrijeşte de faptele oamenilor nu mi-ar fi arătat unde era ascuns băiatul, aş fi pornit de nebun din tavernă, în tavernă căutându-l!”

Dar Giton, un ispititor mult mai bun decât mine, mai întâi i-a bandajat omului rana de la frunte cu pânză înmuiată în ulei; apoi şi-a schimbat mica lui pelerină cu mantia ruptă a celuilalt şi, văzându-l că se potolise, i-a sărutat vânătăile ca să se vindece şi i-a zis: “Suntem în mâinile

tale, tată scump! Dacă îl iubeşti pe Giton al tău, încearcă, oh! încearcă să îl salvezi. Aş vrea ca focul să mă ardă sau apele furioase să mă acopere pe mine şi doar pe mine! Căci eu sunt cauza tuturor acestor viclenii! Moartea mea ar împăca doi duşmani."

Mişcat de nenorocirile noastre, dar şi aţâţat de dezmierdările lui Giton, Eumolpus a exclamat: "Nebuni, nebuni; sunteţi dăruiţi cu calităţi care v-ar putea asigura fericirea, dar persistaţi să duceţi o viaţă stricată şi faptele voastre vă aduc noi nenorociri pe cap în fiecare zi. În viaţă, întodeauna am urmărit să trăiesc fiecare zi de parcă ar fi ultima, adică în pace şi linişte; dacă îmi urmaţi exemplul, puteţi alunga orice gând neliniştitor din minte. Ascyltos vă persecută aici; părăsiţi aceste locuri şi însoţiţi-mă într-o călătorie pe care o voi face în alte locuri. Sunt pasager pe o corabie care, probabil, va porni chiar în noaptea asta; sunt cunoscut la bord şi vom avea o primire călduroasă."

Sfatul său mi s-a părut bun, deoarece m-ar fi scăpat de alte neplăceri din partea lui Ascyltos şi în acelaşi timp îmi promitea vremuri mai fericite. Copleşit de generozitatea lui Eumolpus şi regretând insultele pe care i le-am adus, m-am căit de gelozia care a iscat atâtea nenorociri. Cu un potop de lacrimi l-am rugat şi l-am implorat să mă ierte şi pe mine, arătând că iubiţii nu pot controla nebunia geloziei. Am jurat să nu spun pe viitor nimic ce ar putea să îl ofenseze şi l-am conjurat să alunge furia din minte, aşa cum ar face un om educat şi învăţat, astfel încât să nu rămână nici o urmă a nedreptăţii suferite. "Pe pământul necultivat zăpada rămâne multă vreme, însă acolo unde acesta a fost îmblânzit de plug ea se topeşte imediat ce a căzut. Tot astfel, ranchiuna rămâne multă vreme în mintea necultivată, dar în mintea luminată de educaţie ea se topeşte imediat." "Ca să dovedesc adevărul spuselor tale voi pune capăt mâniei mele cu un sărut. Aşa că, în numele Fortunei, strângeţi-vă lucrurile şi urmaţi-mă, sau deschideţi voi drumul, dacă doriţi."

Abia pronunţase aceste cuvinte când un marinar cu barba neîngrijită deschise uşa şi strigă: "Eumolpus, ai întârziat. Nu ştii că s-a dat deja semnalul de plecare?"

Într-o clipită eram în picioare. Eumolpus şi-a trezit servitorul care se culcase de mult şi l-a expediat cu bagajele. Giton şi cu mine ne-am împachetat lucrurile pentru drum şi, după ce ne-am rugat la stele, ne-am urcat la bord.

Capitolul XIII

Am ales un loc retras pe puntea vâslaşilor şi Eumolpus a adormit imediat, deoarece încă nu se luminase; însă nici eu, nici Giton nu am reuşit să punem geană peste geană. Mă gândeam cu nelinişte că mi l-am făcut tovarăş pe Eumolpus, un rival cu mult mai redutabil decât Ascyltos şi gândul nu îmi dădea pace. Dar raţiunea mi-a învins mâhnirea şi mi-am zis: "Desigur, este neplăcut că prietenul nostru îl găseşte pe băiat pe gustul său; dar nu aparţin cele mai de seamă podoabe ale naturii tuturor oamenilor? Soarele străluceşte deasupra celor drepţi şi nedrepţi. Luna, cu nenumăratele stele care o însoţesc, îi arată prada fiarei din sălbăticie. Ce poate fi mai frumos decât apa? Şi totuşi ea curge pentru toţi. Dar iubirea trebuie oare obţinută pe ascuns şi nu în câmp deschis? Nu! Eu unul nu aş vrea să am un lucru pe care să nu şi-l dorească toţi. Un rival, şi acela un om bătrân, nu îmi va face nici un rău; şi chiar dacă ar obţine ce îşi doreşte, nu va reuşi să termine, căci va gâfâi însetat după aer."

Asigurat că nu avea sorţi de izbândă, m-am mai liniştit şi înfăşurându-mi capul în pelerină, am încercat să adorm. Dar deodată, de parcă Fortuna era decisă să mă facă să-mi pierd cumpătul, o voce s-a auzit dinspre pupă, lamentându-se "Şi deci a reuşit să mă păcălească?" Era o voce de bărbat, o voce care nu-mi era necunoscută şi inima a început să-mi bată nebuneşte. Dar aceasta nu a fost tot, căci o voce de femeie furioasă a răsunat, pe un ton încă şi mai fioros "Dacă vreun zeu mi l-ar da pe Giton pe mână, ce primire i-aş face vagabondului!" Surprinşi de aceste cuvinte neaşteptate, ne-am îngălbenit ca morţi. Mai ales eu eram înspăimântat şi mă simţeam bântuit de un coşmar oribil. Când, în sfârşit, mi-am regăsit vocea, l-am trezit pe Eumolpus trăgându-l de tunică cu mâinile tremurânde şi l-am întrebat: "Pe tot ce ai mai sfânt, tată, a cui e corabia? Spune-mi, cine e la bordul ei?"

Era furios că fusese deranjat şi a mormăit: "De aceea ai ales ungherul cel mai liniştit de pe punte ca să nu ne laşi o clipă de odihnă? Cu ce eşti mai câştigat dacă îţi spun că nava este comandată de Lichas din Tarentum şi că Tryphaena îi este pasageră până la Tarentum?" Am tremurat îngrozit şi, dezgolindu-mi gâtul, am exclamat: "Destinule, acum ai triumfat cu adevărat!" Giton la rândul său mi-a leşinat în braţe, iar după ce am transpirat de zor şi m-am mai liniştit, l-am apucat pe Eumolpus de genunchi zicând: "Ai milă de doi nenorociţi şi, în numele a tot ce ai mai scump, ia-ne vieţile; moartea se apropie şi va fi o fericire să o primim, doar dacă nu cumva refuzi."

Copleşit de bănuiala mea cumplită, Eumolpus a jurat pe zei şi zeiţe

că nu ştia nimic şi că nu a avut vreun gând trădător; doar cu inima curată şi cu bună credinţa şi-a adus prietenii pe corabia pe care o alesese mai demult. “Haideţi, ce complot bănuiţi, ce Hannibal gândiţi că avem la bord? Lichas din Tarentum, un om respectabil, proprietar nu numai al acestei nave pe care el însuşi o conduce, dar şi a numeroase proprietăţi şi a unei case de negoţ, duce o încărcătură pe care vrea să o vândă. Acesta este ciclopul, regele piraţilor, căruia îi datorăm banii de drum! Lângă el e Tryphaena, cea mai frumoasă dintre femeile frumoase, trecând din port în port în căutarea plăcerilor.”

“Păi aceştia sunt tocmai cei de care fugim!” a exclamat Giton şi povesti pe scurt unui Eumolpus uimit despre motivele duşmăniei lor şi despre riscul la care ne expuneam. A fost atât de descumpănit, încât nu ştia ce să spună şi ne-a rugat pe noi să zicem ce gândeam: “Imaginaţi-vă că suntem prinşi în peştera ciclopului; trebuie să găsim un mod de a ne salva, dacă nu preferăm să sărim peste bord şi astfel să terminăm cu toate necazurile.”

“Mai bine”, întrerupse Giton, “îl convingi pe pilot să ducă nava în vreun port, având bineînţeles grijă să îi răsplăteşti eforturile, şi spunându-i că fratele tău are rău de mare şi că este pe moarte. Poţi să îmbogăţeşti scuza cu un aer abătut şi cu un potop de lacrimi, astfel încât ofiţerul să îţi facă favoarea din pură compasiune.” Dar Eumolpus a declarat imediat că ideea nu putea fi pusă în practică; după cum a arătat, “Navele mari cer eforturi însemnate pentru a fi conduse în porturi; pe de altă parte, cine ar crede că băiatul se simte atât de rău după un timp atât de scurt? Şi încă ceva: Lichas va veni să-şi viziteze pasagerul din politeţe. Ce frumos va fi ca acel căpitan pe care vrem să îl evităm să vină să ne vadă din propria sa iniţiativă! Dar, chiar dacă am reuşi să facem nava să devieze de la curs şi dacă Lichas nu va dori să îl vadă pe băiatul bolnav, cum propuneţi să coborâm de la bord fără ca toţi să ne vadă? Cu feţele învelite sau expuse? Dacă învelite, cine nu va sări să ne ajute? Dacă expuse, nu ne dăm astfel de gol?”

Am intervenit: “Nu! De ce nu am face ceva îndrăzneţ: ne furişăm în barca de salvare şi, desprinzând-o, lăsăm restul în seama Fortunei? Nu mă aştept ca Eumolpus să ni se alăture; de ce am amesteca un om nevinovat în nişte probleme care nu îl privesc? Pentru mine ar fi de ajuns să avem atât noroc încât să ajungem în barcă.” “Nu-i deloc o idee rea” a zis Eumolpus, “dar nu poate fi pusă în aplicare. Pentru că veţi fi observaţi, mai întâi de către pilot, care stă toată noaptea privind stelele. Aţi putea scăpa de vigilenţa acestuia furişându-vă pe lângă el când moţăie, dacă aţi putea fugi printr-o altă parte a corabiei, dar voi trebuie să evadaţi pe la pupa, trecând pe lângă cârmă, căci acolo este prinsă barca. Şi, pe lângă asta, mă mir că nu

ţi-a trecut prin minte că zi şi noapte stă un marinar de pază, o santinelă de care nu poţi să scapi altfel decât omorând-o. Cât despre şansele de reuşită în această parte a planului, Encolpius, consultă-ţi curajul! Iar dacă să vă însoţesc şi eu, vă spun că nu evit pericolele dacă e vreo speranţă de succes. Dar să arunci viaţa cuiva de parcă ar fi vreun gunoi este un lucru cu care sunt sigur că nu veţi fi de acord.

Acum luaţi în considerare următorul plan: vă înfăşor în câteva stofe, vă pun lângă hainele mele de parcă aţi fi o parte a bagajului, bineînţeles lăsându-vă găuri prin care să puteţi să respiraţi şi să mâncaţi. Voi striga tare că sclavii mi-au sărit peste bord temându-se de o pedeapsă mult mai severă. Şi atunci când ajungem în port, vă duc la mal fără a atrage atenţia asupra voastră."

"Oh, ne împachetezi ca pe nişte baloţi de parcă am fi din lemn? Şi nu ne mai deşertăm şi noi din când în când? Şi nu sforăim sau strănutăm? Un asemenea truc a reuşit de minune nu cu mult timp în urmă, nu-i aşa? Să zicem că rezistăm o zi; ce s-ar întâmpla dacă nu bate vântul şi va trebui să rămânem încă şi mai mult? Ce se va întâmpla cu noi? Hainele, dacă sunt împachetate prea strâns, se taie acolo unde au fost îndoite, iar pergamentul devine de necitit dacă e legat dacă e prea strâns în suluri. Tineri şi neobişnuiţi cu greutăţile cum suntem, cum am putea să suportăm legăturile de parcă am fi statui de pe morminte? Trebuie să găsim o idee mai bună. Ascultaţi la ce m-am gândit. Eumolpus, ca un om al literelor, are cu siguranţă cerneală; să ne pictăm din cap până în picioare. Vom fi în serviciul lui ca sclavi etiopieni cu inima uşoară şi fără să ne temem de nimic, păcălindu-i pe duşmanii noştri cu această schimbare de înfăţişare!"

"Cum să nu!" a izbucnit atunci Giton, "fă-ne şi circumcizie să părem evrei, găureşte-ne urechile ca să aratăm ca nişte arabi şi dă-ne cu pudră albă pe faţă ca să poată Gallia să ne numească fii ei! De parcă o simplă schimbare de culoare ne poate schimba complet înfăţişarea; mai multe lucruri trebuie făcute ca iluzia să fie convingătoare. Să presupunem că feţele noastre vor rămâne vopsite; să presupunem că nici un strop de apă nu va face culoarea să se scurgă, că cerneala nu ne va mânji hainele, cum se întâmplă adesea, chiar dacă ea e îngroşată, dar putem să avem buzele umflate ca al unui african? Putem să ne transformăm părul în lână ca a lor cu cleşti pentru ondulat? Să ne acoperim feţele cu riduri oribile? Să ne strâmbăm picioarele? Să dăm bărbilor aspectul acela exotic? Vopseaua ne va acoperi, dar nu ne va schimba. Ascultaţi soluţia unui om disperat: să ne înfăşurăm hainele în jurul capului şi să ne aruncăm în adâncuri."

"Să vă păzească oamenii şi zeii", a strigat Eumolpus, "să vă sfârşiţi zilele într-un mod atât de ordinar. Mai bine, mult mai bine, faceţi cum vă

sfătuiesc. Servitorul meu, cum v-aţi dat seama de la întâmplarea cu briciul, este bărbier; lăsaţi-l să vă radă nu numai părul, dar şi sprâncenele. Apoi vă voi picta pe frunte, de parcă aţi fi sclavi însemnaţi cu fierul roşu. Asta îi va păcăli pe urmăritori şi vă va schimba înfăţişarea."

Am încuviinţat şi planul a fost îndeplinit fără întârziere. Ne-am dus către marginea navei şi ne-am oferit părul briciului din mâna bărbierului. Eumolpus ne-a acoperit frunţile cu litere mari şi ne-a desenat pe feţe binecunoscutul semn al evadaţilor. Dar s-a întâmplat că unul dintre pasageri, aplecându-se peste margine având rău de mare, a remarcat bărbierul care se îndeletnicea cu această muncă curioasă la lumina lunii şi blestemând acest semn rău ce parcă era ultimul gest disperat al marinarilor naufragiaţi, fugi înapoi în cabină. Prefăcându-ne nepăsători la imprecaţiile suferindului, ne-am reluat gândurile melancolice, cufundându-ne într-o moţăială neliniştită.

Ziua următoare, imediat ce auzi că Tryphaena se trezise, Eumolpus a intrat în cabina lui Lichas; aici, după ce au discutat despre ce călătorie bănoasă era mulţumită vremii bune, Lichas a zis, întorcându-se spre Tryphaena: "Priapus mi-a apărut în vis azi noapte şi mi-a zis: 'Pe Encolpius, omul pe care îl cauţi, l-am adus, îţi zic, aici pe nava ta.'" Tryphaena a zis brusc: "Ai zice că am dormit împreună, căci eu am visat imaginea lui Neptun din curtea templului de la Baiae zicându-mi «Îl vei găsi pe Giton pe nava lui Lichas.»"

"Asta îţi va demonstra", îi întrerupse Eumolpus, "că Epicurus a fost inspirat când şi-a spus astfel părerea despre aceste născociri ale minţilor noastre:

Visele care ameţesc mintea cu umbre deşarte
Nu vin de la zei. Numai creierul omului
Făureşte aceste nimicuri, căci mintea
Pune în scenă faptele de peste zi
Atunci când omul doarme. Cuceritorul
Care zguduie oraşe dezlănţuind câinii războiului
Vede suliţe şi lupte şi morţi regeşti,
Şi sânge şi oroarea războiului. Dar avocatul?
El visează tribunalul şi judecătorii aliniaţi!
Săracul visează aur şi comori găsite,
Iar vânătorul potecile pe care le străbate.
Marinarul vede naufragii, iar târfa dezmăţuri.
Adulterina se vede corupând pe alţii.

Câinele urmăreşte iepurele în somn
Şi toate nenorocirile vechi sunt reînviate."

Lichas spuse însă, după ce o linişti pe Tryphaena "Cine o să ne împiedice să scotocim nava, ca să nu părem a dispreţui revelaţiile zeului?"

Dar pasagerul care ne-a surprins noaptea, Hesus îi era numele, i-a întrerupt cu întrebarea: "Cine erau atunci oamenii care au fost bărbieriţi ieri la lumina lunii, un lucru teribil, pe cuvântul meu! Căci mi s-a spus că e rău ca orice om pe o corabie să-şi taie părul sau unghiile, afară doar de clipele când vântul se ceartă cu valurile?"

Lichas a fost uimit şi înfuriat când a auzit aceste cuvinte şi mugi: "A îndrăznit cineva să-şi taie părul pe corabia mea, şi încă pe timp de noapte? Aduceţi ticăloşii imediat, ca să ştiu cui trebuie să tai capetele pentru a curăţa cu sângele lor pângărirea corabiei!"

"Eu am fost", mărturisi Eumolpus, "cel care a dat ordinul. Dacă am adus ghinion, o să am şi eu parte de el, căci nu călătorim împreună? Dar adevărul este că aveau aşa un păr lung şi miţos că am ordonat ca laţele lor să fie tunse ca să nu se spună cum că aş transforma nava în închisoare, astfel, însemnele cu fierul roşu nu mai erau ascunse de păr şi astfel puteau fi văzute de toţi. Între alte şiretlicuri pe care le-au făcut, mi-au cheltuit banii pe o lampă de îndrăgostiţi pe care o ţineau între ei şi de lângă care i-am târât azi-noapte în timp ce duhneau a vin şi a parfumuri mizerabile. Într-adevăr, chiar şi acum mirosul lor este cel al destrăbălării de care s-au bucurat pe banii mei!"

Deci, pentru a împăca spiritul navei s-a decretat că vom primi fiecare patruzeci de lovituri de bici. Fără întârziere, acei marinari sălbatici s-au repezit la noi, dornici să îşi liniştească zeitatea cu sângele nostru. Eu am reuşit să îndur trei lovituri cu o tărie spartană, dar Giton, la prima lovitură, a strigat atât de tare, încât vocea lui bine-cunoscută a ajuns până la urechile Tryphaenei.

Ea nu a fost singura care s-a înfiorat la strigătul său; servitoarele, atrase de aceste sunete cunoscute s-au adunat în jurul nostru. Deja frumuseţea lui începuse să-i înmoaie pe marinari, când femeile Tryphaenei au început să strige "Giton! E Giton! Opriţi, opriţi-vă mâinile sălbatice! Ajutor, ajutor stăpână, e Giton!" Tryphaena a ascultat strigătele şi s-a repezit lângă el. Lichas, care mă cunoştea foarte bine, imediat ce mi-a auzit vocea, a venit lângă mine şi, fără să se uite la faţă sau mâini, şi-a coborât privirile către mijlocul meu, m-a atins politicos prin acele părţi şi apoi m-a strigat pe nume. Ce să ne mai minunăm deci de doica lui Ulise care l-a

recunoscut pe acesta după cicatrice, deşi trecuseră douăzeci de ani, dacă acest marinar, deşi faţa şi trupul îmi erau deghizate, s-a repezit asupra singurului lucru care l-a trădat pe fugar? Tryphaena a izbucnit în lacrimi crezând că desfigurarea noastră era adevărată şi că fusesem arşi cu fierul pe sprâncene ca nişte sclavi şi ne-a întrebat cuprinsă de milă în ce temniţe căzusem în timpul rătăcirilor noastre sau cine fusese atât de barbar încât să ne aplice o pedeapsă atât de teribilă. Meritau, fără îndoială, o pecete a mişeliei lor, fugarii pe care favorurile ei i-au transformat în duşmani, dar nu unul ca acesta.

Înfuriat, Lichas sări în faţă, strigând: “Oh! naivitatea femeii! Să crezi că într-adevăr cicatricile sunt adevărate şi că au fost într-adevăr însemnaţi cu fierul! Mi-aş fi dorit doar ca urmele acestea să îi desfigureze pentru todeauna! Măcar ne-ar fi satisfăcut cât de cât. De fapt, totul e o farsă, iar însemnele o păcăleală!”

Tryphaena încă ne mai arăta compasiune, măcar pentru că nu era totul pierdut pentru plăcerile ei, dar Lichas, amintindu-şi cum îi fusese sedusă nevasta şi insultele pe care le primise în portic, abordând o expresie mânioasă şi pătimaşă, a strigat: “Cred că asta îţi va arăta că zeii, într-adevăr, guvernează vieţile oamenilor. Nu ne-au adus pe aceşti ticăloşi neştiutori la noi pe navă şi nu ne-au avertizat că visul era aidoma realităţii? Iată, cum aş putea să îi iert, când zeii înşişi ni i-au încredinţat pentru a-i pedepsi? Eu nu sunt un om crud, dar nu aş îndrăzni să am milă faţă de cei doi, căci aş putea să am şi eu de suferit.”

Impresionată de aceste argumente superstiţioase Tryphaena s-a răzgândit şi a spus că nu avea să se mai opună pedepsei şi că va susţine o condamnare atât de dreaptă. Şi ea suferise o ofensă la fel de mare ca şi Lichas; nu îi fusese terfelit în faţa mulţimii bunul ei nume?

Teroarea a dat naştere zeilor la începuturi
Când fulgerul ce cădea din cer
Distrugea oraşe şi aprindea mândrul Athos.
Apoi soarele ce răsărea şi luna ce faţa îşi schimba
Au primit ofrande. Idolii au umplut pământul
Şi toate lunile aveau zeii rânduiţi.
Departe s-a împrăştiat credinţa
Făcând oamenii să închine mâncarea lui Ceres
Şi pe Bacchus să-l încoroneze cu struguri.
Iar Pales a fost venerat ca zeu al oierilor;
Astfel Neptun conducea valurile şi Pallas şcolile.

Fiecare om însemnat, fiecare părinte fondator
Zei noi inventează ca pe celălalt să-l depăşească.

Lichas, văzând-o pe Tryphaena la fel de setoasă de răzbunare ca şi el, porunci ca bătaia să fie reluată şi înteţită. Auzind acestea, Eumolpus a încercat să îi liniştească mânia cu următorul discurs: “Nefericitele fiinţe a căror distrugere o cere răzbunarea voastră m-au ales pe mine, ca pe un om care nu îţi e necunoscut, ca cerându-ţi îndurare să se poată împăca cu acela pe care îl îndrăgeau odinioară. Doar nu crezi că au căzut din pură întâmplare în capcana ta? Primul lucru pe care îl cere un pasager de la căpitan este propria sa siguranţă. Linişteşte-te, deci; fii mulţumit cu pedeapsa pe care deja au îndurat-o şi permite-le să-şi continue drumul fără alte neplăceri. Chiar şi cei mai cruzi stăpâni se îndură atunci când sclavii se întorc spăşiţi şi nu cruţăm, oare, cu toţii duşmanii care ni se predau? Ce doreşti mai mult? În faţa ta zac aceşti tineri, oameni care au originea cunoscută şi creşterea bună şi, mai mult, sunt prieteni care au fost în intimitatea ta. Dacă ţi-ar fi furat banii sau înşelat încrederea, pe marele Hercule, chiar şi atunci durerea pe care o priveşti ar trebui să îţi aline furia. Priveşte semnele sclaviei pe feţele unor oameni liberi, care poartă de bună voie pecetea osândei!”

Dar Lichas i-a tăiat discursul: “Nu amesteca lucrurile! Păstrează-le separate şi clare! Mai întâi, dacă au venit de bună voie, de ce şi-au ras capetele? Omul care se deghizează nu are gânduri curate şi încearcă să înşele. Apoi, dacă au încercat să ceară iertare prin mijlocirea ta, de ce ai încercat să îi ţii ascunşi? E destul de clar că ticăloşii au căzut în capcană din întâmplare şi tu încerci să îi scapi cu multă artă de mânia noastră.

Apoi, pretenţia ta gălăgioasă că sunt oameni bine educaţi, ai grijă să nu pierzi argumentaţia din cauza aroganţei tale. Ce poate să facă cel nedreptăţit când vinovatul se repede orb către pedeapsă? Dar, zici, erau prietenii noştri; cu atât mai mult şi-au meritat pedeapsa. Omul care face rău străinilor este aidoma unui hoţ, iar cine îşi trădează prietenii, e aproape un ucigaş.”

Eumolpus, ca să respingă această logică devastatoare, a răspuns: “Nimic, cred, nu e mai grav decât faptul că aceşti flăcăi nenorociţi s-au tuns noaptea; asta arăta că nu au venit pe corabie de bună voie, ci aduşi de soarta rea. Nu pot decât să cred că explicaţia mea va fi tot atât de simplă şi evidentă, cu cât fapta în sine a fost una nevinovată. Îşi propuseseră înainte de a se îmbarca, să îşi uşureze capetele de o povară inutilă, dar vântul s-a pornit mai curând decât s-au aşteptat şi nu au avut timp să se tundă; nici nu

s-au gândit că avea vreo importanţă unde îşi puneau intenţiile în practică, deoarece nu aveau de unde să cunoască obiceiurile sau regulile de pe mare.”

Singurul răspuns al lui Lichas a fost: “Atunci ce i-a făcut să se deghizeze în sclavi şi de ce şi-au ras capetele, dacă nu tocmai pentru că scăfârliile rase primesc mai curând mila? Dar ce folos să încerci să afli adevărul printr-un mijlocitor? Tu, pungaşule, ce ai de zis în apărarea ta? Ce salamandră ţi-a ars sprâncenele? Cărui zeu i-ai sacrificat cârlionţii? Răspunde-mi, ticălosule.” Cât despre mine, eu zăceam distrus, tăcut din cauza bătăii, fără a putea găsi, în confuzia mea, vreun cuvânt cu care să mă apăr împotriva unor argumente atât de clare. Eram desfigurat, cu capul şi sprâncenele la fel de golaşe ca fruntea, şi nu reuşeam să pronunţ nici un cuvânt potrivit. Dar faţa înlăcrimată mi-a fost ştearsă cu un burete ud şi vopseaua umezindu-se m-a mânjit pe toată faţa; cu trăsăturile murdărite nu am reuşit să îi mai stârnesc decât dispreţul. Eumolpus a declarat atunci mândru că nu va permite ca nişte oameni liberi să fie umiliţi astfel, împotriva oricărei dreptăţi, şi că protestele nu vor fi doar cu vorba, ci şi cu fapta. În acestea era susţinut şi de servitorul său şi de câţiva pasageri istoviţi din cauza răului de mare, dar a căror intervenţie nu a făcut decât să provoace mai multă mânie şi nicidecum să ne mai crească forţa. Fără să cer milă pentru mine, am fluturat pumnii în faţa Tryphaenei, strigând cu o voce puternică şi îndrăzneaţă că dacă se va atinge de Giton, nu voi ezita să îmi folosesc forţa împotriva ei, femeie blestemată, singura de pe navă care chiar voia să ne tortureze.

Această insolenţă l-a înfuriat şi mai mult pe Lichas văzându-mă abandonându-mi astfel cauza pentru a protesta în favoarea lui Giton. Nici Tryphaena nu era mai puţin mâniată de acest afront şi toţi ne-am împărţit în două tabere. Pe de-o parte, bărbierul era ocupat să ne împartă bice, pe de alta, sclavii Tryphaenei îşi suflecau mânecile pentru a putea să-şi folosească mai bine pumnii. Chiar şi servitoarele îşi jucau rolul, încurajând cu strigăte pe combatanţi. Doar cârmaciul a protestat zicând că nu va mai conduce corabia dacă nu încetează tărăboiul acesta, toată agitaţia fiind doar pentru doi ticăloşi.

Nici măcar această ameninţare nu ne-a liniştit, adversarii noştri luptând pentru răzbunare, iar noi pentru propriile vieţi. Mai mulţi au căzut de ambele părţi, deşi nimeni nu a fost ucis; ne-am retras cu toţii răniţi, loviţi, dar fără a arăta vreun semn cum că încrâncenarea noastră ar scădea.

În acel moment Giton îşi duse ameninţător briciul la părţile sale virile, ameninţând că va amputa cauza tuturor nenorocirilor, dar Tryphaena îi interzise să-şi ducă la îndeplinire ameninţatea şi hotărî bucuroasă să îl cruţe. Şi eu am dus o armă asemănătoare la gât, dar fără a fi mai hotărât să

mă omor decât era Giton decis să se mutileze. În acelaşi timp a jucat farsa mai convingător decât mine, ştiind ca şi mine că briciul pe care îl avea era acelaşi cu cel cu care îşi tăiase gâtul.

Ambele tabere arătau aceeaşi hotărâre, până ce cârmaciul, văzând că nu era vorba de o luptă obişnuită, aranjă cu multă greutate ca Tryphaena să fie mediatoare şi să impună un armistiţiu. După ce asigurările au fost pronunţate după vechiul ritual, ţinând o ramură de măslin pe care o luase de la statuia zeului corabiei, a avansat curajoasă la negocieri.

“Ce ură îngrozitoare”, a strigat ea, “schimbă pacea în război?
Care e crima noastră? Nici un Paris
Nu e pe nava noastră, nici nevasta lui Menelau,
Nici de mâna fratelui nu a murit Medeea.
Iubirea inspiră duşmănia şi cere sânge
Şi fapte criminale în mijlocul acestor valuri;
De ce să murim înainte de vreme? Înfrânaţi-vă ura
Şi nu faceţi marea părtaşă pasiunilor voastre!”

Această tiradă rostită de Tryphaena cu o voce spartă, mai linişti spiritele, combatanţii începând să se gândească la o ieşire paşnică. Eumolpus, liderul de partea noastră, s-a folosit imediat de şansa împăcării ce ni se oferise şi, după un discurs fioros împotriva lui Lichas şi a faptelor lui, îşi puse sigiliul pe următorul tratat de pace:

“Din inimă promiţi, Tryphaena, să abandonezi orice plângere despre nedreptatea pe care ţi-a făcut-o Giton şi că nu te vei răzbuna pe el şi nu îi vei face vreun rău. Mai mult, că nu vei face nimic împotriva voinţei băiatului; să nu îl îmbrăţişezi, săruţi sau să preacurveşti cu el, altfel vei fi amendată cu o sută de denari.

Din inimă promiţi, Lichas, să nu îl deranjezi pe Encolpius cu vreo vorbă sau privire dispreţuitoare şi nici nu îl vei întreba unde doarme, sub pedeapsa unei amenzi de două sute de denari.”

Armistiţiul fiind încheiat în aceşti termeni, am pus deoparte armele şi, ca să nu mai rămână nici o urmă de ranchiună odată ce ne-am înţeles, ne-am hotărât să ne sărutăm, alungând astfel nedreptăţile din trecut. Toţi fiind aşadar în favoarea păcii, pasiunile noastre au cedat şi un banchet a fost grabnic servit pentru a consfinţi împăcarea cu promisiunea unei companii plăcute. Toată corabia răsuna de cântece. Deoarece vântul se oprise şi nava nu mai înainta, unul a început să prindă peştii care săreau deasupra

valurilor, iar altul pescuia, luptându-se cu prada ce se agita agăţată de cârlig. Nişte păsări de mare s-au aşezat pe punte şi un sportiv antrenat a prins câteva din ele cu prăjina, aducându-le agăţate de vârful uneltei. Puful plutea în aer în timp ce penele cădeau pe apă aruncate încoace şi încolo de valurile înspumate.

Lichas părea deja pe punctul de a se împăca cu mine, iar Tryphaena îşi arunca ultimele picături de vină plină de dragoste peste Giton, când Eumolpus, beat ca şi ceilalţi, a început să râdă de oamenii spâni şi însemnaţi cu fierul. În final, epuizându-şi vorbele de duh, căzu din nou în braţele poeziei şi ne-a recitat următoarea “Lamentaţie a nurilor pierduţi”

“Frumuseţea s-a dus! Părul moale
Lasă la urmă loc pleşuviei iernatice.
Templele tale pângărite îşi plâng ruina
Fruntea ca pârloaga zace devastată.
Bunuri trecătoare! Darurile tale, atât de vane,
Ne dai bucurie doar ca apoi să ne întristezi,
Tinereţe nefericită! Odinioară aurul cârlionţat
Şi Phoebus însuşi îl invidia;
Iar moliciunea lui nici aerul umed
Nici fructele pline de sevă nu o egalau.
Dar acum fugi de fetele vioaie şi te temi de ele
Şi moartea cu paşi mari se apropie.
Noaptea ei deja îţi înnorează dimineţile
Frumuseţea s-a dus! Şi buclele tale au căzut.”

Cred că mai dorea să ne prezinte şi altele asemenea, sau chiar mai rele, când servitoarea Tryphaenei l-a condus pe Giton dedesubt şi i-a pus una din perucile stăpânei. Apoi a scos nişte sprâncene false dintr-o cutie de machiaj şi urmărind atentă linia trăsăturilor sale i-a redat drăgălăşenia de odinioară. Tryphaena l-a văzut atunci pe Giton încă o dată aşa cum era şi, izbucnind în lacrimi, i-a dat băiatului primul sărut din inimă, de la nenorocirea sa. Deşi eram înveselit că l-am văzut pe favoritul meu din nou frumos, nu am putut să nu mă jenez de propria mea desfigurare, mai ales că Lichas nu avea de gând să îmi adreseze măcar un cuvânt. Dar am fost salvat de aceste gânduri negre de aceeaşi servitoare binevoitoare care m-a tras deoparte şi mi-a acoperit capul, astfel că arătam mai frumos ca niciodată, căci era o perucă blondă.

Dar Eumolpus, cavaler al întristaţilor şi părinte al armoniei care domnea între noi, temându-se ca nu cumva veselia noastră să nu dispară din lipsă de povestioare amuzante, a început să ia în zeflemea slăbiciunea femeii – cât de repede se îndrăgostesc şi cât de uşor uită până şi de copii de dragul iubitului, zicând că niciodată nu fusese vreo femeie pe lume atât de castă să nu poată fi adusă la cele mai sălbatice excese de pasiunile nelegiuite. Fără să mai insiste asupra exemplelor oferite de vechile piese de teatru sau altele renumite în întreaga lume, a început să ne povestească, cu plăcere, următoarele:

"Odată, în Efes, trăia o doamnă atât de cunoscută pentru castitatea ei, că veneau femei din ţările învecinate să o admire. Atunci când i-a murit soţul, doamna aceasta nu s-a mulţumit să arate dovezile obişnuite de durere, adică să meargă despletită în urma sicriului şi să se lovească peste pieptul despuiat în prezenţa mulţimii; nu, ea stătea zi şi noapte lângă cripta unde soţul ei fusese depus după moda grecească. Atât de mare îi era durerea că nici familia, nici prietenii nu au reuşit s-o convingă să renunţe la scopul ce îl avea în minte, şi anume să moară de foame lângă mormânt. Până şi judecătorii care veniseră s-o convingă s-au văzut obligaţi să se retragă după multe eforturi zadarnice. Toţi o plângeau deja ca şi cum ar fi fost deja moartă, căci femeia aceea plină de hotărâre petrecuse cinci zile şi cinci nopţi fără hrană.

O servitoare credincioasă stătea lângă stăpâna ei, amestecându-şi lacrimile cu ale femeii, îngrijind lampa din criptă de îndată ce flacăra începea să tremure. Nu se vorbea în oraş despre nimic altceva decât despre devotamentul ei sublim şi toţi bărbaţii o aminteau ca pe un exemplu de virtute şi de iubire conjugală.

Între timp, s-a întâmplat ca guvernatorul provinciei să ordone ca nişte hoţi să fie crucificaţi în apropierea criptei lângă care matroana stătea plângându-şi soţul. În noaptea următoare, soldatul care păzea crucile ca nu cumva rudele să vină şi să-i îngoape pe executaţi, a văzut o lumină printre morminte şi a auzit gemetele văduvei. Urmându-şi curiozitatea, o slăbiciune a tuturor oamenilor, era nerăbdător să afle ce se întâmpla. A coborât deci în criptă, unde a fost surprins să vadă o femeie adorabilă şi crezu că vede vreo stafie sau o nălucă. Dar cadavrul soţului şi faţa femeii, plină de lacrimi şi zgâriată cu unghiile l-au făcut să-şi dea seama că era vorba de o văduvă neconsolată, neputând să se împace la gândul pierderii tovarăşului de viaţă. Şi-a dus prin urmare porţia sa umilă de mâncare în criptă, implorând-o să nu se mai abandoneze unei dureri atât de mari şi să nu-şi mai tortureze pieptul cu hohote inutile de plâns. Moartea, spuse, e sfârşitul tuturor oamenilor şi ultima lor locuinţă, şi folosind asemenea platitudini cu care se

mângâie sufletul rănit, a încercat să o consoleze. Însă femeia, zguduită de simpatia de pe buzele străinului, a început să îşi lovească pieptul mai tare ca înainte şi smulgându-şi şuviţe întregi de păr, le aşeza pe cadavrul soţului ei.

Soldatul, nesuportând refuzul, îşi reluă rugăminţile către nefericita femeie, implorând-o să mănânce. În cele din urmă, servitoarea nu a mai putut, probabil, rezista parfumului vinului şi a întins mâna după hrană. Cu forţele împrospătate de mâncare şi băutură, a încercat şi ea să frângă rezistenţa stăpânei. “Ce folos”, zicea, “să mori de foame, să te îngropi de vie în mormânt înainte ca soarta să ţi-o ceară? Crezi să astfel mulţumeşti pe cel dispărut? Nu, mai bine întoarcete la viaţă, scutură slăbiciunea femeiască şi bucură-te de plăcerile lumii cât mai poţi. Corpul care zace în faţa ta ar trebui să te avertizeze că trebuie să obţii cât mai mult în această viaţă.”

Nimeni nu face mofturi atunci când e pus să aleagă între a mânca şi a muri. După ce zilele de foame i-au tocit voinţa, a acceptat să mănânce şi a făcut-o cu o poftă la fel de mare ca a servitoarei care cedase prima.

Cu toţii ştim tentaţiile care îl asaltează pe sărmanul om după ce a mâncat. Soldatul a recurs la aceleaşi păcăleli cu care reuşise să o convingă să mănânce pentru a-i învinge virtutea. Văduva nu l-a găsit pe soldat nici urât, nici insistent, în timp ce servitoarea îl susţinea, zicându-i stăpânei:

De ce neglijând fericirea de odinioară
Lupţi acum împotriva pasiunii ispititoare?”

Dar, de ce s-o mai lungim, femeia s-a arătat îngăduitoare şi din acest punct de vedere, iar soldatul victorios şi-a atins ambele scopuri. Astfel au stat împreună în noaptea aceea, şi în a doua, şi în a treia, cripta fiind bineînţeles încuiată, astfel încât oricine ar fi trecut pe acolo să creadă că nefericita văduvă murise lângă leşul soţului ei. Între timp, soldatul, vrăjit de frumuseţea femeii şi de misterul ei, i-a cumpărat câte reuşea să îşi permită şi imediat ce venea noaptea ducea proviziile în cimitir.

Astfel, veni o zi în care rudele unuia dintre hoţi, văzând că paza slăbise, au dat corpul jos de pe cruce şi l-au îngropat. Dar ce era să facă soldatul de a cărui lipsă profitaseră, când a doua zi văzu fără corp una dintre crucile care îi fuseseră încredinţate? Temându-se de pedeapsa de neevitat, i-a povestit amantei ce se petrecuse, asigurând-o că nu va mai aştepta sentinţa şi că sabia lui îl va judeca pentru neglijenţa sa. Trebuia deci să moară; îl va înmormînta ea, alăturând amantul soţului?

Dar femeia era şi sensibilă, nu numai virtoasă. «Să mă păzească

zeii», a strigat ea atunci, «să nu cumva să privesc în acelaşi timp cadavrele celor doi bărbaţi care îmi sunt dragi. Mai curând atârn un mort de cruce, decât să omor un om viu.» Zis şi făcut; a poruncit deci ca trupul soţului ei să fie scos din sicriu şi fixat de crucea liberă. Soldatul a profitat de isteţimea femeii şi a doua zi toţi se minunau cum a reuşit un mort să se crucifice singur.”

Capitolul XIV

Povestea îi făcu pe marinari să izbucnească în râs, în timp ce Tryphaena a roşit puternic şi şi-a ascuns faţa la pieptul lui Giton. Lichas, pe de altă parte, nici nu se gândea să râdă; clătinând indignat din cap, a declarat: “Dacă guvernatorul din Efes ar fi fost un om drept, ar fi dus înapoi cadavrul soţului şi ar fi crucificat-o pe soţie!” Fără îndoială se gândea la răul ce i se făcuse propriei căsnicii şi la jaful corabiei sale de către banda de desfrânaţi. Dar nu numai armistiţiul îi interzicea să îşi dezlănţuie ranchiuna, ci şi veselia care ne umplea inimile nu lăsa loc pentru resentimente. Între timp, Tryphaena, şezând în braţele lui Giton, îi acoperea pieptul cu sărutări, aranjându-i din când în când peruca pentru a-i păstra frumuseţea, în ciuda pierderii cârlionţilor.

La rândul meu eram atât de mâhnit de această nouă şi neaşteptată împăcare, încât nu puteam nici să mănânc, nici să beau, ci stăteam şi priveam fioros la cei doi. Fiecare sărut pe care îl schimbau şi fiecare dezmierdare mă rănea. Nu ştiu dacă mă mânia mai mult faptul că băiatul îmi furase amanta, sau că amanta îmi corupea băiatul. Ca să înrăutăţească şi mai mult lucrurile, Tryphaena nu m-a învrednicit nici măcar cu un cuvânt, cum s-ar fi cuvenit cu cineva care îi fuses prieten şi iubit, şi nici Giton nu închinase măcar un pahar pentru sănătatea, mea şi nici nu vorbise cu mine în timpul conversaţiei de la masă. Presupun că se temea ca nu cumva favorurile femeii să nu deschidă din nou o rană încă proaspătă.

Vulturul încruntat ce chinuie inima suferindă
Şi sfârtecă zi şi noapte trupul
Nu este o pasăre din cele cântate de poeţi
Ci gelozia amară şi pizma dureroasă.

Nemaisuportând figura mea încruntată, peruca mi-a adus frumuseţea în ajutor şi Lichas, aprins din nou de dragoste, începu să-mi arunce priviri ca de miel şi să-mi ceară favorurile, adoptând mai mult tonul unui prieten decât al unui comandant arogant, obişnuit să dea ordine. Multe au fost încercările sale şi toate în van; în final, deoarece avansurile sale au fost întâmpinate cu un refuz hotărât, avântul lui s-a transformat în violenţă şi a încercat să ia locul respectiv cu asalt. Dar Tryphaena a dat năvală pe neaşteptate observând totul, iar el şi-a aranjat hainele în grabă şi a şters-o.

Aceasta a alimentat şi mai mult lascivitatea Tryphaenei, care a

întrebat “Ce urmărea Lichas cu încercările sale pasionate?” M-a forţat să îi spun şi, aprinsă de povestea mea, amintindu-şi şi ea relaţia noastră, a încercat să reînvie iubirea noastră trecută. Dar destrăbălarea aceasta mă obosise şi am respins-o cu dispreţ. Tryphaena însă, plină de dorinţă, m-a cuprins cu braţele strângându-mă atât de tare, încât am strigat de durere. Una dintre servitoare s-a năpustit înăuntru, a crezut că încercam să obţin de la stăpâna ei tocmai favorurile pe care i le refuzasem, s-a năpustit şi ne-a despărţit. Înnebunită de respingerea pasiunii ei desfrânate, Tryphaena m-a ocărât copios şi cu mii de ameninţări s-a repezit după Lichas ca să îl ajute să găsească un mijoc de a se răzbuna.

Trebuie să vă spun că odinioară, când mă înţelegeam bine cu stăpâna ei, găsisem multă prietenie în ochii acestei servitoare; însă nu a suportat deloc bine să mă vadă împreună cu Tryphaena şi a plâns amarnic. Am întrebat-o nerăbdător care era motivul tristeţii sale şi după câteva ezitări a izbucnit: “Dacă ai vreun strop de bunătate în tine, nu o vei trata mai bine decât pe o târfă; chiar dacă eşti bărbat, nu te du cu catamitul feminin.”

Incidentul m-a surprins şi m-a neliniştit încă şi mai mult, temându-mă ca nu cumva Eumolpus să nu afle de întâmplare şi, fiind un om foarte sarcastic, să nu compună vreo satiră în versuri ca să îmi răzbune nedreptăţile, pentru că în acest caz, partizanatul său ardent m-ar fi făcut să par ridicol, un lucru de care mă temeam în mod deosebit. Tocmai mă gândeam ce aş putea să fac ca să nu afle, când, iată, omul apăru cunoscând incidentul, deoarece Tryphaena îi povestise totul lui Giton, încercând să-şi refacă demnitatea rănită de refuzul meu pe socoteala favoritului meu. Aceste întâmplări l-au scos din sărite pe Eumolpus, cu atât mai mult cu cât aceste incidente amoroase erau violări ale tratatului pe care îl semnasem şi sigilasem. Imediat ce bătrânul m-a zărit, a început să mă jeluiască, implorându-mă să îi povestesc totul exact aşa cum se întâmplase. Văzând că deja fusese informat, i-am povestit deschis despre încercarea mizerabilă a lui Lichas şi despre provocările dezmăţate ale Tryphaenei. După ce a ascultat ce i-am povestit, Eumolpus a jurat cu cuvinte bine alese că nă va răzbuna, declarând că zeii erau prea drepţi pentru a accepta să lase nepedepsită o asemenea ticăloşie.

Când încă mai discutam acestea şi altele asemenea, marea a început să se agite şi nori adunaţi din cele patru zări au cufundat totul în întuneric. Marinarii s-au repezit speriaţi la posturi şi au strâns pânza pentru a slăbi presiunea asupra corabiei. Dar vântul se tot schimba, ridicând valurile şi pilotul nu ştia în ce direcţie să cârmească. Uneori furtuna ne târa spre Sicilia, în timp ce alteori vântul din nord, tiranul coastei Italiei, ne arunca nava de colo-colo după cum îi era voia. Mai periculoasă decât toate vijeliile

era bezna ce se lăsase, atât de nepătrunsă că pilotul nu putea să vadă nici măcar prora navei. Deoarece furtuna era, pe toţi zeii, atât de copleşitoare, Lichas întinse mâinile îngrozit, strigând: “Ajută-ne, Encolpius, salvează-ne de la distrugere! Redă pelerina sfântă şi sistrumul pe care le-ai furat de pe navă. Pe tot ce ai mai sfânt, îndură-te, tu, care eşti de obicei atât de blând!” În timp ce urla astfel, un val l-a măturat de pe punte; s-a mai ridicat de câteva ori deasupra valurilor, iar apoi vârtejul l-a tras în abis.

Tryphaena, din contră, a fost salvată de sclavii ei credincioşi, care au apucat-o, au pus-o în barca de salvare Împreună cu lucrurile ei, scăpând-o astfel de la o moarte sigură.

Îmbrăţişându-l pe Giton, m-am lamentat: “Asta e tot ce ne dau zeii? Să murim împreună? Nu! Soarta cea crudă nu vrea nici măcar asta! Priveşte! Imediat valurile vor răsturna corabia. Priveşte! Marea cea furioasă va despărţi îmbrăţişarea celor doi iubiţi. Dacă l-ai iubit vreodată cu adevărat pe Encolpius, sărută-mă cât mai poţi; măcar această ultimă plăcere să o furăm sorţii crunte ce ne aşteaptă.”

Imediat ce am zis aceste cuvinte, Giton şi-a aruncat roba şi s-a furişat sub tunica mea, ridicându-şi capul ca să-l sărut. Mai mult, ca valurile să nu ne despartă, ne-a legat unul de altul cu o curea, strigând: “Măcar aşa vom pluti mai mult împreună. Sau, dacă marea va fi atât de milostivă încât să ne arunce trupurile la mal, ori vreun trecător va avea omenia să ne îngroape cum se cuvine, ori nisipul ne va oferi un mormânt pe care nici valurile nu îl vor putea pângări.” M-am supus atunci la această ultimă legătură şi, liniştit de parcă aş fi fost deja în sicriu, am aşteptat o moarte de care nu mă mai temeam.

Între timp furtuna îndeplinea sentinţa sorţii şi dobora ultima apărare a corabiei. Catargul şi cârma s-au dus şi nu mai rămăseseră nici vâsle, nici frânghii; plutea pe valuri în derivă ca o grămadă informă de buşteni. Câţiva pescari au pornit nerăbdători cu bărcile lor să jefuiască corabia, dar când au văzut că mai erau oameni la bord pregătiţi să se apere s-au transformat din tâlhari în salvatori. Deodată am auzit un sunet neobişnuit, ca urletul unei fiare care vrea să scape, venind de sub cabina căpitanului. Am urmărit zgomotul şi l-am descoperit pe Eumolpus aşezat, împrăştiind versuri pe o foaie uriaşă de pergament. Minunându-ne de cum reuşea acel om să găsească timp să compună poezii tocmai înaintea morţii, l-am târât afară în ciuda strigătelor sale de protest, zicându-i să îşi bage măcar de data aceasta minţile în cap. Furios din cauza întreruperii a strigat: “Lăsaţi-mă să-mi termin fraza, poemul meu e apoape gata!” L-am apucat violent pe nebun şi l-am strigat pe Giton să mă ajute să trag poetul la mal. După ce cu greu am reuşit să îndeplinim acest lucru, am găsit un adăpost umil în casa unuil

pescar, unde ne-am întărit cum am putut cu proviziile udate de apa mării şi unde am petrecut o noapte foarte nefericită.

A doua zi, în timp ce discutam aprins în ce direcţie ar fi cel mai înţelept să ne îndreptăm, am zărit deodată un trup de om pe care valurile îl aduceau la ţărm, împingându-l uşor încoace şi încolo. Stăteam aşteptând îndurerat, contemplând cu ochi umezi opera mării şi am meditat: “Undeva, o nevastă îl aşteaptă, sigură că va veni, sau poate un fiu, sau un tată, fără să ştie de furtună sau de naufragiu; fii sigur că a lăsat pe cineva în urmă, pe care l-a sărutat vesel la plecare. Acesta este deci sfârşitul viselor umane, împlinirea marilor sale planuri. Iată! Cum călăreşte acum valurile!”

Plângeam încă soarta străinului când un val i-a săltat capul spre plajă; l-am recunoscut, deşi desfigurat, pe duşmanul meu, Lichas, odinioară atât de redutabil, azi aruncat neajutorat la picioarele mele. Nu mi-am mai putut reţine lacrimile şi am strigat, lovindu-mi pieptul: “Unde ţi-e ura acum? Sau aroganţa? Zaci aici, pradă peştilor şi monştrilor din adâncuri; tu care nu demult te lăudai cu puterea ta, nu mai ai nici o scândură din marea ta corabie. Haideţi, muritori, umpleţi-vă inimile cu speranţe mari. Haideţi, marinari, aranjaţi cum să cheltuiţi pentru o mie de ani banii pe care i-aţi câştigat prin înşelăciune. Tocmai ieri omul ce zace aici mort îşi socotea banii şi se hotărâse când se va întoarce la el acasă. Zei, ce departe e acum de locul unde voia să ajungă! Dar nu numai marea înşală astfel speranţele oamenilor. Războinicul este trădat de propriile arme. Tatăl de familie care tocmai oferă ofrande zeilor săi protectori este ruinat de aceştia. Altul este aruncat din car şi îşi trage grăbit ultima suflare. Mâncăul moare din cauza festinului, abstinentul din cauza postului. Gândeşte-te bine şi găseşti oriunde un naufragiu. Dar te opui, zicând că un înecat pierde înmormântarea. De parcă ar fi vreo diferenţă cum este distrus corpul trecător – prin apă, foc sau timp. Orice ai face, rezultatul e acelaşi. A, dar fiarele îi vor pângări corpul. De parcă focul s-ar purta mai blând cu el. Nu este tocmai focul pedeapsa care ni se pare cea mai potrivită când suntem cruzi cu sclavii? Ce nebunie că avem atâta grijă ca nici o părticică din corpul nostru să nu rămână neîngropată, când Soarta decide acest lucru după dorinţa ei, fie că ne place, fie că nu.”

După ce m-am frământat cu astfel de gânduri morbide am purces să facem cele cuvenite pentru mort şi Lichas, purtat chiar de duşmanii săi către rug, a fost redus la cenuşă. Eumolpus era, între timp, ocupat să compună un epitaf; după ce şi-a rotit ochii o vreme căutând inspiraţia a declamat următoarele:

"Soarta i-a fost pecetluită,
Nici o marmură sculptată nu îi arată mormântul;
Zece coţi de pământ ordinar i-au primit trupul
Sepulcrul lui, o mică moviliţă."

După ce am îndeplinit această ceremonie de bunăvoie şi după rânduială ne-am reluat călătoria întreruptă; după puţin timp am ajuns în vârful unui deal abrupt de unde am privit un oraş care se ridica, nu departe, pe vârful unei coline impunătoare. Nu îi ştiam numele, fiind nişte bieţi drumeţi, până ce un ţăran ne-a spus că era Croton, un loc foarte vechi şi odinioară primul oraş din toată Italia. Am întrebat apoi nerăbdători cam ce oameni trăiesc în acest loc faimos şi cu ce afaceri se ocupă de când prosperitatea i-a fost ruinată de desele războaie.

"Oameni buni", a răspuns omul, "dacă sunteţi negustori, schimbaţi-vă meseria şi căutaţi alt mod de a vă câştiga existenţa. Dar dacă sunteţi nobili care pot să mintă fără să se oprească şi să le şi ţină minte, sunteţi pe drumul cel bun către marea şansă. În acest oraş, literatura nu e cultivată şi elocinţa nu primeşte favorurile nimănui; sobrietatea şi morala nu au parte nici de felicitări, nici de succes; locuitorii, fără excepţie se împart în două: ori vânători de recompense, ori pradă pentru aceştia. În acest oraş, nimeni nu creşte copii de-ai săi, căci oricine are moştenitori naturali este condamnat să ducă o viaţă anonimă în mijlocul drojdiei celor mai de jos, nu i se permite să se distreze, să se ducă la spectacole publice sau să se bcure de privilegiile cetăţeniei. Cei necăsătoriţi şi cei care nu au rude apropiate primesc cele mai înalte onoruri; doar ei sunt curajoşi şi capabili şi demni de respect. Veţi găsi acest oraş ca un câmp de ciumaţi, unde nu se pot vedea decât două lucruri: cadavre sfâşiate şi corbi care le sfâşie."

Eumolpus, mult mai perspicace decât noi, cântări aceste noutăţi şi admise că metoda prin care ne-am putea îmbogăţi îi plăcea. Eu credeam că face vreo glumă extravagantă, dar a continuat cât se poate de serios: "Aş fi vrut doar să am ceva mai bun la mine – o togă mai bună, vreau să zic, şi în general haine mai elegante, ca păcăleala să fie mai convingătoare. Mare Hercule, aş putea scăpa, în sfârşit, de grija pungii şi să vă îmbogăţesc pe toţi." La acestea i-am promis că îi vom da tot ce va cere, asta dacă haina pe care o foloseam pentru furtişagurile noastre îl mulţumea. Cât despre bani, putem să fim încrezători că zeii ni-i vor da.

"Ce ne opreşte atunci", a întrebat Eumolpus, "să punem în scenă mica noastră farsă? Faceţi-mă stăpânul vostru, dacă vă place ideea mea." Nici unul din noi nu a îndrăznit să dezaprobe o astfel de idee, mai ales că tot

nu aveam nimic de pierdut. Aşadar, ca să ne asigurăm că înşelăciunea va fi dusă până la capăt, am jurat să îndurăm focul, închisoarea, fierul, şi orice ar dori Eumolpus. Ca gladiatorii am jurat foarte solemn credinţă, trup şi suflet, stăpânului nostru.

După ce am depus jurământul, l-am salutat pe stăpânul nostru cu slugărnicie prefăcută şi am fost instruiţi să spunem aceeaşi poveste, cum Eumolpus şi-a pierdut fiul, un tânăr promiţător cu o elocinţă strălucită, cum bietul părinte îndurerat a părăsit oraşul astfel încât vederea mormântului şi a prietenilor fiului său să nu îi reînnoiască durerea. Acest trist eveniment, trebuia noi să adăugăm, a fost urmat de un naufragiu care îl costase două milioane de sesterţi, dar nu pierderea îl mâhnea, cât faptul că, dorindu-şi un alai pe măsură, nu reuşea să-şi respecte rangul. Mai mult, avea în Africa treizeci de milioane investite în moşii şi hârtii de valoare ca şi o armată de sclavi care ar fi putut să ia Cartagina cu asalt fără nici un efort.

I-am sugerat lui Eumolpus să tuşească cât mai mult, să simuleze o digestie slabă şi să bombăne la fiecare fel de mâncare ce i se punea în faţă; să vorbească în continuu despre aur şi argint şi despre ferme care mergeau în pierdere şi cât de păguboase erau pârloagele; să consulte zilnic socotelile şi o dată pe lună să adauge noi clauze în testament. Şi, ca minciuna să fie completă, de fiecare dată când chema pe vreunul din noi să greşească numele, arătând că stăpânul se gândea la sclavi, care nu erau de faţă.

După ce lucrurile au fost astfel aranjate, ne-am rugat zeilor să ne ajute şi am pornit. Dar săracul Giton nu putea să îşi ducă bagajul, iar Corax, angajatul lui Eumolpus, se opunea în gura mare acestei slujbe, tot lăsând să-i scape raniţa, blestemându-ne că mergeam prea repede; jura că ori va arunca povara, ori va renunţa cu totul la farsa pe care o plănuiam. “Credeţi că sunt vreun animal de povară”, mormăia el, “sau vreo corabie care duce piatră? M-am angajat pentru munca unui om, nu a unui cal! Sunt un om liber la fel ca şi voi, deşi tatăl meu m-a lăsat sărac lipit.” Dar nu se mulţumea doar să blesteme, ci tot ridica piciorul umplând drumul de praf şi duhoare. Giton râdea doar de lipsa lui de înţelepciune şi după fiecare vânt imita tare din gură zgomotul produs.

Dar nici aici poetul nu şi-a abandonat vocaţia. “Multe sunt victimele, prieteni”, a început, “pe care poezia le-a sedus! Imediat ce omul reuşeşte să compună un vers care să poată sta în picioare şi şi-a îmbrăcat gândul într-o formă potrivită, crede că a depăşit Helicon-ul[17]. Mulţi alţii, după ce şi-au pus cu succes talentul la încercare prin sălile de judecată, găsesc un refugiu în liniştea versificării, crezând că e mai uşorsă scrierea unui poem decât a unei argumentări pline de capcane înşelătoare. Dar o minte cu o inspiraţie nobilă se revoltă la astfel de frivolităţi şi nici un

intelect care să nu fi fost educat nu va putea să plămădească un copil poetic viabil. Când sunt alese cuvintele, tot ce se apropie de banalitate trebuie evitat; un poet alege cuvinte într-o alăturare lipsită de josnicii, respectând cuvintele lui Horaţiu:

Urăsc profanul vulg şi-l ţin departe.

Şi iar trebuie grijă pentru a evita ideile care stau în afara structurii principale; mătasea poate fi strălucitoare, dar culorile trebuie întreţesute în stofa poeziei. I-aş putea numi aici bucuros pe Homer, pe poeţii lirici şi pe romanii Vergiliu şi Horaţiu. Restul erau prea orbi să vadă adevăratele cărări de pe Parnassus sau, dacă le vedeau, erau prea temători să le urmeze.

Iată spre exemplu marele subiect, războaiele civile: cine îl abordează, dacă nu este un om cu cea mai mare erudiţie, va fi doborât sub greutatea lui. Nu e problema ca nişte fapte să fie puse pe versuri, căci istoricul ar avea mai mult succes; mai curând spiritul va trebui dus de-a lungul unor digresiuni şi intervenţii divine şi printre legende şi mituri încâlcite. Mai evidentă va fi inspiraţia frenetică a poetului decât pedanteria şi precizia. Spre exemplu, cum vă place această schiţă, deşi nu a primit ultimele retuşuri:

Marea Romă era stăpâna globului
Oriunde bolta cerească strălucea,
Sau pământul se întindea, sau unde mările se rostogoleau.
Dar tot nesătule arau corăbiile ei înaripate
Mările bogate căutând un mal nejefuit;
Căci pe bogaţi îi ura de moarte
Şi propria ei avariţie i-a gătit căderea.
Vechile bucurii erau dispreţuite
Roase fiind de uzul vulgului.
Soldatul admira culoarea asiriană
Şi apusul îi vrăjea trufia nestatornică.
Numidia susţine aici marea boltă,
Aici străluceau ţesăturile sirene,
Arabia cu dulceţurile ei era răsfăţată,
Dar încă ardea dorinţa de răzbunare.
În sălbăticiile maure şi în regatul lui Ammon

Monştri erau prinşi pentru spectacole crude.
Tigrul străin în cuşca sa din aur
A fost adus peste apă pe ţărmul nostru
Iar Roma fericită hrănea monstrul
Cu sângele fiilor ei, care din belşug curgea.

Ezit să vorbesc, tremur să povestesc
Despre manierele persane şi despre soarta blestemată!
De la tinereţe furau omul cu o artă crudă
Venus se încrunta deasupra valului ce se retrage;
Când se gândeau să prefere înşelăciunea
Până şi bătrâneţea ar fi vrut ca valul să se retragă!
Natura era pierdută şi nu se regăsea,
Şi nimic altceva decât desfrânări.
Păr moale, cârlionţat şi fluturarea hainelor
Şi tot ce ruşinează corpul zeiesc al omului.
Din Africa veneau sclavi şi carpete purpurii
Pe mese suflate cu aur lucitor
În jurul cărora zăceau beţivii
Mândria dezonorată era înecată în vin.
Nimic nu scăpa dorinţei noastre sălbatice
Soldatul pentru jaf îşi trăgea sabia.
Şi din Sicilia ruşinea era adusă
Direct la desfrâul nostru
Şi foamea se sătura cu sosuri scumpe;
Fazanul era văduvit de toată specia sa
Şi nimic nu se auzea deasupra deşertului
Decât vântul murmurând printre copaci.

La fel pe Câmpia lui Marte stricăciunea domnea
Votul era o prostituată ce trebuia cumpărată,
Poporul şi Senatul erau vânduţi!
Până şi bătrâneţea surdă era la vocea virtuţii
Şi justiţia era pradă intereselor meschine
Sub care măreţia zăcea zdrobită.
Până şi Cato a fost exilat de gloată,
În timp ce câştigătorul plângea
Ruşinat să ia puterea din mâini mai vrednice.

Ocară Romei şi numelui de roman!
Nu doar un om au exilat atunci
Ci şi Virtutea, Faima şi Libertatea.
Aşa şi-a cumpărat Roma propria distrugere
Ea era şi marfa, ea şi negustorul.
Mai mult, imperiul tot îndatorat
Era pradă cametei nesătule.
Casa nimănui nu mai era a sa
Şi datorii se adunau ca boala
Prin membre la inimă ajungând.

Au chemat atunci freamătul fioros în ajutor
Şi războiul trebuia să vindece rănile luxului
Căci voinţa înecată era-n mizeria disperată
Fără a putea să îndrăznească;
Roma desfrânată din voluptate trebuia trezită
Cu foc şi sabie şi zarva armelor.
Trei conducători puternici ne-a dat Fortuna
Şi soarta crudă pe toţi i-a omorât.
Câmpiile parţilor s-au îmbătat cu sângele lui Crassus
Marele Pompei a murit în Lybia
Şi Roma l-a văzut sângerând pe Iulius cel măreţ.
Astfel, o singură ţară prea îngustă era
Să ţină oasele rivalilor, lumea şi-a împărţit cenuşa lor
Dar gloria lor nu moare niciodată.

Între Napolis şi câmpiile Dicharchiei se întinde
Un golf teribil, larg şi adânc
Prin care Cocytus îşi duce valurile leneşe
Aerul era otrăvit cu ceţuri de pucioasă
Aici nici toamna nu se îmbracă cu legume,
Nici primăvara veselă nu salută iarba,
Nici păsări nu-şi cântă trilul vesel
Printre ramurile foşninde ale pădurii.
Aici domneşte haosul şi stâncile ascuţite
Doar cedrii strâmbi le acoperă.

În mijlocul acestei orori Pluto
Şi-a ridicat capul înflăcărat în fulgii de cenuşă
Şi oprind-o pe Fortuna astfel îi zise:

“O, tu care conduci cerul şi pământul
Care ai puterea ta de neclintit
Şi-i copleşeşti pe unii cu favorurile tale
Nu te prăbuşeşti sub greutatea Romei
Şi a mândriei ei nemăsurate?
Roma însăşi geme sub povară
Şi greu mai cară singură puterea
Pentru că îmbătată de luxul prăzilor
Turnurile ei din aur până la cer au ajuns!
Marea au schimbat-o în pământ şi pământul în apă
Şi natura rănită îşi plânge legile batjocorite.
Chiar pe mine mă ameninţă şi îmi scutură scaunul
Pământul e jefuit de comori
Şi sapă în dealuri asemenea peşteri
Că stafiile încep să spere la lumina zilei!
Schimbă, Fortuna această scenă plină de aroganţă!
Umple piepturile romanilor cu furie
Şi dă-mi noi slujiitori în regatul meu pustiu
Căci nu m-am mai bucurat de sângele omului
Şi nici Tisifone nu şi-a astâmpărat setea
De când sabia lui Sulla a dezlănţuit râul purpuriu
Şi a pregătit recolta pentru moartea nesătulă.”

Aşa a vorbit… Şi priviţi! Pământul s-a despicat
Şi mâna lui s-a unit cu a zeiţei
Şi Fortuna zâmbind, astfel i-a răspuns:

“Oh, părinte care zgudui regatul lui Cocytus,
Dacă adevărul periculos poate fi dezvăluit
Dorinţa îţi va fi îndeplinită! Şi mie
Îmi arde furia în piept; şi eu urăsc
Culmea pe care am ridicat Roma
Şi favorurile mi le regret acum.

Dar aceeaşi zeiţă care i-a dat puterea
O va prăbuşi în praful trufiei umilite.
Voi duce lumina ce aprinde focul pretutindeni
Şi răzbunarea din plin o voi hrăni cu măceluri.
Parcă văd câmpia Thessaliei de cadavre acoperită
Şi ruguri funerare se aprind
Fără număr pe malurile Iberiei!
Văd nisipurile Lybiei înecate în sânge
Şi Nilul cel cu şapte braţe gemând de profeţii înfricoşate!
Peste tot răsună zăngănitul săbiilor
Şi o fugă la Actium îmi apare în faţă!
Deschide porţile regatului tău
Şi lasă să intre mulţimea fără de număr!
Bătrânul Charon cu barca nu poate
Degrabă să ducă sufletele în călătoria lor
Căci are nevoie de o flotă întreagă! Tisifone atunci
Îşi va astâmpăra setea şi foamea!
Lumea sfârtecată se grăbeşte spre regatul tău!”

Abia terminase, când dintr-un nor
Au lucit fulgere şi tunete răsunau.
Pluto speriat şi-a plecat capul şi s-a ascuns
De săgeţile fratelui în umbra nopţii.

Zeii astfel au dezvăluit
Ororile Sorţii ce se apropia;
Soarele şi-a ascuns razele în norii de sânge
De parcă ar plânge grozăvia ce-a început
Iar Cynthia şi-a strâns sfera şi tremurând fugi.
Munţii au fost răsturnaţi de furtuni
Şi râuri rătăcite şi-au lăsat văile seci.
Până şi cerul a arătat groaza ce avea să vină
Şi oştiri se luptau fioros printre nori;
Etna şi-a reînoit furia; plină de pucioasă
Fulgere tâşneau spre cerul înspăimântat.
Stafiile neîngropate alergau împrejurul mormintelor
Cerând ameninţătoare să fie îngropate
O cometă în flăcări şi-a scuturat coama strălucitoare

Şi Jupiter a coborât în şuvoaie însângerate.
Zeii nu au mai ascuns mult timp
Faptele ce vor veni, căci Cezar
Arzând de doriţa răzbunării
Dădu pace galilor, aducând cetăţenilor război.

Sus, pe cel mai înalt pisc al Alpilor
Unde stâncile privesc în jos la nori,
Acolo un altar grecesc fumegă pentru Alcides,
Acolo iarna eternă opreşte drumul
Şi vârful muntelui sprijină bolta cerului;
Nici o vară nu a încălzit aceste locuri
Nici Zephyrul nu a înveselit aerul mohorât,
Iar zăpada strânsă peste zăpadă ridică
Spre cerul înstelat coloane îngheţate.
Aici a ajuns Cezar cu legiunile sale voioase,
Aici şi-a făcut tabăra şi de aici
Privind câmpiile fertile ale Hesperiei
Şi, ridicând mâinile, astfel s-a rugat:

“ Atotputernice Jupiter! Şi tu, pământ al lui Saturn
Deseori v-am dat triumfurile filiale!
Priviţi armele pe care cu durere le port;
Sunt forţat de nedreptate să aduc războiul.
Am fost exilat în timp ce Rinul
L-am umflat peste matcă cu sângele germanilor
Şi pe gali i-am ţinut dincolo de Alpi
Deşi erau pregătiţi să ia Capitoliul cu asalt.
Dar care a fost răsplata acestor fapte?
Cucerirea, vai, este pierdută,
Germania învinsă, o nouă crimă se pregăteşte
Şi şaizeci de triumfuri sunt încoronate cu exilul.
Dar cine sunt aceia împotriva cărora
Trebuie să aduc amate plătite?
Ruşine Romei! Roma mea îşi dezmoşteneşte copiii
Dar mult ei nu vor mai păta onoarea
Sub acest pumn va cădea conducătorul lor pizmaş!
Haideţi, camarazi triumfători, deşteptaţi-vă ura

Şi cu săbiile voastre susţineţi-mi cauza!
Pericolul şi crima noi o împărtăşim.
Nu eu am arat câmpul gloriei
Căci voi aţi câştigat aceşti lauri!
Atunci dizgraţia şi pedeapsa a fost rostită
Asupra trofeelor şi luptei noastre victorioase;
Zarul este aruncat! Şi Fortuna îl va judeca!
Să-şi ia fiecare războinic sabia strălucitoare!
Drepturile mele sunt deja încoronate.
În mijlocul eroilor mei nu mă îndoiesc de succes.”

Aşa a vorbit… Atunci din cer a coborât
Pasărea lui Jovis i-a grăbit paşii
Voci ciudate s-au auzit printre copacii din stânga
Şi flăcări au lucit prin ceaţa pădurii
Phoebus însuşi, cu razele cele mai luminoase
A înveselit ziua cu splendoarea sa.

Aprins de semne, Cezar cel neîmblânzit
Îşi porni oamenii, el însuşi
Primul era pe cărarea îngustă, căci sub gheaţă
Zăceau pericole şi orori ce încă dormeau.
Dar când picioarele arzătoare şi fără număr
Lanţurile îngheţate le-au topit, zăpada îndată
S-a umflat, rezistându-le cu furie!
Şi deodată râuri au apărut curgând în munţi
Dar la comanda soartei valurile
Ce ameninţător se ridicaseră, în gheaţă au fost închise;
Şi, când oamenii ameţiţi de vremea perfidă
Se amestecaseră cu caii, cu steagurile,
Ca să mărească groaza, vântul adună
Norii ce furtuna au pornit-o.
Peste sunetul armelor ploaia s-a pornit
Şi din Eter curgea un ocean îngheţat
Ruinând cerul şi pământul,
Râurile înfricoşate aruncându-se afară din matcă.
Dar Cezar cel neîmblânzit ajutat de lance
Tot înainte, neabătut, mergea.

De aceeaşi ardoare era şi Alcides aprins
Când s-a repezit prin râpele din Caucaz spre glorie
Şi atunci coborând din piscul Olimpului
Jovis cel atotputernic pe giganţi i-a alungat.

Între timp, cu aripile tremurânde
O veste înspăimântată spre Palatin zbura
Şi Romei uimite aceste ştiri aduse:
O flotă duşmană pluteşte pe marea Alpilor:
Legiuni călite în sânge galic,
Mâniate spre Roma vinovată se îndreptau.
Atunci focul şi sabia şi oroarea
Războiului civil în faţa ochilor le-a apărut.
Neliniştea le-a tulburat oamenilor pieptul
Şi Înţelepciunea, pierdută în mijlocul groazei,
Îi părăsi zburând deasupra mării,
Căci mai în siguranţă acolo era decât pe uscat.
Oamenii au alergat la arme, destinul îi ajută
Pe cei îngroziţi, şi toţi spaima şi-o urmează.
Poporul năucit nu cunoştea nici un drum;
Dar sigur spre porţi bezmetic se repezea.
Roma se supuse ştirii înfricoşate
Şi romanii plângând îşi părăseau casele.
Unul îşi ducea copii tremurând de mână
Altul îşi ascunde Larii la sân
Pridvorul părăsind cu lacrimi în ochi
Şi dă aripi blestemelor pentru duşmanul său,
Aici soţia plânge la pieptul bărbatului,
Acolo pe un tată fiul pios
Îl ţine cu grijă filială şi nu simte greul,
Nici teama din cauza datoriei sale.
În timp ce aceştia – nebuni! – averile-şi duc
În mijlocul câmpului mărind astfel prăzile.

Austrul furtunos suflă deasupra mării
Şi umflă valurile cu mânie zgomotoasă.

Arta marinarilor este copleşită
Cârmacii stau înfricoşaţi; unii strâng pânzele,
Alţii trag la mal; cei care evită ţărmul vor
Să se încredinţează Fortunei şi nu stâncilor.

Dar cum să descrii groaza ce cuprinse oamenii
Când consulii au fugit cu Pompei?
Pompei, care-a pedepsit pe Hydaspes şi Pontus
Piatra piraţilor, el pe care Jupiter
De trei ori l-a văzut în cortegiul triumfal!
Acest mare conducător, ce a dat legile euxine
Şi a învăţat Bosforul să i se supună.
Ruşine! A părăsit josnic gloria şi Roma!
În timp ce Fortuna îi sărbătorea plecarea.

Zeii au privit atunci îngroziţi
Şi chiar piepturile cereşti au cedat fricii
Văzând pacea cum se depărta
Exilată din lume de nelegiuirea noastră!
Pacea, cea cu aripi moi şi-a pus pe cap cununa
De măslin cu braţele albe;
O caută zburând grăbite Umbrele elizee.
O urmează cu ochii plecaţi Speranţa firavă
Şi Dreptatea cu părul ei despletit
Şi Concordia, plângând cu hainele rupte.

Iadul triumfător descuie porţile din bronz
Şi Furiile toate părăsesc curtea stygiană.
Bellona ameninţând însoţeşte Eriniile
Şi crunta Megaera înarmată cu sabia de foc,
Moartea palidă, Înşelătoria insidioasă, Masacrul
Şi Ura se reped afară! Cine, dezlănţuit
Îşi ridică spre înalt capul? Un coif îi ascunde
Faţa rănită; cu stânga apucă scutul lui Marte
Groaznic, străpuns de săgeţile fără număr.
Iar în mâna sa dreaptă apare torţa
Cu care va aprinde distrugerea în lumea întreagă.

Zeii s-au coborât din ceruri, iar Atlas se minuna
Că îi lipseşte povara obişnuită;
Şi cearta oamenilor i-a împărţit şi pe divini.
În ajutorul lui Cezar, Diona a venit prima
Şi Pallas a ajutat-o, şi zeul războiului.
Iar lângă bravul Pompei
Cynthia şi Phoebus, şi fiul Cyllenei,
Şi propriul său idol Alcides au venit.
Trâmbiţele au răsunat! Discordia şi-a ridicat capul
Şi şi-a scuturat pletele spălăcite
Sânge uscat îi pătează faţa
Din ochii cleioşi îi picură spaimele;
Dinţi ascuţiţi îi strâmbă gura
Şi de pe limbă curge un râu de otravă
Iar şerpii îi şuieră lângă obraji;
Pielea palidă zdrenţele abia o acoperă
Şi în mâna tremurătoare o torţă ţinea.

Ridicându-se din Tartarus cel întunecat
A ajuns pe vârful mândrilor Apenini;
De unde privind pământul şi marea
Şi armatele umplând câmpiile,
Spuse cu o patimă triumfătoare:

“La arme, popoare, la arme,
Şi lăsaţi torţa Discordiei să ardă!
Laşul nu se va mai salva fugind; nici vârstnicii,
Nici femeile, nici copii nu vor trezi mila
Doar pământul va tremura şi turnurile înalte
Se vor zgudui şi prăbuşi în ruine.
Tu, Marcellus, păstrează decretul
Şi, Curio, incită furia mulţimii!
Iar tu, Lentulus, convingător tu eşti;
Susţine Facţiunea cu vorba ta puternică!
Dar, Cezar, de ce această răzbunare întârziată?
De ce nu spargi Porţile Romei vinovate

Şi mândria ei nu ţi-o faci pradă:
Şi tu, Pompei, nu-ţi cunoşti puterea?
Dacă ţi-e frică la Roma, fugi la Epidamnus
Şi hrăneşte câmpia Thessaliei cu sânge!”

Aşa a vorbit Discordia…
Pământul nelegiuit s-a supus.

17 Munte considerat lăcaşul Muzelor (n.tr.).

Capitolul XV

După ce Eumolpus şi-a declamat creaţia cu o volubilitate prodigioasă, am intrat în sfârşit în oraşul Croton. Acolo am ţintit un han micuţ, dar a doua zi am început să căutăm un loc mai pretenţios unde să ne cazăm. Ne-am întâlnit desul de repede cu o turmă de vânători de moşteniri care ne-au întrebat cine eram şi de unde venisem. Am răspuns la ambele întrebări conform planului pe care îl pregătisem, fiind atât de veridici că ne-au crezut pe de-a întregul, căci s-au întrecut să-i dăruiască lui Eumolpus averile şi era cât pe ce să se ia la bătaie care să îi facă primul acest favor. Toţi i-au făcut cadouri ca să câştige bunăvoinţa pretinsului milionar.

Astfel, lucrurile au mers bine pentru noi în Croton pentru multă vreme că Eumolpus, uitându-şi complet originile umile, se lăuda tuturor că nimeni nu poate rezista influenţei sale şi că orice crimă s-ar fi petrecut în oraş, putea să-l scape pe făptaş doar datorită cunoştiinţelor ce care le avea în poziţii sus-puse. Eu însă, deşi îmi îndopam trupul tot mai umflat, numai cu mâncare din cea mai bună, şi chiar ajunsesem să cred că Fortuna nu se mai uita urât la mine, tot meditam la întorsătura neaşteptată a lucrurilor şi la viaţa pe care o duceam. “Dacă vreun vânător de moşteniri mai isteţ”, îmi ziceam adeseori, “trimite pe cineva în Africa să facă cercetări şi descoperă păcăleala? Dacă servitorul lui Eumolpus, în mod sigur la fel de sătul de tot luxul, ca şi mine, scapă vreun cuvânt necugetat şi dezvăluie astfel farsa? Ar trebui să fugim imediat, să ne întoarcem la viaţa plină de lipsuri de care tocmai am scăpat şi să începem din nou să cerşim. Pe toţi zeii! Ce viaţă de criminali am duce, temându-ne tot timpul de răzbunarea lor!”

După aceste gânduri am ieşit întristat din casă, sperând să-mi împrospătez mintea cu aerul de afară. Abia am ieşit pe alee, când o fată, cu un aspect deloc neplăcut, m-a strigat: “Polyaenos!” – numele pe care îl adoptasem de când am ajuns în oraş – şi mi-a spus că stăpâna ei cerea permisiunea să-mi vorbească.

“Desigur că faci o confuzie”, am răspuns buimăcit; “Nu sunt decât un străin şi un sclav şi nu merit o astfel de onoare.”

“Nu! Trebuia să te găsesc pe tine”, a apus ea, “dar îmi dau seama că îţi cunoşti frumuseţea, îţi dai aere şi îţi vinzi favorurile în loc să le dăruieşti. Ce altceva ar putea să însemne părul tău bine pieptănat, figura pudrată şi privirea galeşă? Pentru ce altceva mersul studiat, paşii mărunţi şi nicodată grăbiţi, decât de a expune farmecele şi de a vinde astfel desfătările? Uită-te la mine: nu sunt un augur18 sau vreun cititor în stele, ca astrologii, dar pot totuşi să ghicesc de ce soi e omul după cum arată şi îmi dau seama care îi sunt intenţiile imediat ce îl văd cum merge. Deci, dacă vrei să ne vinzi

această marfă, ai un client pregătit să cumpere; sau, dacă ne-o vei da, cum ar trebui să facă un domn, suntem fericite să îţi rămânem datoare. Îmi spui că nu eşti decât un servitor şi un sclav obişnuit; asta nu face decât să încingă şi mai tare imaginaţia stăpânei mele. Există femei cărora le place murdăria şi a căror pasiuni sunt stârnite doar de sclavi sau de alergători desculţi. Altele se aprind după gladiatori sau conducători de catâri prăfuiţi sau după actori care se fandosesc pe scenă. Stăpâna mea este tocmai acest gen de femeie: ar fi în stare să sară la amfiteatru peste paisprezece rânduri de scaune pentru a alege din gloata care stă de obicei în spate."

Vrăjit de pălăvrăgeala ei fascinantă, i-am spus: "Spune-mi, dragă, nu cumva doamna aceea eşti chiar tu?"

Servitoarea a râs din inimă auzindu-mă şi zise: "Te rog! Nu fi atât de încrezut. Nu m-am dăruit niciodată unui sclav până acum şi Zeii să mă păzească ca nu cumva să îmi irosesc îmbrăţişările pe vreun client fidel al stâlpului infamiei. Dacă doamnele vor să sărute urmele de bici, nu au decât; cât despre mine, deşi nu sunt decât o servitoare, nu am acceptat niciodată vreunul mai jos de cavaler.

Gusturile diferă; după cum se nimereşte
Unora le plac trandafirii, altora spinii."

Am fost uimit de înclinaţii atât de ciudate şi m-am gândit că e monstruos ca servitoarea să aibă asemenea pretenţii înalte, iar stăpâna, gusturile vulgare ale unei servitoare.

După câteva glume am rugat-o să o aducă pe doamnă pe promenada cu platani unde ne aflam. A fost foarte dispusă să o facă: suflecându-şi fusta s-a dus în pădurea de dafini care mărginea aleea. După puţine clipe şi-a adus stăpâna din ascunziş şi am văzut o fiinţă mai desăvârşită decât şi-au imaginat-o artiştii. Cuvintele nu îi pot descrie frumuseţea, căci orice aş spune nu s-ar ridica la înălţimea realităţii. Pletele buclate îi acopereau umerii, fruntea joasă lăsată liberă cu părul pieptănat înapoi, sprâncenele coborau spre obraji şi aproape se întâlneau între ochii care străluceau mai tare ca stelele într-o noapte fără lună, nasul era uşor acvilin, gura mică era ca cea pe care Praxiteles a dat-o Dianei. Bărbia, gâtul, mâinile, picioarele albe ca zăpada încălţate în sandale aurite, toate se întreceau la strălucire cu marmura de Paros. Pentru prima oară am uitat-o pe Doris al cărei admirator fusesem de multă vreme.

De ce se întristează Jovis nenorocind iubirea
Mut şi lipsit de glorie în Ceruri?
Cu dragă inimă s-ar preschimba zeul într-un taur
Sau părul cărunt într-o coamă bogată!
Aşa este Danae – o atingere de-a ei l-ar aprinde
Şi l-ar omorî pe zeu de bucurie.

Încântată, a zâmbit atât de drăgălaş că am crezut că văd luna arătându-se dintre nori. A râs şi îmi spuse, gesticulând cu degetele: “Dacă nu eşti prea mândru să te bucuri cu o femeie de condiţie, şi încă una care nu a cunoscut un bărbat decât o dată în acest an, îţi ofer o «soră», tinere. Ai deja un «frate», ştiu asta, pentru că nu ezit să fac cercetări, dar ce te opreşte să adopţi şi o soră? Cer şi eu o asemenea înrudire. Gustă şi vezi cum îţi plac săruturile mele.”

“Te conjur, pe frumuseţea ta, binevoieşte să admiţi un străin printre amiratorii tăi. Vei găsi unul care îţi va fi devotat, dacă îi vei permite să te adore. Şi, ca să nu crezi că intru în templul iubirii fără a avea vreo ofrandă, iată, îmi sacrific «fratele».”

“Cum!” a strigat, “să sacrifici pentru mine fiinţa fără de care nu poţi să trăieşti, de ale cărei sărutări depinde fericirea ta, pe care o iubeşti aşa cum aş vrea să mă iubeşti pe mine?” Aceste cuvinte au sunat atât de dulce, că am crezut că vocile sirenelor fuseseră aduse de vânt către urechile mele. Pierdut în admiraţie şi năucit de strălucirea minunată ce întrecea lumina Câmpiilor Elizee, am fost fericit să-mi întreb zeitatea care îi era numele.

“Cum, servitoarea nu ţi-a spus?”: a răspuns ea, “Mă numesc Circe, dar nu sunt fiica Soarelui şi nici mama mea nu a privit globul ce se învârte. Şi totuşi, am o dorinţă nobilă pentru care aş mulţumi zeilor, ca soarta să ne unească. Da! În spate trebuie să fie mâna vreunui zeu, căci nu degeaba Circe îl iubeşte pe Polyaenos; o mare iubire arde între aceste nume. Poţi să faci ce vrei cu mine, căci nu trebuie să ne temem de vreun deranj, iar «fratele» tău este departe.”

Spunând acestea, Circe m-a cuprins cu mâinile ei delicate şi m-a tras pe iarba plină de flori:

Pe vârful Idei unde îşi dezmierda Jupiter nimfa
Şi focul nelegiuit arde în văzul tuturor,
Mama Geea cu toate frumuseţile ei se vedea

Trandafiri, viorele, dulcea iasomie,
Şi crinii zâmbeau pe iarbă.
Astfel era poieniţa unde Venus a mea lenevea
Iubirea noastră era ascunsă, dar ziua minunată
Era strălucitoare ca ea, şi templul vesel ca ea.

Unul lângă altul eram trântiţi pe iarbă şi împărţeam mii de săruturi, preludiu al unei fericiri cu mult mai mari. Dar vai! O amorţire a mea a dezamăgit-o pe Circe care a exclamat jignită: “Ce s-a întâmplat? Săruturile mele te dezgustă? Respiraţia mea e împuţită din cauza postului? Îmi sunt subţioarele nespălate şi duhnesc? Dacă nu e nimic asemănător, te temi oare de Giton?”

Roşind puternic la cuvintele ei am pierdut orice vigoare pe care o mai aveam şi simţindu-mă complet distrus, am implorat-o: “Regina mea, nu îmi spori suferinţa. Am fost vrăjit.”

O scuză atât de obişnuită era departe de a-i linişti furia. Dispreţuitoare, şi-a întors privirea către servitoare: “Spune-mi adevărul, Chrysis. Sunt respingătoare? Sunt desfrânată? Îmi strică vreo pată frumuseţea? Ceva trebuie să fie greşit!”

Deoarece Chrysis stătea tăcută, a luat o oglindă şi după ce a repetat privirile şi zâmbetele pe care le schimbă iubiţii, şi-a scuturat roba care zăcea mototolită la pământ şi s-a repezit în templul lui Venus. Am rămas ca un condamnat sau ca un om terifiat de vreo viziune groaznică, minunându-mă dacă extazul de care fusesem lipsit a fost un vis sau aievea.

Când în somn se arată dorinţa desfrânată
Şi ne curtează ochii cu bogăţii ascunse
Îmbrăţişăm furtişagul; comoara zâmbind
Ne umple mâinile vinovate; conştiinţa transpiră
Iar teama greu ne apasă pe minte
Ca nu cumva un mare secret să se afle.
Dar când cu noaptea nălucirea fericită se retrage
Şi ochii ni se deschid la înşelăciune, plângem
Parcă am fi pierdut ceva ce nici nu aveam
Şi ardem după fericirea imaginară.

Nenorocirea mea îmi părea, într-adevăr, ca un vis sau o nălucire;

amorţirea mea a durat atât de mult, că nici nu reuşeam să mă ridic de la pământ. Totuşi, treptat, mintea mea şi-a revenit şi forţa odată cu ea; m-am îndreptat apoi spre casă, unde, prefăcându-mă bolnav, m-am aruncat în pat. Nu mult după aceea Giton, care a auzit de boala mea, a intrat în cameră foarte îngrijorat. Pentru a-l linişti i-am spus că mă culcasem doar ca să mă odihnesc; pe lângă aceasta am mai spus multe altele, dar am avut grijă ca nu cumva să amintesc de întâmplarea mea nefericită, căci tare mă temeam de gelozia sa. Ca să evit orice bănuială l-am tras lângă mine ca să îi dovedesc iubirea mea, dar toate încercările şi silinţele mele au fost în van. S-a ridicat supărat şi m-a mustrat fără vigoare şi cu dragostea mult slăbită, zicând că observase de mult că îmi iroseam cu siguranţă altundva prospeţimea minţii şi a trupului.

“Nu, nu, dragul meu” l-am întrerupt, “dragostea mea pentru tine a rămas neatinsă; dar judecata domneşte acum asupra iubirii şi desfrâului.”

“Ei, mulţumesc atunci, îţi mulţumesc pentru inocenţa socratică a pasiunii tale. Alcibiade nu era mai cast când s-a culcat în patul profesorului.” “Îţi spun, frăţior al meu”, am continuat, “am pierdut orice simţ al bărbăţiei. Moartă şi îngropată este acea parte a mea care odinioară m-a făcut asemenea lui Ahile!”

Văzând că sunt într-adevăr amorţit şi temându-se de scandalul care s-ar fi iscat dacă ar fi fost descoperit, s-a retras grăbit într-o altă cameră. Abia plecase când s-a ivit Chrysis şi mi-a înmânat tăbliţele cerate din partea stăpânei pe care ea scrisese următoarea scrisoare:

CIRCE CĂTRE POLYAENOS – SALUTARE

Dacă aş fi fost o desfrânată m-aş fi plâns din cauza dezamăgirii. În loc de aceasta îţi sunt recunoscătoare pentru neputinţa ta, căci aşa m-am bucurat mai mult de hârjoneala ce se apropia de plăcere. Te întreb ce faci şi dacă ai ajuns acasă pe propriile-ţi picioare, căci doctorii spun că omul nu poate să meargă fără nervi. Îţi voi spune ce gândesc: tinere domn, păzeşte-te de paralizie. Nu am văzut vreodată un bolnav într-un pericol mai mare; pe cuvântul şi onoarea mea, eşti deja ca şi mort. Dacă un atac asemănător îţi va atinge mâinile şi genunchii, te sfătuiesc să trimiţi imediat după oamenii care se ocupă cu înmormântările.

Dar oricât de teribilă a fost insulta pe care am primit-o, tot nu pot să lipsesc un bolnav într-o situaţie atât de mizerabilă ca tine de reţeta de care are nevoie. Dacă vrei să fii vindecat, cere ajutorul lui Giton. Îţi vei vindeca

neputinţa dacă vei dormi trei nopţi departe de «frăţiorul» tău. Eu nu mă tem, dar aş putea să îmi găsesc un alt admirator care să mă iubească puţin. Reputaţia şi oglinda îmi spun că e adevărat.

Sănătate (dacă ai)

Imediat ce Chrysis a văzut că am terminat de citit această scrisoare muşcătoare, mi-a zis: “Astfel de accidente se întâmplă des, mai ales în acest oraş unde sunt femei care pot să ademenească până şi luna de pe cer. Deci nu te teme, lucrurile se vor îndrepta; răspunde aşadar cu cuvinte recunoscătoare şi redă-i încrederea cu un răspuns sincer şi cald. Căci, ca să spun adevărul, de când ai dat greş nu a mai fost aceeaşi.”

Nu m-am opus deloc propunerii şi am răspuns astfel:

POLYAENOS CĂTRE CIRCE – SALUTARE

Mărturisesc, doamnă, că am făcut deseori greşeli; nu sunt decât un om, şi încă unul tânăr. Dar niciodată până acum nu am comis o faptă ce se pedepseşte cu moartea. Criminalul îşi mărturiseşte crima; oricare ar fi pedeapsa care o hotărăşti, o merit. Am trădat încrederea, am omorât un om, am pângărit un templu; alege pedeapsa pentru toate acestea. Dacă osânda va fi moartea, îţi dau sabia mea; dacă te mulţumeşti cu biciul, mă arunc despuiat la picioarele tale. Aminteşte-ţi însă că nu eu, ci uneltele mele te-au dezamăgit. Poate că imaginaţia mi-a depăşit puterile care rămăseseră în urmă, sau poate că în nerăbdarea mea mi-am irosit prea repede ardoarea. Mă rogi să mă păzesc de paralizie ca şi cum ar exista alta mai mare decât cea care m-a împiedicat să te am. Dar asta e esenţa apărării mele: te voi satisface totuşi, dacă îmi vei permite să îmi repar greşeala.”

După ce mi-am luat rămas-bun de la Chrysis cu astfel de promisiuni mi-am pregătit trupul care mă slujise atât de rău, astfel încât am neglijat cu totul baia şi am folosit uleiuri cu moderaţie. Apoi am mâncat doar bucate care să mă întărească, adică ceapă şi melci, şi am băut doar puţin vin. Apoi, după ce mi-am liniştit nervii cu o plimbare, m-am culcat fără un Giton cu

care să împart patul. Nerăbdător precum eram să mă împac, mă temeam de orice atingere cu favoritul meu.

A doua zi, după ce m-am trezit sănătos la minte şi la trup, m-am dus în acelaşi loc al aleii cu platani, deşi mă temeam de acel loc cu ghinion, şi am aşteptat-o pe Chrysis să îmi fie ghid. După ce m-am plimbat o vreme, tocmai mă aşezasem în acelaşi loc ca în ziua de dinainte, când apăru însoţită de o bătrână. După ce m-a salutat, mi-a zis: “Ei, domnule delicat, vă simţiţi azi mai în putere?”

Bătrâna, între timp, a scos un ghem de aţe împletite de diferite culori şi mi le-a legat în jurul gâtului. Apoi a amestecat ceva pământ cu salivă şi şi-a băgat degetul mijlociu în mizerie şi fără a lua în seamă scârba mea, mi-a însemnat astfel fruntea.

Niciodată nu dispera! Pe Priapus îl invoc
Să ajute părţile care fac altarul să fumege.

După ce şi-a terminat incantaţia, m-a pus să scuip de trei ori şi de trei ori să-mi arunc nişte pietricele în sân, pe care le ţinuse înfăşurate în purpură după ce le vrăjise. Apoi a pus mâna pe bărbăţia mea şi a început să verifice starea mea virilă. Mai repede decât s-ar fi zis, nervii au ascultat şi au umplut mâna bătrânei cu o unealtă uriaşă. Apoi, ţopăind de fericire, a strigat “Priveşte, Chrysis, priveşte cum am gătit iepurele cu care alţii se vor ghiftui!” După ce a reuşi acest lucru, m-a înmânat lui Chrysis care era foarte bucuroasă că recuperase comoara stăpânei; cu toată graba m-a dus la ea, pe care am găsit-o într-un loc încântător, împodobit cu tot ce are natura mai frumos să ne ofere.

Unde platanii aruncă umbra răcoritoare
Şi pinii îngrijiţi îşi arată tremurând coroanele,
Şi Daphne în mijlocul chiparoşilor se încununează.
Alături un râu curge lin
Şi rostogoleşte pietricelele murmurând.
Un loc pentru iubire; privighetoarea
Şi blânda rândunică îi povestesc bucuriile
Pe ele fiecare tufiş le salută în zori
Şi în orgiile lor cântă orele ce trec.

Era întinsă pe perne aurite care îi susţineau gâtul de marmură şi îşi făcea vânt încet, cu o ramură de mirt. Imediat ce m-a văzut a roşit, fără îndoială amintindu-şi de jignirea din ziua de ieri. Când am rămas singuri m-am întins, la invitaţia ei, alături de ea. Mi-a pus ramura peste ochi şi asta a încurajat-o, de parcă s-ar fi ridicat un zid între noi; a râs, întrebându-mă: “Ce faci, paraliticule? Ţi-ai revenit de te-ai întors şi azi?”

“De ce mă întrebi?” am răspuns. “Mai bine te convingi singură!” şi aruncându-mă plin de curaj în braţele ei mi-am primit partea de săruturi calde şi sincere. Dorinţa ei m-a atras fără să îi pot rezista şi s-a bucurat de mine; buzele ni se uniseră în mii de săruturi, degetele noastre împreunate s-au jucat în mii de feluri, corpurile noastre se îmbrăţişaseră până ce sufletele păreau să ni se contopească, iar în mijocul acestor pregătiri delicioase corpul m-a trădat încă o dată şi am eşuat complet în a atinge piscul fericirii noastre.

Înfuriată de două astfel de insulte consecutive doamna a sfârşit prin a căuta răzbunare şi, chemându-şi servitorii, le porunci să mă bată bine. Dar nu se mulţumi doar cu atât: adunând cele mai josnice târfe din casă şi cei mai mizerabili salahori le-a poruncit să mă scuipe. Punându-mi mâna la ochi, fără să încerc să mă scuz, căci ştiam că meritam din plin ceea ce primeam, am fugit din casă gonit de o furtună de lovituri şi de scuipături. Proselenos a fost dată şi ea afară, iar Chrysis a fost bătută. Întreaga casă era uimită, întrebând cine era acela care dezlanţuise aşa o furie în stăpâna lor. Măcar aceasta m-a mai răcorit şi mi-am ascuns cu grijă vânătăile pentru a nu-l înveseli pe Eumolpus sau a-l întrista pe Giton. Tot ce puteam să fac pentru a-mi salva demnitatea era să pretind că sunt bolnav; urcându-mă în pat mi-am îndreptat mânia asupra cauzei acestor nenorociri:

Cu fierul aş fi vrut să lepăd acea parte
Dar de trei ori briciul îmi căzu din mâini.
Acum nu mai reuşeam să fac ce aş fi putut
Căci, rece ca gheaţa tremurând se retrase
Şi se ascunse după un baldachin ridat
Ascunzându-şi capul de răzbunarea mea.
Astfel frica ei mi-a curmat intenţia
Şi supărarea se consumă doar în cuvinte.

Şi, sprijinindu-mă în cot m-am adresat laşului: “Ce ai de zis acum

în apărarea ta, scârbă a oamenilor şi a zeilor? Căci numele tău nu trebuie să fie amintit de oameni care se respectă. Am meritat un astfel de tratament de la tine – să mă prăbuşesc din extazul ceresc în chinurile iadului, să am vigoarea şi energia tinereţii reduse la neputinţa bătrâneţii? Dă-mi, te implor, o dovadă că eşti totuşi bun de ceva.” Cu astfel de cuvinte mi-am potolit necazul.

Dar cu ochi plecaţi, nemişcat bocea,
La ocările mele nu şi-a ridicat privirea;
Ca rădăcinile tremurând pe stânci
Sau ca macii căzuţi, de nici un zefir răniţi.

Totuşi, ajuns la sfârşitul acestor cuvinte nedemne, am început să mă ruşinez de ce zisesem şi m-am jenat că mi-am pierdut atât de mult respectul de sine, încât să adresez cuvinte unei părţi a corpului pe care oamenii serioşi nici nu o bagă de seamă. “La urma urmei, de ce mă neliniştesc pentru că mi-am descărcat supărarea printr-o mică sudalmă?” m-am întrebat, frecându-mi fruntea. “Nu blestemăm adeseori părţi ale corpului: burta, gâtul, capul chiar, atunci când ne doare? Nu se certa Ulise cu inima sa? Şi nu îşi blestemă tragedienii ochii, de parcă ar putea să audă? Cei bolnavi de gută îşi înjură picioarele, reumaticii mâinile, orbii ochii; şi unul care şi-a rănit degetele de la picioare nu îşi revarsă mânia asupra lor?

Nimic nu e mai fals decât prejudecăţile oamenilor şi nimic mai prostesc decât simularea unei greutăţi.”

18 Preot roman care ghicea viitorul după zborul păsărilor etc. (n.tr.).

Capitolul XVI

După ce mi-am terminat lamenţia l-am chemat pe Giton şi l-am întrebat: “Spune-mi, dragul meu, pe onoarea ta; în noaptea în care Ascyltos te-a furat, şi-a impus în vreun fel forţa asupra ta, sau s-a abţinut în acea noapte?” Băiatul şi-a atins ochii şi a jurat solemn că Ascyltos nu îi făcuse nimic.

Nu l-am întrebat mai multe, eram atât de doborât de necazuri, încât nu mai reuşeam să mă stăpânesc şi nu prea îmi dădeam seama de ce ziceam. Ce-a trecut a trecut, mi-am zis, mai ales când amintirea lucrurilor trecute nu aduce decât durere. În cele din urmă, m-am concentrat să îmi regăsesc vigoarea.

Eram hotărât să mă dedic zeilor şi am început să-l chem pe Priapus în ajutor. Am luat o figură fericită şi, căzând în genunchi în pragul templului, i-am cerut ajutorul astfel:

“Bucurie a lui Bacchus, paznicul viilor,
Reparator al iubirilor ruinate,
Lesbos şi verdele Thasos ţi se închină.
Pe tine fetele în rituri desfrânate te adoră;
Bucurie a driadelor, cu ajutorul tău
Dorinţele-mi însoţeşte şi ascultă-mi ruga.
Nu mi-am pătat mâinile cu sânge nevinovat,
Nu i-am profanat pe zei; adânc mă aplec.
Trimite binecuvântarea ta să mă îngrijească.
Nu te-am supărat cu toată fiinţa mea,
Cine păcătuieşte din slăbiciune mai puţin e vinovat;
Iartă-mi greşeala şi nu mă pedepsi.
Când buna soartă împarte generoasă daruri
Recunoscător îmi plec capul.
Un purceluş de lapte las în templul tău
Şi cupele sacre le umplu cu vin,
Un ţap ce zace lângă altarul tău
Şi pe părintele turmei mele îl voi sacrifica.
De trei ori adepţii tăi se vor aduna,
De trei ori vor dansa în jurul altarului tău
Şi îmbătaţi orgia vor porni.”

Eram între timp atent la partea mea afectată când bătrâna a intrat în templu cu părul în dezordine şi îmbrăcată în negru; punând mâna pe umărul meu m-a tras afară.

“Ce vrăjitoare ţi-au devorat bărbăţia?” m-a întrebat, “sau pe ce mizerii ai călcat noaptea pe stradă? Nu poţi să-ţi îndeplineşti datoria nici măcar cu băiatul; obosit şi leşinat ca un cal la deal, ţi-ai irosit de pomană sudoarea şi silinţa! Şi nu te-ai mulţumit cu propriile tale fărădelegi – i-ai pus pe zei împotriva mea. Am de gând să te fac să plăteşti pentru asta!”

Fără să pot rezista, m-a dus înapoi în templu în camera preotesei, unde m-a trântit pe un pat şi, luând un băţ, mi-a mai dat o bătaie bună. Dar nu am zis o vorbă şi dacă băţul nu s-ar fi rupt la prima lovitură scăzând astfel puterea bătăilor, cu siguranţă că mi-ar fi rupt braţele sau mi-ar fi spart capul. Am gemut mai ales din cauza modului în care îmi trata unealta şi, începând să plâng, mi-am ascuns faţa sub o pernă. Bătrâna se prăbuşi şi ea pe marginea patului, plângându-se de povara vieţii prea îndelungate.

Preoteasa a intrat apoi şi a strigat, văzându-ne: “Ce v-a adus în camera mea cu figurile acestea lungi de parcă aţi veni de la înmormântare? Mai ales acum, în mijlocul sărbătorii, când până şi cei mai întristaţi încep imediat să râdă?”

“Acest tânăr ne-a adus la tine, Snothea, căci cu siguranţă s-a născut sub o stea nenorocită; nu poate să-şi ofere bunurile nimănui, băiat sau fată. Nu ai mai văzut un om atât de nefericit; cârpă udă, astfel îi e unealta! Ce crezi despre un bărbat care a plecat din patul lui Circe fără să fi gustat plăcerea?” Auzind acestea, Snothea s-a aşezat între noi şi după ce a clătinat din cap a zis: “Sunt singura femeie care ştie cum să îl vindece. Va trebui să doarmă o noapte cu mine şi o să vezi că va deveni tare ca un corn de taur!

Toată natura se închină puterii mele,
Pământul inflorit va putezi şi se va usca,
Sau va înfrunzi atunci când mi-o doresc,
Şi văile se vor umple cu flori frumoase de primăvară
Câmpii îngheţate se vor acoperi de zăpadă
Sau cu vraja mea voi opri furtuna
Îi voi linişti respiraţia şi o voi stinge;
Tigrii şi leoparzii mi se vor supune
Şi nu vor mai ucide la porunca mea;
La porunca mea întunericul va acoperi
Cerul, stelele şi va ascunde luna;
Carul de foc al soarelui se va opri pe boltă

Şi Thetis degeaba îşi va aştepta stăpânul.
Medeea, vrăjitoarea, a supus
Taurii din Pontus ce foc respiră
Şi pieptul lor a îndurat jugul atunci.
Strălucitoarea Circe, fiica soarelui
Soldaţii lui Ulise în porci i-a transformat
În păduri Silenus, pe mări Proteus
Ascund zeul şi iau ce formă vor.
Arta mare mi-e, puterea pe măsură
Lumea supusă vrăjilor mele se pleacă.

Am tremurat de groază când am auzit-o promiţând astfel de miracole şi am început să o privesc mai atent pe bătrână.

"Acum", spuse Snothea, "fă cum îţi spun." După ce s-a spălat foarte atentă pe mâini, s-a aplecat peste pat şi a început să mă sărute.

A pus apoi o masă veche în mijocul altarului, umplând-o cu cărbuni aprinşi; a luat un bol atât de vechi, că se sfărma în bucăţi şi l-a lipit cu smoală. Apoi a pus la loc pe peretele afumat un ţăruş de care fusese agăţat bolul din lemn şi care căzuse când luase vasul. După ce a îmbrăcat o manta pătrată a pus o oală uriaşă pe foc, iar în acelaşi timp, apucând cu o furcă un sac în care era nişte fasole şi nişte carne uscată de la obrazul porcului cu mii de urme de tăieturi, a scos pe masă o parte din conţinut mi-a cerut să curăţ fasolea cu atenţie. M-am apucat, deci, să separ boabele de păstăile mizerabile în care se găseau; dar Snothea, blestemându-mi încetineala, le-a apucat şi cu dinţii s-a apucat să le cureţe, scuipând cojile pe jos unde arătau ca nişte muşte moarte. Nu am putut să nu admir ingeniozitatea sărăciei şi dibăcia care se ascundea în toate lucrurile. Într-adevăr, virtutea sărăciei, urmată de preoteasă, se regăsea în fiecare mărunţiş. Bordeiul ei, mai ales, era un altar al mizeriei.

Fildeş indian aurit nu vei găsi aici,
Marmura nu înşală acoperind pământul;
Fără arta scumpă altarul venerat
Cu podoabele naturale străluceşte.
În jurul sălaşului lui Ceres ierburi cresc
Pământeşti sunt lucrurile, preoteasa le cunoaşte;
Ulciorul din pământ păstrează vinul sfânt
Mâncarea din rădăcini, sfântă putere divină.

Nu găseşti găteli obraznice sau purpură trufaşă,
Noroi şi mizerie ascund relicvele sfinte;
Trestii şi ierburi împodobesc acoperişul
Şi paie lipsite de bobul toamnei.
Pe un raft vechi şunca savuroasă zace
Şi fructe rituale sunt prinse în ghirlande.
Într-un astfel de bordei locuia Hecate
Umilă locuinţa, dar sublimă mintea.
Inima ei darnică lauda o va încununa
Şi muzele îi fac numele nemuritor.

Apoi, după ce a curăţat fasolea şi a mâncat o bucăţică de carne, a luat o furculiţă ca să înlocuiască obrazul porcului, o antichitate el însuşi, dar scaunul putred, pe care se urcase ca să ajungă la raft s-a rupt sub greutatea bătrânei şi a aruncat-o peste foc. Buza oalei s-a spart, stingând astfel focul care se înteţea; cotul femeii a fost ars de un tăciune şi întreaga ei faţă a fost acoperită de cenuşă. Am sărit speriat şi am săltat bătrâna în picioare, nu fără să râd în sinea mea; apoi ea a fugit la un vecin ca să poată aprinde din nou focul ca să nu întârzie mai mult sacrificiul.

Mă îndreptam spre uşa bordeiului când, iată, trei gâşte sfinte pe care probabil bătrâna le hrănea la amiază s-au repezit la mine şi m-au ameţit complet cu gâgâitul lor furios. Una din ele mi-a rupt tunica, a doua mi-a desfăcut legătura de la încălţări, iar a treia, comandantul acestui asalt sălbatic, chiar m-a rănit la picior cu ciocul zimţat. Gândind că nu era timpul pentru prostii, am smuls un picior de la masă şi astfel înarmat am început să lovesc creatura aceea războinică. Nu am fost mulţumit doar cu câteva lovituri şi, pentru a-mi răzbuna rana am omorât fără milă pasărea:

Aşa erau păsările pe care Hercule le-a supus,
Şi cu ţipete puternice către cer le-a urmărit,
Aşa erau Harpiile pe care fraţii înaripaţi
Le-au alungat de la ospăţul amăgitor.
Cerurile uimite priveau lupta lor asurzitoare
Şi păreau să dea înapoi înspăimântate.

Am lăsat creatura întinsă, în timp ce celelalte două păsări, după ce au apucat boabele împrăştiate pe podea şi văzându-se, cred, lipsite de

conducător, s-au dus înapoi în templu. Mândru de pradă şi de răzbunare, am aruncat pasărea după pat şi mi-am spălat rana de la picior cu oţet. Temându-mă de o mustrare, mi-am strâns lucrurile să plec, dar nici nu trecusem pragul, când am văzut-o pe Snothea venind cu un vas din pământ plin de tăciuni. M-am retras şi mi-am aruncat roba de parcă aş fi aşteptat-o şi m-am aşezat lângă intrare. A pus focul pe nişte surcele tăiate mărunt şi a început să aşeze câţiva buşteni, scuzându-se pentru întârziere, căci nu i se dăduse voie să plece până ce nu băuse cele trei cupe tradiţionale. Apoi m-a întrebat: “Ce ai făcut în lipsa mea? Şi unde sunt boabele de fasole?”

Credeam în mod sincer că făcusem ceva vrednic de laudă şi i-am descris cu de-amănuntul bătălia şi i-am arătat pasărea moartă. Imediat ce a văzut gâsca, a ţipat atât de tare, că ai fi crezut că păsările au năvălit din nou în cameră. Surprins şi neînţelegând ce anume am greşit am rugat-o de mai multe ori să-mi spună motivele supărării şi de ce avea milă faţă de gâscă şi nu faţă de mine.

Dar, bătând din palme, a strigat: “Cum îndrăzneşi să vorbeşti, ticălos nenorocit! Vei afla ce cruzime ai înfăptuit; ai omorât bucuria lui Priapus, gâsca dragă tuturor femeilor. Crezi că e un mărunţiş – dacă află oamenii legii, vei fi crucificat! Mi-ai pătat casa cu sânge, casă care nu a mai fost profanată înainte şi m-ai pus la mila oricărui duşman care ar vrea să mă alunge.”

“Nu striga aşa, te implor”, am întrerupt-o, “căci îţi voi cumpăra un struţ în locul gâştei!” Încă stătea pe pat plângând moartea înainte de vreme a păsării şi eu încă o priveam surprins, când Proselenos a ajuns cu ceea ce mai trebuia pentru sacrificiu. Imediat ce a văzut pasărea moartă a întrebat agitată cum se întâmplase nenorocirea şi a început şi ea să plângă, zicându-mi asemenea vorbe de parcă i-aş fi omorât tatăl şi nu o gâscă. Povestea deja mă plictisea şi i-am zis: “Dacă te-aş fi atacat pe tine sau chiar dacă te-aş fi omorât, aş fi putut să-mi cumpăr iertarea. Uite, îţi dau două monede din aur, destul cât să cumperi şi zeii cu gâştele lor cu tot.” Imediat ce Snothea a văzut banii, a exclamat “Iartă-mă, tinere, căci din cauza ta sunt tulburată şi asta arată afecţiune şi nu duşmănie. Ne vom îngriji ca nimeni să nu afle. Roagă-te doar ca zeii să te ierte pentru sacrilegiul comis.”

Oricine are aur în siguranţă poate naviga;
El stăpâneşte valurile Fortunei.
Poate să se cuibărească în braţele Danaei,
Nici un Acrisius nu va înfrunta zeul!
Poate deveni poet, orator, orice altceva

Când vorbeşte, bătrânul Cato e uitat!
Sau dacă judecăţile îi plac mai mult
Priviţi ce a fost marele Labeo odinioară!
Dacă ai bani spune-ţi doar dorinţa
Căci, pe Jupiter, îl ai în sipet!

Între timp, preoteasa, făcându-şi treaba, mi-a pus un vas cu vin sub mâini şi, punându-mă să întind degetele, le-a spălat cu praz şi pătrunjel. Apoi, mormăind un descântec, a aruncat alune în vin şi făcu previziunea după cum se ridicau sau se scufundau. Am observat că cele goale pe dinăuntru pluteau, bineînţeles, iar cele pline se scufundau. Apoi, luând gâsca, îi deschise pieptul şi scoase din el un ficat gras şi începu să îmi spună viitorul după ce vedea acolo. Iar ca să nu mai rămână nici o urmă a crimei, a rupt pasărea în bucăţi, a pus-o pe frigărui şi a pregătit o cină foarte apetisantă pentru mine, cel pe care cu atât de puţin timp în urmă îl condamnase la moarte. Între timp vinul a circulat liber şi femeia a mâncat veselă din gâsca pe care o jelea mai adineaori. Când mâncarea s-a terminat, preoteasa, pe jumătate beată, s-a întors spre mine zicând: “Trebuie să terminăm misterele ca să îţi vindecăm neputinţa.”

Zicând aceasta, Snothea a adus o emblemă a zeului făcută din piele, pe care a uns-o cu ulei, piper măcinat şi seminţe de urzică pisate, după care a început să mi-o înfigă, puţin câte puţin, prin spate. Apoi cruda bătrână mi-a uns coapsele cu acelaşi amestec. După ce a amestecat sirop de năsturel şi de pelin, mi-a spălat părţile intime cu acea licoare şi cu un mănunchi de urzici a început să-mi lovească uşor burta sub buric. Urzicile m-au ars puternic şi brusc am luat-o din loc cu bătrâna urmărindu-mă în fugă. Deşi ameţită de vin şi de dorinţe a reuşit să se ţină după mine pe mai multe străzi, strigând: “Săriţi, hoţul!” Totuşi, am reuşit în cele din urmă să scap, după ce mi-am însângerat picioarele, din cauza fugii.

Capitolul XVII

Imediat ce am reuşit să ajung acasă m-am aruncat în pat, complet epuizat, dar nu am reuşit deloc să adorm. Diferitele mele necazuri îmi treceau prin cap şi, convins că sunt cel mai amărât om în viaţă, am izbucnit: “Fortuna a fost întodeauna cel mai înverşunat duşman al meu, dar avea nevoie şi de chinurile dragostei ca să mă facă pe de-a întregul nefericit. Nenoroc blestemat! Fortuna şi iubirea îşi dau mâna ca să-mi aducă ruina. Crudul Cupidon nu s-a îndurat de mine! Iubit sau iubind, sunt permanent în nesiguranţă. Uite-o pe Chrysis! Ea mă iubeşte la nebunie şi nu încetează să mă tachineze. Chrysis care mă dispreţuia pentru că purtam haine de sclav când era mijlocitorul stăpânei sale; Chrysis căreia condiţia mea umilă îi stârnea scârbă, este obligată să o urmeze. A jurat că nu mă va părăsi atunci când mi-a declarat iubirea ei.

Dar Circe îmi stăpâneşte inima; pe toate celelalte le dispreţuiesc. Cine este atrăgătoare ca ea? Ce era frumuseţea Ariadnei sau a Ledei comparată cu a ei? Cu ce se puteau lăuda Elena din Troia sau chiar Venus în faţa ei? Dacă Paris, judecătorul celor trei zeiţe ar fi văzut-o atunci, ar fi renunţat la ele şi la Elena pentru ea! Dacă aş putea să-i mai sărut o dată gura, să-i mai ating o dată sânul divin, poate mi-ar reveni puterile şi mi-ar reînvia acele părţi care zac acum adormite şi, cred eu, vrăjite. Nici o insultă nu epuizează răbdarea. Am fost bătut – asta nu-i nimic; am fost dat afară – e o glumă amuzantă; doar dacă aş putea să revin în graţiile ei.”

Astfel de gânduri despre frumuseţea Circei mi-au tulburat gândurile, încât mi-am deranjat foarte tare patul cu eforturile unei voluptăţi imaginare, dar toate chinurile mele au rămas în zadar. Dezamăgirile care se ţineau lanţ îmi tăceau răbdarea şi blestemam vrăjile rele care mă striveau. Regăsindu-mi controlul şi consolându-mă cum puteam la amintirea tuturor eroilor care fuseseră nenorociţi de mânia zeilor, am izbucnit:

“Nu doar eu am simţit urgia divină
Căci zeii şi pe alţii teribil s-au mâniat;
Ura Iunonei a suferit-o Alcides pe Hylas
Pe malurile pontice pierzându-l.
Laomedon a simţit furia lui Jupiter
Şi de sabie Telephus a murit.
De soartă nimeni nu se poate feri
Şi nici de mânia zeilor nu poate fugi.”

Chinuit de nelinişte, m-am agitat toată noaptea fără să pot adormi. Dis-de-dimineaţă Giton, care aflase că dormisem acasă, a intrat la mine în cameră şi după ce m-a certat cu asprime pentru viaţa mea desfrânată, mi-a spus că toţi se plângeau de mine, cum nu dădeam nici o atenţie muncii şi că probabil mă voi ruina din cauza încurcăturilor în care eram amestecat. Mi-am dat seama că era bine informat în legătură cu aventurile mele şi am bănuit că cineva fusese pe acasă întrebând de mine, aşa că l-am întrebat dacă acest lucru era adevărat.

"Azi nimeni", a răspuns Giton, "dar ieri a venit o femeie îmbrăcată elegant şi după o lungă lamentaţie care m-a plictisit de moarte, a sfârşit prin a spune că meriţi să fii ucis şi că vei primi cu siguranţă pedeapsa unui sclav, dacă persoana nedreptăţită nu îşi retrage plângerea." Vestea m-a chinuit foarte mult şi am început din nou să o acuz pe Fortuna. Sudalmele mele încă curgeau, când Chrysis a intrat şi apucându-mă pe după gât a exclamat: "Te am în braţe dorinţă a inimii mele! Iubirea şi fericirea mea! Niciodată nu vei reuşi să stingi acest foc, doar dacă îl îneci în sângele meu."

Nu am fost deloc tulburat de dragostea pe care mi-o arătase şi am folosit multe cuvinte care să o flateze şi să scap de ea, temându-mă ca strigătele nebunei să nu ajungă la urechile lui Eumolpus care între timp, îmbătat de succes, arăta aroganţa unui adevărat stăpân. Aşa că am folosit totul ca să o calmez: am simulat iubirea, i-am şoptit dulci nimicuri; atât de bine mi-am jucat rolul, că m-a crezut, într-adevăr, îndrăgostit nebuneşte de ea. I-am arătat în ce pericol eram, că dacă era găsită la mine în cameră, Eumolpus era pregătit să pedepsească orice faptă necugetată. Auzind acestea a plecat în grabă, mai ales că îl văzuse pe Giton întorcându-se după ce ieşise cu puţin înainte ca ea să intre.

Abia a plecat, că unul dintre servitorii proaspăt angajaţi s-a repezit înăuntru, spunându-mi că stăpânul era foarte supărat, că de două zile îmi neglijasem îndatoririle. Tot ce puteam să fac, a spus, era să găsesc vreo scuză căci nu prea era de crezut că furia îi va trece fără să pedepsească pe cineva.

Giton nu a spus un cuvânt despre femeie când m-a văzut atât de deprimat, doar mi-a vorbit despre Eumolpus, povăţuindu-mă să iau totul în glumă de faţă cu el şi să nu par întristat. Am primit bucuros sfatul său şi m-am apropiat de bătrân atât de vesel, încât acesta m-a primit cu căldură în loc să mă pedepsească; mi-a împărtăşit fericirea şi lăudându-mi graţia şi eleganţa, care mă făcuseră atât de iubit de femei. "Nu e o noutate pentru mine," a continuat, "că o femeie foarte frumoasă este îndrăgostită nebuneşte de tine. Asta ar putea să ne ajute foarte mult, Encolpius. Bine, deci, tu joacă

mai departe rolul îndrăgositului, iar eu, acelaşi pe care l-am jucat de la început.”

A intrat atunci o matroană, Philomela, o doamnă distinsă care în zilele de odinioară a câştigat moşteniri însemnate cu fermecele tinereţii ei; îmbătrânind, îi scotea acum pe fiul şi pe fiica sa în calea bătrânilor fără moştenitori şi îşi continua vechile năravuri cu ajutorul copiilor. Femeia a venit să îi încredinţeze înţelepciunii sale şi îşi punea speranţele în firea blândă şi natura bună a acestuia, afirmând că el este singurul om care ar putea să educe tinerii, învăţându-i idei sănătoase; în fine, îşi lăsă copiii sub acoperişul lui Eumolpius, ca să îi asculte cuvintele înţelepte, singura moştenire care merita, într-adevăr, încredinţată urmaşilor. A lăsat o fată foarte frumoasă şi un adolescent în camera bătrânului, ea plecând, aşa cum zicea, la templu să se roage.

Eumolpus, care avea un suflet atât de grijuliu, încât era gata să mă ia şi pe mine, la vârsta mea, drept amant, nu a aşteptat prea mult ca să-i ceară fetei să se sacrifice pentru Venus. Dar le spusese tuturor că îl chinuia guta şi era beteag la şale şi ar fi stricat toată farsa dacă nu s-ar fi conformat poveştii. Deci, pentru a păstra aparenţele, a rugat-o pe fată să se aşeze pe natura lui bună la care mama ei făcuse aluzie şi în acelaşi timp poruncindu-i lui Corax să se bage sub pat pentru a-l susţine şi sălta cu spatele, punându-şi mâinile pe podea. Servitorul s-a supus şi a ajutat-o pe copilă cu mişcări ritmice, în sus şi în jos. Când se apropia criza, Eumoplus i-a strigat tare lui Corax să lucreze mai repede. Astfel, bătrânul, suspendat între servitor şi amantă, s-a distrat ca într-un leagăn. Exerciţiul s-a repetat nu o dată, însoţit de hohote de râs. Nici eu nu am stat degeaba; temându-mă să nu îmi ies din formă i-am făcut plăcere fratelui, în timp ce se uita pe gaura cheii ca să văd dacă consimte la această ruşine. Nu mi-a refuzat dezmierdările, dar, vai! am descoperit că zeul nu mă ajuta în eforturile pe care le depuneam.

Totuşi nu am fost doborât de eşec ca în alte dăţi; imediat după aceea, vigoarea mi-a revenit şi simţindu-mă imediat mai bine, am exclamat: “Marii zei din ceruri m-au făcut din nou bărbat! Mercur, care duce şi aduce sufletele oamenilor, mi-a redat, în bunăvoinţa sa, ceea ce o mână duşmănoasă mi-a răpit. Am să-ţi arăt că sunt mai dăruit decât Protesilaus sau alţi oameni de odinioară.” Zicând acestea, mi-am ridicat tunica şi am oferit lui Eumolpus o privire asupra gloriei mele. O clipă a rămas surprins; apoi, ca să se asigure de ceea ce era sigur, a pus ambele mâini pentru a simţi cadoul care mi-l dăduseră zeii generoşi.

Această înflorire ne-a readus veselia; am râs atunci de iscusinţa Philomelei şi de dibăcia copiilor, care însă nu prea s-ar fi zis că îi vor fi foarte folositoare, căci numai gândul la moştenire o împinsese să îi lase la

mila noastră tandră. Meditând la modul sordid de a aborda oamenii bătrâni şi fără copii, am ajuns să mă îngrijorez de starea noastră şi am profitat de ocazie să îl avertizez pe Eumolpus că în acest joc de-a muşcatul, cei care muşcă pot fi, la rândul lor, foarte uşor muşcaţi.

“Trebuie să fim atenţi la tot ce facem”, am adăugat. “Socrate, cel mai înţelept dintre oameni, după cum recunosc şi ei, şi zeii, obişnuia să se laude că nici măcar nu aruncase o privire într-o tavernă şi nici nu avea încredere să se uite la o adunătură amestecată. Nimic nu este mai de recomandat pe lumea aceasta decât să vorbeşti în limitele cumpătării.

Este adevărat, dintre oameni, cei care dau cu cea mai mare uşurinţă de bucluc sunt cei care râvnesc la bunurile altora. Cum ar putea înşelătorii să trăiască dacă nu aruncă uneori câte o pungă de bani zornăitori drept nadă mulţimii? Tot aşa precum animalele sunt momite cu mâncare, tot aşa omenii pot fi prinşi doar cu câte ceva care să le hrănească speranţele. Corabia din Africa nu a ajuns cu banii şi sclavii noştri, aşa cum ai promis. Vânătorii de recompense au ostenit aşteptând şi-şi înfrânează generozitatea. Ori greşesc, ori Fortuna începe să regrete favorurile pe care ţi le-a făcut.”

“M-am gândit la ceva”, a răspuns Eumolpus, “care îi va lecui pe prietenii noştri iubitori de moşteniri” şi scoţându-şi tablele din pungă, a citit ultimele sale dorinţe:

“Toţi cei care vor primi prin testament moşteniri, cu excepţia liberţilor mei, vor primi bunurile amintite cu condiţia să-mi taie trupul în bucăţi şi să îl mănânce de faţă cu martori.

Le spun că nu trebuie să fie şocaţi; ştim că în ziua de azi mai multe popoare respectă obiceiul ca morţii să fie mâncaţi de rude, astfel încât deseori li se reproşează acestora că îşi strică sănătatea. Le amintesc prietenilor mei de aceste lucruri, ca să nu refuze să îmi urmeze indicaţiile, dar mai curând să-mi consume cadavrul cu aceeaşi voioşie cu care s-au rugat ca sufletul să îl părăsească.”

Tocmai ce citea aceste clauze iniţiale, mai mulţi din prietenii cei mai dragi ai lui Eumolpus au intrat în cameră şi văzând documentul în mâna sa, l-au rugat nerăbdători să îi lase să audă conţinutul. El a consimţit imediat şi l-a citit de la început până la sfârşit. Auzind clauza referitoare la mâncatul cadavrului, au fost foarte dezamăgiţi, dar perspectiva bogăţiei îi fermeca atât de tare, încât a înăbuşit orice urmă de conştiinţă şi, transformându-i în laşi, nu au avut curajul să protesteze împotriva grozăviei. Unul însă, un anume Gorgias, era gata să se supună, doar dacă nu va fi lăsat prea mult să aştepte.

La aceasta Eumolpus a adăugat, întorcându-se spre acesta: “Nu mă tem că stomacul tău se va revolta; va asculta poruncile dacă îi promiţi, în

schimbul unei ore de dezgust, o abundenţă de lucruri bune tot restul vieţii. Închide ochii şi imaginează-ţi că nu muşti din carne de om, ci din zece milioane, bani gheaţă. În afară de asta, vom găsi condimente ca să înăbuşe putoarea. Singură, nici un fel de carne nu are gust bun, întodeauna este mascată cu artă pentru a împăca stomacul certăreţ. Vreţi exemple care să vă întărească hotărârea? Locuitorii din Saguntum, forţaţi de Hannibal, au mâncat carne de om şi nu aşteptau nici o moştenire. Cei din Perusia au făcut acelaşi lucru împinşi de foamete, necăutând alt folos de pe urma mâncării oribile, decât să scape cu viaţă. Când Scipio a cucerit Numantia, au fost găsite mame strângând la piept copii pe jumătate devoraţi. În fine, văd că este doar ideea canibalismului care vă dezgustă, trebuie să vă luptaţi să alungaţi scârba din minte, ca să puteţi primi moştenirile uriaşe pe care vi le las.”

Extravaganţa insolentă a lui Eumolpus a făcut ca vânătorii de moşteniri să se îndoiască de adevărul promisiunilor sale. Imediat au început să urmărească cu mai mare atenţie vorbele şi faptele noastre şi tot ce vedeau le măreau bănuielile; curând şi-au dat seama că au de-a face cu o bandă de escroci. Atât de mult cheltuiseră cu distracţiile noastre, că s-au decis să se răzbune pe noi, pe drept cuvânt.

Dar Chrysis, care le ştia toate secretele, m-a avertizat de intenţiile pe care le aveau crotonienii faţă de noi. Vestea m-a speriat atât de rău, că am fugit imediat cu Giton, abandonându-l pe Eumolpus sorţii; câteva zile mai târziu am aflat că crotonienii, furioşi că bătrânul vulpoi a trăit în lux pe seama lor atât de mult timp, l-au omorât după felul massilienilor. Ca să vă arăt ce înseamnă acest lucru, vă voi spune că în vremurile în care ciuma bântuie prin Massilia, un locuitor sărac se oferă voluntar ca ţap ispăşitor, cu condiţia ca un an întreg să trăiască din banii publici şi să mănânce numai mâncăruri alese. Apoi nefericitul, acoperit cu ghirlande şi haine scumpe este dus în procesiune prin tot oraşul, fiind ţinta blestemelor şi a dispreţului tuturor. După aceea este aruncat de pe o stâncă.

Sfârşit